

ТОФИГ МАҒМУД

Бу
ишЫгла
Галачағам

ШАИРИИ КИТАБХАНАСЫ

ТОФНГ МАЪМУД - «Бу ишғла галачагам»

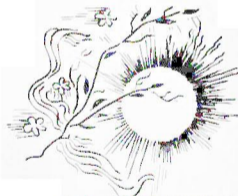
БАҚЫ
ЈАЗЫЧИ
1985

ТОФИГ МАЪМУД

Бу
ишъигла
галачағам

(Шеърлар, поемалар)

Азербайджанской
Республиканской
Библиотека имени
М. Ф. Ахундова

Т80 Тофиг Маһмуд.
Бу ишыгла галачагам. Ше'рлэр, пое-
малар, Б., Жазычы, 1985. — 256 с.

Тофиг Маһмудун «Бу ишыгла галачагам» китабында мүхтәлиф илләрда јаздыгы ше'рләр вә поемалар тонлашышдыр. Ше'рлерин мөвзусу рәңкәрәңкдир. Әнәк адамларын кундәлик гәјгиләри, Азәрбајҗан тәбиәтинин әнәкин чәдәрләри, вәтәнинин тарихи кечмиши вә бу күнү, дунја һадисәләрини мүнәсибәт бу әсәрләрни мәјәсини тәшкил едир.

Поемаларда исе мүәсир һәјәтиәтинин бир сәра проблемләрни тохунулуру, сәдагәт, е'тибар, севки кини јүксәк, мүгәддәс дүјгулар тәрәнини олурур.

Т 4702060200—9
М—656—85 98—85

С(Аз)2

ПОЕЗИЈА МӨ'ЧҮЗӘДИР

Поэзия мәним үчүн һәмшиә мө'чүзәдир.

Ушагылыг илләримдә бу мө'чүзә елә бир гүввәјә малик иди ки, мәни аһәнрүба кими өзүнә тәрәф чәкирди. О вахт мүәсир шаирләрин һамысыны ачкөзлүклә, бирнәфәсә охујурдум. Ејни заманда һәм Азәрбајҗанын, һәм дә рус вә Авропа әдәбијјатынын классикләрини дөнә-дөнә муталиә едирдим. Беләликлә, муталиә өзүм һисс етмәдән, һава, су кими һәјәтәма дахил олды. Оксуз бир күнүмү тәсәввүрүмә кәтирә билмирәм. Онда ән чох Генрих һејнени охујурдум, бөјүк алман шаири гәләбимә елә јол тапмышды ки, онун һәр ше'ри мәнә мө'чүзә кими кәлирди.

Өзүм дә јазырдым, ше'рләrimi редакциялара көндәрир, чаваблар алыр, һәтта бә'зиләри чидди дүзәлишләрлә чап олурурду. Университет илләримдә исе бу севким икигәт

чохалды. Онда шаир өз жазычыларла чанлы элагә варды. Тале елә кәтирмишиди ки, Сәмәд Вургун, Рәсул Рза, Мәммәд Раһим, Сүлейман Рәһимов, Мейди Хүсәйн, Әли Вәлиев, Јусиф Ширван, Әнвәр Әлибәјли, Ислам Сәфәрли кими сәнәткарларла көрүшүр, онлардан мәсләһәтләр алырдым. Јазычылар Иттифагында кечирилән «Кәнчләр күнү»ндә бир дәфә Сәмәд Вургун ики ше'римдән бирини бәјәнди. О вахт учмаға ганадым јох иди. Лакин сонралар баша дүшүдүм ки, һәммин ше'р чох эцифдир. Бәс бөјүк сәнәткар ому нә үчүн бәјәнмишиди? Демә, бөјүк инсанлыг көстәрмиш, гәлбимә дәјмәк, руһдан салмаг, гол-ганадымы гырмаг истәмәмишиди...

Илк мүвәффәғијәтли ше'рим 1953-чү илдә, «Азәрбајчан» журналында чап олуңду. О вахтдан мәтбуата јол ачдым. Университети битирдикдән сонра журналистик фәалијјәтмәни оперативлијә, һәјәтла, инсанларла үнсидјәт бағламаға өјрәтди. Елә бу фәалијјәтмәни нәср јарадычылығына, «Азәрбајчан мүәллимши» гәзетинә, нәһәјәт, ушаг журналы олан «Көјәрчин» редаксиясына кәтириб чыхартды. О вахтдан бәри ијјурми илдән чох кечсә дә, јенә бу редаксияда әмәкдашлыг едирәм, чүнки балачалар үчүн чап олуңан бу журнал һәјәт севкимә чеврилиб.

Мөчүзә һесаб етдијим поезијадан ајрылмаг, узаглашмаг ағлыма белә кәлмирди. Ушаг әдәбијјатына, нәср јарадычылығына күчлү мейд көстәрмәјим поезијадан сојумагым, ондан узаглашмагым демәк дејилди. Дахили, мә'нәви бәһранлар, тәрәддүдләр, эзаблар чәксәм дә, һәтта бә'зән поезијадан узаглашмаг фикринә дүшсәм дә, мүвәггәти фәсилә версәм дә, ондан узаглаша билмәдим. Гәрибәдир ки, һәтта бу илләрдә поезија севким бир дамы да олсун азалмады, јенә о мәним үчүн мөчүзә олды. һардаса, көзәл, јахшы бир ше'р охунда бүтүн күнү о ше'рлә јашајырдым.

Поезија севкимин өзүнәмәхсуслуғу да вар. Мән бөјүк шаирләрлә јанашы, руһума, үрәјимә јахын олан шаирләрә дә бикәнә олмурам. һәтта бә'зән онлары бөјүк шаирләрдән даһа чох охујурам. Сабир даһидир, буну һеч кәс инкар едә билмәз. Амма мән Аббас Сәһһәти ондан аз севмирәм. Јахуд, мүасир ше'римиздә Әһмәд Чәмилиң поезијасы мәнә даһа доғма, даһа әзиздир.

Өз һәјәтыны, варлығыны, сәадәтини сәнәтә гурбан верән сәнәткарларла мәһәббәтим чохдур.

Һәмишә сәфәрә чыхырам, чүнки һәјәтын, тәбиәтин өзүндә поезија вар, бир сыра ше'р өз һекајәләрим елә бу сәфәрләрдән доғмуш-

дур. Эхэр мөшлэрэ кетмэсэјдим, онлары гарыш-гарыш кэзмэсэјдим, мөшлэр һаггында ше'рлэр, һекајлэр јаза билэрдимми? Гэтијэн јох! Сэфэрлэрдэн һэмшнэ үрэјидолу гайтмышам.

Поэзија јенэ мэним үчүн мө'чүзэ оларга галыр.

Бу иллэр эрзиндэ билмишэм ки, ше'р јазмаг гэдэр чэтин һеч нэ јохдур. Бүтүн дүнјада эн үлви не'мэт поэзијадыр. Онсуз һэјат солгун вэ мэ'насыз көрүнэрдн. Буна көрэ поэзијаны севмэк мэним үчүн һэм дэ һэјаты вэ инсанлары севмэк демэкдир.

Әзиз охучу! Сизэ тэгдим олунап бу китаб да һэмин бөјүк севкинин шыгында јарадылыб. Бујур, оху, варыны верэн утанмаз дејиблэр.

МУЭЛЛИФ

Көздикчө, дүјдугча

МЭНИМ АНА ТОРПАҒЫМ

Мәним ана торпағым, мәним вәтән торпағым,
Сәнсэн көзүм, ишығым, сәнсэн күчүм,
дајағым!

Чај кими кечә-күндүз
ахмышам гучағындан,
Бүтүн јер күррәсинә
бахмышам гучағындан.

Ахдыгча далға-далға
Дәбилгәли, низәли
әрәнләри көрмүшәм,

Бу торпағын наминә
Өлүмү көзләријлә көрәнләри көрмүшәм.
Бир ана көрмүшәм ки,
Хилас еләсин дејә

јурдуну, галасыны,
Гурбан верди бу јолда
доғмача баласыны.

Күчүм, дајағым мәним,
Ана торпағым мәним!
Галдын әсрләр боју

Кан од, кан ган ичиндә,
кан бурулган ичиндә,
кан да туфан ичиндә.
Жанмадып, әжилмәдин,
Горху нәдир билмәдин,
горудун вугарыны,
Жола салдын дөјүшә шимшәк огулларыны!
Нечә-нечә гәйрәман
јолунда шәһид олду,
Гызлар, ушаглар белә
чеврилиб икид олду!
Дүңјаја көз ачандан
бу дијары көрмүшәм,
Бабәк кими јенилмәз
огуллары көрмүшәм.
Бир икид көрмүшәм ки,
ох батыб снәснә,
торпага снә-снә,
Сон күчүнү топлајыб, кедиб дүшмән үстүнә!
Јери-көјү титрәдиб
дөјүшләрин нә'рәси,
Низә дәјиб анаја,
Гылынч алыб әлинә бешикдәки көрпәси!
Галхыб онун далынча
Бу торпагың гајасы,
дагы-дашы, дәрәси!
Мәним ана торпагым,
Мәним вәтән торпагым,
Мүмкүн дејилдир сәнә
адичә торпаг демәк,
Сәнин јолунда өлмәк
елә јашамаг демәк!
Сәп бөјүксән, кенишсән
әзмиңлә, вугарыңла,

Бөјүк огулларыңла, икид огулларыңла!
Сәндән алсам бир овуң
бүтүн чаһана дәјәр,
Гәлби балача олан
сәнә балача дәјәр!
Күчүм, дајагым мәним,
Ана торпагым мәним,
Сәнә көч бахыңларын көзүнә батан охам,
Сән варсанса мән вараң, сән јохсанса мән
јохаң!

ЛЕНИНИН ҺЕЈКӘЛИ

Бир гаја үзәриндә
Көрүрәм бөјүк, көзәл,
Булудларла тән дуран,
Уча, вугарлы һејкәл!
О, ади һејкәл дејил,
Күнәшин ишығындан
јаранмышдыр елә бил.
Һәр шеји көрүр, дујур,
Нисаның үрәјини көзләриңдән охујур.
Һәр нисаны ешиңдир,
һәр нисаны көрүр о!
Қим кечирсә бу јердән
Үз-көзүңдә тәбәссүм,
мәрибан, күлә-күлә
Салам верип һејкәлә,
салам верип һејкәлә!
Һејкәл чаңлаңыр бирдән,
салам алыр, данышыр,
О гыјылан көзләри
улдуз-улдуз сајрышыр.

Шүа кими узаныр
ирәлијә өлләри,
Гучагламаг истәјир
обалары, елләри!
Ону һәр инсан көрүр,
Тәк бир оба, өлкә јох,
бүтүн бу чаһан көрүр.
Көрүр ону һәр заман,
Дагда, дәннздә, јердә,
Ән узаг гитәләрдә
Јашајан нечә инсан.
Көрүр өз торпағында,
Евиндә, отағында!
Һамы — Күнәшдир! — дејир,
Күнәши ким көрмәјир?!
Һејкәл нечә дә мәғрур,
нечә дә јарашығлы,
Бир дағ кими учадыр,
кәһкәшан тәк ишығлы,
Бүтүн бу чаһан үчүн
бир мајакдыр үрәји,
Әлләрини узадыб
көстәрир кәләчәји!
Шәфәгләрә бүрүнүр
Бу заманын, бу дөврүн,
бу һәјатын һејкәли,
Һардан бахсан көрүнүр
Бүтүн бәшәријјәтин,
каиннатын һејкәли!
Јашајыр арзуларда,
диләкләрдә о һејкәл,
Јашајыр дујғу кими
үрәкләрдә о һејкәл!

ДҮНЈАЈА БАҒЛАНАНДА...

Үрәк сәмаја дөнәр
Дүнјаја бағлананда,
Үрәк иур кими сөнәр
Ғызыл, ја бұллур ғабда
Күл кими сахлананда.
Үрәк өмүр сүбһүнүн
Дан јеринә охшајар,
Балача күнәш олуб
Јана-јана јашајар.
Әсл дујан үрәјин
Дујуму дүнја бојда.
Јанар, дөјүшдә, одда,
Хејирдә, шәрдә, тојда!
Күнәш, ај, улдуз онун
Дүнјаја бахан көзү,
Дүнјаны дуја-дуја,
Бир дүнја олар өзү!
Јол кечәр
узаг олан
Адаларын јанындан
Ранки гара, ағ олан
Адамларын јанындан.
Үрәји дағ-дағ олан
Бир халғын туфанындан,
Фыртынада дөјүшән
Ғәһрәманы ахтарар,
Дәннздә иткин дүшән
Капитаны ахтарар!
Елә бил ишығ алар
Өмрүн дан улдузундан,
Һәмнишә узаг олар

Биканәлик бузундан,
Лагәјдлик бузундан.
Кечәркән догма јурдун
Дагындан, мешәсиндән
Јүксәлмәји вар ошун,
Өпәркән илк јаз чагы
Ади бәпөвшәсиндән
Көврәлмәји вар ошун.
Хәритә хәтләри тәк
Бу үрәк дәмәр-дәмәр.
Һәр бириси бир шүа,
Һәр бириси бир Радар,
Бүтүн дүнјаја чатар,
Бүтүн дүнјаны тутар!
Булаг олуб чаглајар,
Севәр, күләр, аглајар!
Агрылардан гыврылар,
Јаныб көз-көз говрулар,
Даға-даша чырпылар,
Чапалајар, чырпынар,
Бүтүн әрзи дашыјар,
Дөјүнмәклә јашајар!
Көј кими кенишләнәр,
Үрәк каннат олар
Дүнјаја бағлананда,
Ширин бир һәјат олар,
Учан бир ганад олар,
Дүнјаја бағлананда.
Бу дүнјаја јад олар
Гызыл, ја бұллур габда
Күл кими сахлананда!

ПЛАНЕТЛӘР АРАСЫ

Кедирәм пәј-пијада
Узаг кәндә јәј чагы,
Бу јер санки дүнјада,
Дүнјанын сон бучагы.

Нә јол, чыгыр, нә из вар,
Нә даг, нә су, нә шәнлик...
Гаршында бир дөниз вар,
Дөниз — мави дүзәплик...

Дүзәплијин сонунда
Тәкчә бир кәнд гаралыр,
Үфүгләрин фонунда
Күнәш — хал кими галыр.

Кедирәм — сәһәр кими
Јанан күнәшә сары.
Үстүмә релсләр кими
Узаныр шүалары.

Бирдән һараса кедир,
«Еһеј... күнәш чаваб вер».
Үфүг дә, кәнд дә итир,
Ајағымдан гачыр јер.

Ајрылан тәк бу јердән
Узаглашыб шар олур,
Кенишлик — мәнә бирдән
Мәзар кими дар олур.

Инди бу көjlә әлбир,
Тәзә бир Икарам мән.
Нәһәнк улдузларла бир

Каннатда варам мән!
Азербайджанская
Республика
Бишкек
им М. Ф. Ахунде

Јетирсин һәр евин, вәтәң!
Бәхтләрдыр о ана ки,
Фәхр етдији оглу вардыр,
Кәһкәшаны
Ишыгладан улдузлардыр.
Сабаһ јери кәләң кими
Бу огуллар
Папаг алтдан чыхачаглар,
Ана јурдун көјләриндә
Шимшәк кими

чахачаглар!

Севин, вәтәң, севин, вәтәң
Икид огул
Јетирсин һәр евин, вәтәң!
Папаг алтда огуллар вар,
мәрд огуллар,
Гаја кими сәрт огуллар,
Тәзә-тәзә
Чаванширләр, короғлулар!

ГЫШДА ДАҒ МЕШӘСИ

Дағ мешәси... Агачларың будаглары
чылпаг... чылпаг...
Гар јағдыгча јараныбдыр будаг үстә
ағ-ағ будаг.
Мәни көрүб бирдән гачан
довшана бах!
Һеч дә гардан сечилмәјир
гулаглары,
Тәһһа галан, ишыг сачан
јемшана бах,

Гыпгырмызы мејвәләри
Хатырладыр јолкадаки
кичик-кичик чыраглары.
Тәзә шивләр гар алтында чомаг-чомаг,
Ичибош гуш јувалары папаг-папаг...
Бир рәссамың хәгләри тәк
Көјә галхан будаглары дараг-дараг.
Чилчырагтәк
будаглардан салланыр буз,
бүллур-бүллур,
ијнә-ијнә,
улдуз-улдуз,
бујнуз-бујнуз...

Гар алтында көтүкләр вар:
Бир чалаја гонмуш олан,
Бала үстә донмуш олан
газлар кими,
Бу мешәдә сөјүдләр вар
ағ нахышлы өрпәјини
јел ојнадан
гызлар кими.

Кизләтсә дә
гар јоллары, чыгырлары,
Итбурнуу, киләнары,
гозу, нары,
Кизләтмәјир
севинч олан,
инчи олан,

Ағ-ағ,
парлаг улдузлары!
Тәзә рәнкә, шәклә дүшүр
Гыш вахтында дағ мешәси,
Мө'чүзәтәк үзә чыхыр
Тәһнәтин ағ мешәси!

ӘЗИЗ ШӘҺӘР

Женә догма жүрда, Гаха кәлмишәм,
Елә бил мешәјә, бага кәлмишәм.
Хош көрдүк, еј шәһәр, еј меһрибан Гах,
Бүтүн гүдрәтинлә дур, ајага галх!
Нурланыб һәр јанын јашыл ишыгла,
Долуб көзәлликлә, јар-јаршыгла
Башынын үстүндә нәһәнкдир дағлар,
Кәһ јашыл, кәһ гызыл чәләнкдир дағлар!
Сирли, сәһрлидир мәрд бағбанларын,
Јашыл ишыг јолу — хијабанларын.
Ахыр карван-карван, ағ-ағ булудлар,
Галыр сәһәр-ахшам гонаг—булудлар.
Дәнсә дә јағыша, чәнә, лејсана,
Достдур тәбиәтә, достдур инсана!
Халы сәркисидир дағ јамачларын,
Сәркәрдә кимидир гоз ағачларын.
Кириб бу ағачлар хијабанына,
Кәлирәм дост кими сәнин јанына.
Сәсләјир гојнуна бу дағ-даш мәни,
Сәсләјир Илису, Сарыбаш мәни.
Сәндә, тәбиәтин јашыл шәһәри,
Галыб кәнчлијимин хатирәләри.
Һаны башым үстә дуран јашыл дағ,
Һаны гырмызы дам, гырмызы чардаг?!
Һаны о көзәл гыз, сүбһдән дәрәрди,
Мәнә јамачлардан күл кәтирәрди.
Бахарды улдузлар о дағдан мәнә,
Кәлиб бојланарды чардагдан мәнә.
Сән инди јамјашыл дәннз олмусан,
Мәнә севким кими әзнз олмусан!
Кечиб о дағларын, бу дағларындан

Мин шәфа тапмышам булагларындан.
Женә догма жүрда, Гаха кәлмишәм.
Елә бил мешәјә, бага кәлмишәм.
Хош көрдүк, еј шәһәр, еј меһрибан Гах,
Бүтүн көзәлликлә дур,

ајага галх!!!

Ач мешә сәркиси, ач дағ сәркиси,
Бундан јүзгат көзәл сабаһына бах!!!

КӘЗӘРӘМ БУ ТОРПАҒЫ

Адичә инсан кими
Кәзәрәм бу торпағы,
Мәнә бир дәрман кими
Һәр оту, һәр јарпағы.
Кечиб Ачыг дәрәдән,
Шамаһыја чатарам,
Уча даға бәрәдән
Күмүш кәмәнд атарам.
Көјүн једди гатында
Дағ—нәһәнк фырфырадыр,
Елә бил гучағында
Машыналары фырладыр.
Гејри-ади бу јердә
Адиликдән чыхарам,
Јачында, Кәлбәчәрдә
Шимшәклә бир чахарам.
Ширван, Муған, Мил, Талыш
Дәрһал көзә көрүнәр,
Олсалар да чох таныш,
Женә тәзә көрүнәр.

Даглардан, мешэлэрдэн
Нэр тэрэфэ кечэрэм.
Мин дэфэ кечэн јердэн
Мин бир дэфэ кечэрэм.
Јоллар мени нэр јерэ
Ләпә-ләпә апарар,
Кәндбәкәнд, дәрә-дәрә,
Тәпә-тәпә апарар!
Нэр јер—догмадыр ахы,
Нә дурар, нә безәрәм,
Јатанда бу торпагы
Јухуларда кәзәрәм.
Бу торпаг—мә'на, фикир,
Шаир, алим, гәһрәман,
Бир даһи мүтәфәккир,
Јашајар заман-заман.
Бу торпаг—мәнә һәмдәм,
Одур галам, абидәм,
Сөзүм, ше'рим, рүбабым,
Дилим, нәгмәм, китабым!
Тарихим, көз бәбәјим,
Алимим, сәјјаһымдыр,
Әбәди нур мәнбәјим,
Үмидим, сабаһымдыр!
Өз нәбзим кими дујар
Үрәјим бу торпагы,
Мәнә нәгмә охујар.
Кәклији, торагајы.
Бир әлим күл бағында,
Бир әлим Шаһ дағында,
О гәдәр кәзәрәм ки,
Итәрәм гучағында.
Кәһ сүкута дөнәрәм,
Кәһ булуда дөнәрәм,

Бу јурда баха-баха,
Чевриләрәм бир дага,
Бир агача, бир күлә,
Маралкөлә, Көј көлә...
Бу Одлар дијарында
Јанарам бир од кими,
Онуи чәмәнзарында
Галарам бир от кими.
Багда будаг оларам,
Дагда булаг оларам,
Бу торпага гарышыб
Бу торпагда галарам!
Зәррә кими, шеһ кими
Олуб онуи гонагы,
Кәһ күләк, кәһ меһ кими,
Кәһ гөвсү-гүзеһ кими
Өпәрәм бу торпагы,
Олмасам да дүијада,
Мән јенә,
Дөнә-дөнә,
Кәзәрәм бу торпагы,
Кәзәрәм бу торпагы!!!

ЗӘ'ФӘРАН ЈАРПАГЛАРЫ

Гәдим әлјазмалары, —
Зә'фәран јарпаглары,
Галыб сүкут ичиндә
Нәгмәли додаглары.
Ким дејәр,
бу вәрәгләр

Өлүр, солур, саралыр,
Онларда чанлы тарих,
Чанлы бир һөҗәт галыр.
Гәдим әлҗазмалары
Гәдим Азәрбајчанын
Торпагында жараныб,
Ән улу бабамызын,
Ән улу обамызын
Очагында жараныб.
Бир гују кими дәрһин,
Думанлы әсрләрини
Гучагында жараныб.
Гәдим әлҗазмалары, —
Көклү әчдадымызда,
Шөһрәтли адымыздан
Јадикар мирасымыз,
Илк мәчрасыјла ахан
Күрүмүз, Аразымыз,
Илк сөзүмүз, кәлҗәмиз,
Әлифбамыз, җазымыз!
Бу әлҗазмалар үстә
Чох көрмүшәм даваны,
Һаны өз евиниздә
Низаминин диваны,
Фүзулинин диваны?!
Бу торпагда јаранан,
Бу очагда јаранан
Гәдим әлҗазмалары
Халгымын вар-дөвләти,
Ад-саны, шан-шөһрәти!
Бу күн сағдыр, чанлыдыр
Долу бир синә кими,
Илләрдән, әсрләрдән
Галыб хәзинә кими!

Дөнүб гызыл рәнкинә,
Гызыл гиҗмәти алыб,
Гаранлыгыи ичиндә
Бир ишыг кими галыб.
Гәдим әлҗазмалары —
Уд олар,

каман олар,
Од олар,

дастан олар,
Тарих олар, неј олар,
Јыгын, јыгын бир јерә,
Нәһәнк бир музеј олар!
Һәм гәдимдир,

Һәм тәзә,
Зә'фран јарпағлары,
Кәлип, дурун

үз-үзә
Данышсын додағлары!
Күзкү кими әксидир
Өтүб кечән һәр анын,
Руһудур, нәфәсидир,
Варлыгыдыр, сәсидир
Бүтүн Азәрбајчанын!

БУЗОВНА ГАЈАЛАРЫ

Кечә-күндүз чан атар,
ләпәләр сәнә сары,
Бузовна гајалары, Бузовна гајалары.

Һәмишә ојагыныз,
Дәнизә мајаксыныз, дәнизә дајагыныз,

Адича бир дашсыныз,
Анчаг ки, севәнләрә достсунуз, сирдашыныз...
Севирәм, сизи севән көзәл гагайылары,
Бузовна гајалары, Бузовна гајалары!

Сиз — көзәл көрүш јери,
Әјләшиб гојнурузда
Сејр едәрдик күнәши,

дәннизи, үфүгләри,

Күнәш батдыгы заман сараларды сапсары,
Бузовна гајалары, Бузовна гајалары!

Бојунбагы ләпәләр,
Гојнурузда гырылыб мирвариләр сәпәләр.
Неч вахт унутмаз бизи,
Сахлар пычылтымызы, сахлар хатирәмизи,
Сахлар дамларар кими

шән күнләри, ајлары,

Бузовна гајалары, Бузовна гајалары!!!

НИЗАМИ ШӨҲРӘТИ

Низами шөһрәти — Булуд зирвәси!
Елә тәзә галыр фәсилбәфәсил.
Солмајыр неч заман күнәш һәвәси,
Елә тәзә галыр нәсилбәнәсил.

Бу шөһрәт лә'л кими ениб дәринә,
Мәшәггәтдән доғуб, эзабдан доғуб,
Дүнја сирләринә, сәһрләринә
Севкидән, һејрәтдән, чавабдан доғуб.

Низами шөһрәти! Бир инсанын јох,
Сакит океанын шөһрәти кими.
Бир јурдун, бир елин, бир мәканын јох,
Бөјүк бир чаһанын шөһрәти кими.

Бу ки, вичдәш, намус, әбәди улдуз.
Бу ки, рүтбә дејил, шан-шөвкәт дејил,
Фир'онларә мәхсус, шаһларә мәхсус
Мумијада галан бир шөһрәт дејил.

Низами шөһрәти — Гылынч шө'ләси,
Күчдә, әзәмәтдә Баба дағыдыр,
Дүнәнин, бу күнүн, сабаһын сәси,
Сәнәтдә көрүнән көј гуршагыдыр.

Дүнјанын ән көзәл бир тәбиәти,
Ахшамы олмајан гызыл сәһәрди.
Низами шөһрәти — Вәтән шөһрәти!
Өмрү бу дүнјанын өмрү гәдәрди!

ДАН УЛДУЗУ, БАҒБАН, КҮЛЛӘР, ЧИЧӘКЛӘР...

Бағбан галхар јериндән
һәр сәһәр ил узуну,
Галхар ки, көзләријә
көрсүн дан улдузуну.

Бу дан улдузу — бир нар,
Бир кечә ағачынын
будагындан салланар.
Ачылмамыш сәһәрин
јанагында кур јанар.

Ким көрсө сүбһдән ону
үрәји ишыгланар.
Елө вурғун ки, она
Бағбан, итәнә гәдәр
бахар дан улдузуна.
Дан јери нур кәтирәр,
Апчаг дан улдузуну
нур гојиунда итирәр.
Јахшыдыр — бир ишыг тәк
Ишыг ичиндә итмәк!
Енәр һәјәтә бағбан,
Ачылар гаршысында
көзәл бағча-бағ бу ан...
Ениб сүбһ чағы кәзәр,
Бағчаны, бағы кәзәр...
Кәздикчә күн узуну,
Јердә, һәр аддымында
Көрәр көјүн үзүндә
итән дан улдузуну.
Көрәр нар чичәјиндә,
Гызылкүл ләчәјиндә.
Дан улдузу — бунарларын
нәфәсиндә јашајар,
Ачылмамыш күлләрин
гөңчәсиндә јашајар...
Һеч вахт итмәсин дејә
Јердә дөнәр лаләјә.
Гыпгырмызы гәрәнфил
Бәс дан улдузу дејил?!
Јашајыб арзусунда,
јашадыб диләјиндә
Бағбан дан улдузуну
кәздирәр үрәјиндә.
Күлләр ашыб-дашанда,

Мејвәләр боллашанда
Чәкиләр бағча-бағдан,
Сејр еләјәр узагдан.
Чоху ахтармаз ону,
чоху јад олар она,
Бу вахт өзү бәнзәјәр
Ишыгын боллуғундап
итән дан улдузуна.

ГУСАР ЛӨВҲӘЛӘРИ

Бир шәһәр көрүрәм ки,
тамам мешә ичиндә,
Евләр — агаппаг евләр јашыл шүшә ичиндә.
Долашыб дағ-дәрәнин һәр јаныны булудлар,
Тез-тез бурда сахлајыр карваныны булудлар.
Әријиб әләкләнир, чисәк-чисәк төкүлүр,
Бу ки јағыш дејилдир, санки чичәк төкүлүр.
Төкүлүр нарын-нарын,
Үстүнә ағачларын; гозун, алманын, нарын.
Бурда јашајанларын нә дәрди, нә азары,
Витаминлә долудур бу шәһәрин базары.
Көзәл бағлар, бағчалар,
Күчәләр, мејданчалар...
Кетдим дағлара сары,
Дағларын әтәјиндә көзәл алма бағлары.
Ағачлар дүзүм-дүзүм,
Јерә дәјән будагдан гырмызы алма үздүм.
Сәрки ачыб ағачлар,
Алманы чыраг-чыраг дүзүб һәр будағына,
Алмаларын рәнкини
Вериб алманы дәрән гызларын јанағына.

Дөрд тәрәфдә мешәләр; көлкәли, кениш,
галыш,
Жарпаглар пычылдаҗыр: — Кетмәҗини, гонаг
галыш.

Нечә чохдур бу җердә кавалы агачлары,
Бүрүҗүб һәҗәтләри,

дикләри, җамачлары.

Сыргалара бәизәҗи кавалылар гаралыб,
Бири дә дәриәмәҗиб, будаглар үстә галыб,
Галдыгча да дәҗишиб,

Мүрәккәб рәнки алыб.

Бир агачда горунар, тәә киланар галыр,
Нечә-нечә будагда

гыпгырмызы нар галыр.

Сеһрлидир һәр һәҗәт,

Нәләр бәхш еләмәҗиб һәҗәтләрә тәбиәт.

Итәр уча һасарлар, итәр будаглар алтда,

Сых-сых җарпаглар алтда!

Әкәр кечсән күчәдән анчаг будаг көрәрсән,

Узатсан әлләриши

ја күл, ја бар дәрәрсән.

Јашыл чәтир учалыр

һәр дөнкәдән, даладан,

Көзәл гызлар боҗланыр гапыларың даладан.

Бурда тәбәссүмүңү

сахлар һәмнишә баһар,

Узанар һәҗәт-һәҗәт, узанар һасар-һасар,

Бура Гусардыр, Гусар,

бура Гусардыр, Гусар!

ЈУСИФ МӘММӘДӘЛНҖЕВИН ЕВ МУЗЕЈИ

Бу сәһәр,

Көрдүм көзәл бир шәһәр.

Бир-биришин үстүндә

Евләрә бах, евләрә,

Даг чаҗы, җарған, дәрә,

Јарашыр бу шәһәрә.

Пиллә, көрпү, о җауда,

Әҗри-үҗрү далаңда,

Ади евләр җанында

бир биша.

Дуруб бахырам она.

Нә мәрмәр вар,

нә зәр вар,

Нә дә нәһәнк сүтуилар.

Көрдүҗүм нә сараҗдыр,

Нә мә'бәд,

Фәгәт сеһрләнирәм

Үрәҗимдә мәһәббәт!

Садә, ади отаглар

Тәкчә әшҗа, сәнәд җох,

Һәм дә хатирә сахлар,

Һәм дә дуҗгулар сахлар.

Дивардакы һәр шәкил,

Адичә шәкил деҗил.

Јахылашсан дил ачар,

Бир әфсанә данышар,

Бир һекаҗә данышар.

Ачылар өнүмүздә

Бир өмүр вәрәг-вәрәг,

Аҗлар, илләр чанланыб

Нур саچار шәфәг-шәфәг.

Бир инсан
Бу евдән ганад алыб,
Пиллә-пиллә учалыб,
Ад алыб,
Кәзиб бүтүн дүнҗаны,
Бу дүнҗаја таныдыб
Догма Азәрбајчаны.
Гажыдыб кәлиб јенә
Музеј олан евинә!
Гажыдыб ки, бу евдә
Әбәди галсын дејә,
Јенә меһрибанлығы,
Һүнәри, инсанлығы, зәкасыјла
Һамыны һејрәтә салсын дејә.
Өмрүнүн илләрини
Бир јерә јыгсын дејә,
Инди бу евлә јенә
Дүнҗаја чыхсын дејә!
Ше'р кими сөјләјиб
Һәр фикрини, сөзүнү
Онун өлмәз кәшфләри
Өлмәз едиб өзүнү.
Һәр јердән, һәр тәрәфдән
Кәлиб сәси, сорағы,
Анчаг һеч вахт бу евдән
Кәсилмәјиб ајагы.
Бу, ади музеј дејил,
Сәдагәт музејидир,
Халга, елә бәсләнән
Мәһәббәт музејидир!
Бахырам отаглара,
Бахырам шәкилләрә,
Бунлар апарыр мәни
О ағыллы инсанын

Јашадыгы илләрә!
О инсан нәзәримдә
Гәһрәманә охшајыр,
Өлүмүндән сонра да
Јенә бурда јашајыр!

БАШДАН-БАША КӘЗМӘК ҮЧҮН

Азәрбајчан торпагыны башдан-баша
кәзмәк үчүн,
Һәр јериндән күлләрини
үзмәк үчүн,
Вардыр мәним һәм машыным,
Һәм гатарым.
Һәм дә мөһкәм, күчлү,
сағлам ајагларым.
Бу елләри башдан-баша
фәгәт кәзә билмәјирәм,
Һәр јериндән зәриф, инчә күлләр
үзә билмәјирәм.
Јаријолда сахлајараг
Араз мәни
О тәрәфә үз тутмагы
гојмаз мәни.
Чаным Араз, көзүм Араз,
Валлаһ-биллаһ, белә олмаз.
О јандадыр улу Тәбриз,
Әрдәбилим.
О елләрин әһвалыны
нечә сорум,
нечә билим?!

Кәмпиләрлә барабар
онлар жола дүшәрләр,
Фыртынајла, туфайла,
далгајла көрүшәрләр.
Достларыдыр босманлар,
Матрослар, капитанлар,
горхмаз, мәтин писанлар...
Дәһһизчи достларыјла
доланыб һәр бир јери,
Биркә баша вурарлар
нечә-нечә сәфәри,
Кәми тә'мирчиләри!

САЛАМ, ЗӘНКИЛАН, САЛАМ!

Гојнуна кәлдим ашам,
Салам, Зәнкилан, салам!
Көрүб һәр бучағыны,
Дујуб од-очағыны,
Меһрини-үлфәтини,
Бир дә мәнәббәтини
Тапдым сәндә, Зәнкилан,
Бир ана гучағыны!
Агачларын нәгмәли,
Күчәләрин кәзмәли!
Булудлар јанында даг,
Оун зирвәсиндә баг!
Јоллары пиллә-пиллә,
Батыб чичәјә, күлә,
Бура о гәдәр һүндүр,
Бурдан һәр јер көрүнүр.

Елә уча јердәјәм,
Елә һәјәчанлыјам,
Аз галыр бәркдән дејәм,
Мән дә зәнкиланлыјам!
Сән көзәл вәтәнини
Ән көзәл бир кушәси,
Бир јан Чинар мешәси,
Бир јан Лешкәр мешәси.
Кәл, кәз бу кушәләри,
Бу көзәл мешәләри.
Чагырыр санки ана
Нәфәси, сәси мәни,
Чагырыр гучағына
Сүсән мешәси мәни!
Чох һејран олдым сәнә,
Дүзү, вурулдым сәнә,
Бурда јохса да евим,
Сәни үрәкдән севдим!
Сәрвәти зәнкин олан,
Көзәл-көјчәк Зәнкилан!

МЕШӘЈӘ ЈАҒЫШ ЈАҒЫР

Сәс салыб, агыр-агыр
Мешәјә јағыш јағыр.
Јарпаглардан сүзүлүр,
Будаглардан сүзүлүр.
Мешәнин һәр јанында
Иччи кими дүзүлүр.
Сејр ет һәр бир дамлаы,
Һејран гојур адамы.

Санки рәге мејданыдыр
Мешәнин јашыл дамы.
Бүтүн мешә бојунча
Јагыш артыр, кур жагыр,
Нәһәнк күнәш әријиб
Улдуз-улдуз нур жагыр...
Ахдыгча ашыр-дашыр
Шырыл-шырыл дамлалар,
Бу мешәјә јарашыр
Јашыл-јашыл дамлалар...
Мешә жагышы дујур,
Сулар ахыр шырнашыр.
Јагыш нәгмә охујур,
Јагыш нагыл данышыр.

ВӘТӘН

Бир шаирә кәзирә

Тәкчә чәмән дејил, тәкчә даг дејил,
Солмајан әбәди чичәкдир Вәтән!
Тәкчә дәрә дејил, даш-торпаг дејил,
Чаваншир, Короглу, Бабәкдир Вәтән!

Онда шә'ләси вар бир көзүн, одун,
Бир дә Авестанын, Дәдә Горгудун,
Башынын үстүндән өтән булудун
Ичиндә парлајан шиншәкдир Вәтән!

Чыхыр јердән, көјдән галалар бир-бир,
Бурда инсан галыб ја шир, ја бәбир.
Низами, Хәтәи, Фүзули, Сабир, —
Белә нәһәнкләрлә нәһәнкдир Вәтән!

Дәрһи гатда көкү, көјдә бинасы,
Нәсрәддин Туснини рәсәдханасы,
Бир ел агсаггалы, бир ел анасы,
Јагыдыр, дајагдыр, көмәкдир Вәтән!

Хәзәр, Көј көл, Кәпәз, чәмән, мешә, кәнд,
Нахчыван, Гарабаг, Әрдәбил, Мәрәнд,
Күр-Араз, Нәкәри, дәрә, бәрә-бәнд,
Зәмидир, тарладыр, пәтәкдир Вәтән!

Һамыја мә'нәви бир чәләнк олан,
Чәләнк гучагында милјон рәнк олан,
Бүтүн үрәкләрлә һәмәһәнк олан
Һәмәшә дојунән үрәкдир Вәтән!

АДИЛ БАБАЈЕВ АДЫНА КИТАБХАНА

Көрдүм Нахчыванда мән
Адил Бабајев адына
бир китабхана!

Дәрһал дајаныб,
Һәсрәтлә јаныб,
Кәдәрлә бахдым она.
Бу вахт,

узаг, чох узаг,
Илләрин гојнунда
Көрдүм бапбалача бир ушаг,
Көрдүм кичик көзүндә
Дүнја бојда бир мараг.

Она, бу китабхана,
Олду мүдрик бир ана!
Өз кичик гучагындаи
Атды бөжүк чаһана!
Гэлбиндә арзулары,
Кетди үфүгә сары!
Бир күн гајытды кәлди
Бу јерин ачы кими,
Охучу кими кедән
Кәлди јазычы кими!
О бир даһа кәлмәди,
Фәгәт рүбабы кәлди,
Бу торпага јарашан,
Көнүлләрә нур сачан
Нечә китабы кәлди!
Ниди о китабхана,
Јенә мүдрик бир ана!
Адил Бабајев ады
Бу күн шөһрәтдир она!
Кәлир јенә бу јерә
Бабалача бир ушаг...
Кәлир, кичик көзүндә
Дүңја бојда бир мараг!

ОНЛАР КӘНҚӘШАН ОЛДУ

Көрмәмшәм онлары,
Горху билмәз, јенлмәз
Мәгрүр гәһрәманлары.
Мән хәјалән кетмишәм
О дөврүн ағыр, чәтин
Әзаблы илләринә.

Тарих музейләриндә,
Тарих китабларында
Мән бахмышам онларын
Көзәл шәкилләринә.
Китаб вәрәгләриндән
Чыхыб, чанланыб онлар,
Бизимлә бир чәркәдә
Кәлиб, дајаныб онлар.
О гатар, о Агчагум,
Кечә... тәпә-тәпә гум...
О күлләләр, о ганлар,
Өлүмүн көзләринә
Дик бахан гәһрәманлар.
Кәлир көзүм өнүнә,
Кәлир нағыллар кими.
Онлар өлдүләр, фәгәт,
Чанлы һәңгәт олуб
Јенидән догулдулар
Од кими,
баһар кими.

Онлары дәнә-дәнә
Дүшүнүб андыгча мән,
О сәһнә,
ганлы сәһнә
Чәкилмир көзләримдән.
Кечәнин сүкутунда
Тәпәләри ашараг,
Алов сачан күлләләр
Сәсләнди шараг-шараг...
Биринә күллә дәјди,
О, әјилди торпага,
Достлары дәрһал ону
Галдырдылар ајага.

Кимсә гана бојаныб,
Јерә жыхылды бирдән.
Ону да галдырдылар
Тутуб чижиңләриндән.
Жыхылыб јерә дәјди
Бир чинар...

ики чинар...

Достлары онлары да
Торпагдан галдырдылар.
Дуруб чижиң-чижиңә
Тутдулар бир-бириндән,
Полад кими јапышды
Әлләри-әлләриндән
Әлләр ажрылмаз олду,
Әлләр гырылмаз олду.
Бу әлләр занчир кими
Бојуналары доланды.
Кимә ки, күллә дәјди
Бир даһа жыхылмады,
Јериндәчә дајанды.

Дајанды 26

Јенилмәз, мәгрур чинар,
Күлләләрин өнүндә
Ваһид, чаңлы

бир һасар...

Дујса да синәсиндә
Сојужан күлләләри,
Өлдү,

анчаг торпаға

Жыхылмады һеч бири.
Күлләләр гәзәбләнди,
Јағыша дөндү инди.
Елә бил ки, мөһтәшәм
Бир гаја јараланды,

Күлләләрин одундан
Ганлы һасар јараңды.
Дүшмәңләрин үзләри
Булуд кими тутулду,
Күлләләр дә јорулду!
Атанлар да јорулду.
Јердәки һәр дамла ган
Нур олду, шәфәг олду.
Ким дејәр,

о икидләр

Ишыг кими сөндүләр?
Нәғмәләрә, күлләрә,
Улдузлара дөндүләр.
Јухуја кетди кечә
Онлар ајаг үстәчә...
Кечәнин гучағындан
Доғдулар сәһәр кими,
Бир һејкәлә чеврилиб
Донуб галдылар онлар
Гырмазы мәрмәр кими.

Нечә илдир, һәр заман
О мүдһиш күлләләрин
Ешидирәм сәсини,
Јенә, јенә онларын,
О мәгрур нисанларын
Дујурам нәфәсини.
О сәс далғабадалга
Учалыр шараг-шараг,
Ону ешидир һәтта
Бу күн доғулан ушағ!
Јенә, јенә о сәси,
Ешидир јер күрәси!

Бу сәс дил ачыр:

Еј халг,

Ајыг көзлә бах,
Сәини дүшмәйләрин сағ,
Ајыг ол, ајыг,
Сајыг ол, сајыг.
О сәс тутур һәр јаны,
Башдан-баша дүјјаны.

Уиудумур һеч заман,
26 гәһрәман.
Онлар бир нағыл кими,
Ширин бир јуху кими...
Тәфәккүр, ағыл кими,
Од кими, дујгу кими...
Бу чаһанда галдылар,
Һејкәлтәк инсанларып
Гәлбиндә учалдылар.
Сөз кими јашадылар
Китаб вәрәгләриндә,
Нур кими парладылар
Сәһәр шәфәгләриндә,
Чичәк кими битдиләр
Вәтәнин чөлләриндә,
Сәс кими курладылар
Пиано дилләриндә,
Үмманлар синәсиндә
Јашатдылар онлары,
Өлмәз гәһрәманлары!
Адлары бизим үчүн
Һүнәр, шәрәф, шан олду,
Илләрин архасында
Онлар кәһкәшан олду!

ГУБАДЛЫДА ЛЕЈСАН

Көзләнемәдән, бирдән-бирә,
Лејсан јағды көјдән јерә.
Лејсан јағды,
Јамап јағды,
Санки көјдән үмман јағды!
Төкдү јерә јарнағлары,
Гырды көврәк будағлары.
Һәр тәрәфи тутду сел-су,
Нә гүвәтли јағышды бу!
Нә гәрибә

лејсан олду,

Кирәмидләр учду, гопду,
Бирчә анда дәрә долду!
Лејсан јағды,
Бәлкә елә Бәркүшаддыр,
Һирсләнән чај
Мәчрасындан чыхды, ахды...
Лејсан јағды,
Бу лејсана дүшән олду

чимди чыхды!

Лејсан јағды,
Лејсан дејил, үмман јағды!
Һамы буну сәһр билди,
Нә јахшы ки,

тез кәсилди...

Бу лејсандан
Көјдә булуд — шан-шан галды,
Бу лејсандан
Көј гуршағы — нишан галды!

ГАТАР КЕДИР ТЭБРИЗЭ

Гатар кедир... Араза
Мэн бахырам вагондан.
Гатар кедир... көзүмү
Чөкө билмирэм ондан.
Эријән гызыл кими
Ахыр Аразын сују,
Гәрибә нагыл кими
Көрүрәм, Араз боју
Кедән, учан бу гатар
Чыхыр кениш бир дүзә,
Дәјишир санки јоллар
Гатар кедир Тәбризә!

Кедир... Бир бајраг олур
Башы үстә түстүсү.
Гопан, учан, сөкүлән,
Кәһ аглајан, кәһ күлән
Худафәрин көрпүсү
Јол верир синәсиндән,
Дағлар, дашлар севнишр
Бу гатарын сәсиндән.
Вүсал чичәкләрини
Јоллара дүзә-дүзә,
Гатар кедир Тәбризә.

Ахан Аразын сују
Эријән гызыл кими...
Гатар кедир, јох һәр шеј
Дәјишир нагыл кими...
Гатар Минчивана јох,
Гатар Нахчивана јох
Ох кими сүзә-сүзә,
Бирбаш кедир Тәбризә.

Кедир, о нә сәдд билир,
Нә дә ки, сәртәд билир,
Тәкчә јол кетмир, учур,
Арзулар ганадында.
Кедир дәрди, мөһиәти
Ајрылығы, һәсрәти
Тәкәрләрин алтында
Даш кими эзә-эзә,
Бирбаш кедир Тәбризә!

МӘНСУЛ БАЈРАМЫ

Мәһсул бајрамы —
өлван көј гуршагынын
јерә ениб
торпагда парламасы.
Тәптәзә дон кејинир
Бу елин чөл-чәмәни.
Дағы, бағы, тарласы!
Ше'рдир, мусигидир
Санки мәһсул бајрамы,
Елин һәм шән, фәрәһли,
һәм дә мәс'ул бајрамы!
Бу ади бајрам дејил,
Өмрүи-күңүи јазидыр,
Јени бир гәләбәнин
Күчлү әк-сәдасыдыр.
Габар-габар әлләрин
Севкијә дөймәсидир,
Ән бөјүк әмәлләрин
Сәркијә дөймәсидир.
Бу, ади бајрам дејил,
һәр аны —
һүнәр, зәфәр,

Үрәкләрдә ачылан
Севиңч долу бир сәһәр!
Бу, елә бәјрамдир ки,
Чеврилиб ән'әнәјә.
Ләјигдир бу дүнјада
Ән бөјүк тәнтәнәјә!

ШӘҺРИҖАРЫМ

Дагсан — зирвәсиндә күнәш, улдуз, ај,
Халг јанында үзүн аг, Шәһриҗарым!
Сәнәтлә јаратдын мәнәви бир чај,
Јенә далга-далга ах, Шәһриҗарым!

Говдугча далбадал илләр илләри,
Дагыт бу һәсрәти, гәми, кәдәри,
О догма торпагдан, Араздан бәри,
Бу догма торпага, бах, Шәһриҗарым!

Үрәји улдузла, арзујла долу,
Нигилаб јурдунуи нигилаб оглу,
Ачыб голларыңла илк вусал јолу,
Вусал чәләнкини тах, Шәһриҗарым!

Бу нечә ајрылыг?! Гују тәк дәрси,
Вусала, бирлијә — јох — дәрҗәләрни,
Бизим халгымызы севмәјәнләрни
Башында шимшәк ол, чах, Шәһриҗарым!

Мүгәддәс арзумуз дөнүр күнәшә,
Һәр кәлмән, һәр сөзүи кедир дөјүшә!
Һичраида, вусалда, һәр вахт, һәмишә
Сәни көрәчәјик дағ, Шәһриҗарым!

ИЧӘРИШӘҺӘР... КЕЧӘ ЈАРЫ...

Бакы. Ичәришәһәр. Кәздикчә кечә јары
Хатырладыр нағыллары!
Бу нағыллар мәналы, бу нағыллар сәһрли,
Бә'зән горхунч, бә'зән сирли...
Һара ајаг басырам гејри-ади бир аләм,
Сәнки өтән бир әсрдәјәм.
Һеч өзүм танымырам, ахы бура һарадыр,
Тәптәзә нағыл јарадыр.
Кәлир гују дибиндән, кәлир бир азап сәси,
Титрәјир ај нурунда

минарәһни көлкәси.
Дар күчәдә үз-үзә дајаныб гоша ејван:
— һарадасан, тез кәл, чаван...
Дурма, тез ол, тәләс, кәл,
Јолуну көзләмәкдән биһуш олуб бир көзәл!
Јоруламазсан бу кечә

Һәр тәрәфи кәз, долан,
Бир тарихдир һәр тии, далаң!
Гәбир кими дөнкәләр,
Дөнкәләрдә көлкәләр...
Јүз јол кечиб кетдијим бир јерә чыхырам мән,
Илк дәфә көрдүјүм тәк
Һејрәтлә бахырам мән...

Ваһимәли бир сүкут...
Ширваншаһлар сарајы...

Ешиңдирәм сүкутда
батырылан һарајы...

Көлкә гапы далында
чеврилиб бир кәлиңә,
Әфсанәдән, нағылдан
Дөнүб Гыз галасы да
Һәнигәт һејкәлиңә.

Бу гала әсләрини
думанына бүрүнүр,
Һәм сәһрли көрүнүр,
һәм мөһтәшәм көрүнүр!
Күндүзләр бурда һәр шеј
ајдын, ишыгы, садә,
Кечәләр дә фөвғал'адә!
Һәр аддымы кечмишдән
јадикар мәнзәрәдир,
Һәр шеј, һәр шеј бу јердә
Хатирәдир, хатирәдир!
Һәтта ади, кичик даш,
— Дејәр: — Тәләсмә, јаваш,
Мәни дә динлә, гардаш!
Кәзирәм бу галаны,
һәм күндүз, һәм
кечә јары,
Кәзирәм, бу кәзити
Хатырладыр нағыллары!
Нә даным, хошдур мәнә
хошдур бу сәһр, тилсим,
Буилары бәјәнмәјән
көзләримдән итилсин!
Кәзирәм, гуртармајыр
сөзлү, улдузлу нағыл,
Көзәл, ширин, дузлу нағыл...
Нағыл гуртаран кими, бу галадан чыхырам,
Ишыг ичиндә јатан Бакымыза бахырам!

ШАИР ШЕ'Р ОХУЈУР...

Јевкени Јевтушенконун
Бақыда олмасы ила әлиғәдәр

Шаир ше'р охујур...
улдузлара чыха-чыха,
Чоша-чоша,
Далгаларла даша-даша,
Шимшәкләрлә чаха-чаха!
Көзләри дә охујур, телләри дә охујур,
Дүнјаны башдан-баша
Гучагламаг истәјән әлләри дә охујур!
Инамлыдыр чох,
Илһамлыдыр чох,
Инадлыдыр чох,
Бә'зән нәр-нәр нәрилдәјир
јаралы пәләнк кими,
Иичә-иичә зәрифләшир
бә'зән дә чичәк кими!
Билир, јахшы билир ки,
Өзүндән күчлү шаир салондадыр, салонда,
Буну билмәсә әкәр, шаир олмазды онда...
Ше'р охујур јенә...
Јахын олуб бирләшир бизим һәр биримизлә,
Санки чошур, јарышыр даһи Сабиримизлә!
Даһиләри көрә-көрә,
Рәнкдән-рәнкә кирә-кирә
јаныр гөвси-гузет кими.
Дајаныр бу сәһнәдә
ғалиб кәлмиш фатет кими!
Шаир ше'р охујур
шаирләр ојлагында,
Низами торпагында, Фүзули торпагында!

ВЕРТОЛЈОТДАН МЕШЭЈЭ БАХДЫМ

Галхды вертолјот Загаладан,
Кечди дәрәдән, кечди таладан.
Мән пәнчәрәдән мешәјә бахдым,
Көрдүм ағачлар коллар кимидир,
Көрдүм будаглар көјә узанмыш
Сайсыз-һесабысыз голлар кимидир.
Мешә көзүмдә каһ чәмән олду,
Каһ да дәјишиб дөндү дәннзә.
Каһ елә билдим гәдим орду дур,
Һәр әскәрни дә әлиндә ишзә!
Мешә ичиндә нәһәнк бир ағач —
Бир аз габагда, уча јердәдир,
Елә мөһтәшәм, әзәмәтли ки,
Бөјүк ордуја бир сәркәрдәдир.
Енди вертолјот... көзүмдә мәним
Мешә дәјишиб нечә чүр олду.
Талада, дикдә һәрдән көрүнән
Каһ тәкә олду, каһ чүјүр олду.
Бир аз да енди... Инда лап ајдын
Көрдүм мешәнни талаларыны,
Көрдүм гачышан һәм мараллары,
Һәм дә онларын балаларыны.
Мән вертолјотдан мешәјә бахдым,
Мараллар гачыб бир анда итди.
Сүрәтлә ахды ағаппаг думан,
Бүтүн мешәсә думанда итди.
Көрдүм гаршыда уча дағлары,
Учду вертолјот дағлара сары.

ВӘТӘНИНИ ДҮШҮНДҮ

Әскәр үч јара алды,
Нә дизләри бүкүлдү,
Нә көзләри гаралды.
Бу агыр, чәтнн күндә
Дүшмәнләрини өнүндә
Бир даг кими дајанды,
Гәзәблә, кинлә јанды.
Ода чеврилди кини,
Нә оғлуу, евини,
Нә дә ки, ганы ахан
Бәдәннини дүшүндү,
Әскәр ачмаг јурдуу, —
Вәтәннини дүшүндү.
Автоматдан атәши
Јағдырды сола-сага,
Дүшмәнләри бир аддым
Бурахмады габага!
Инди агры дүјсә да
Голунда, ајагында,
Алны ачыг доланыр
Бу вәтән торпагында!

СЕВ ДӘНИЗИ...

Сев дәннзи...

сеусән әкәр,
Дәннз дә сәни севәр!
Тез-тез кетсән јанына,
Дүјүб көрә билләрсән
Дәннз анадыр, ана!

Шәфалы әлләри вар,
Чичәк кими әтри вар,
Өзү мави пиано,
Ләпәли дилләри вар!
Сев, дүј,

дүшүн, ан ону,
Онда чала биләрсән
Бу мави пианону.
Әкәр учмаг истәсән
Дәниз ганадын олар.
Әкәр гучмаг истәсән,
Дәниз—бир гадын олар!
Һәр далгасы мәнәббәт,
Һәр дамласы мәнәббәт!
Дүјсән бу мәнәббәти,
Бу оду, бу шәфгәти
Сәнини олачаг дәниз,
Сәнә галачаг дәниз...
О, елә гајгыкешдир,
Мүләјимдир, һәлимдир,
Сәндән азар-безары
Гован мүдрик һәкимдир...
Сев дәниз...

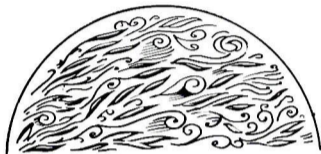
севсән әкәр,
Дәниз дә сәни севәр!

КӘЗДИКЧӘ, ДУЈДУГЧА...

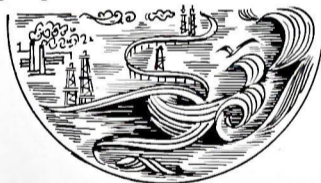
Еј Вәтән,
Гарыш-гарыш кәздикчә гучагыны,
Дүјүб од-очагыны,
Көрүб һәр бучагыны,

Багламышам сәнә мән,
Даһа мөһкәм, даһа бәрк,
Бир агач көкләри тәк!
Бајатыла јатмышам,
Агыла, нагылыла,
Лајланла бој атмышам.
Сәјјаһ тәк пај-пијада
Чајындан, чәмәнидән,
үмәнидән кечмишәм,
Меш олуб, күләк олуб
Һәр јанындан кечмишәм.
Парлајыб шимшәк кими
Тарих долу илләрини
думәнидән кечмишәм.
Бу күн һәмни илләри
хатырлајыб апанда,
Гәдим абидәләрини
өнүндә дајананда
Сәрт ајыны көрмүшәм,
сәрт илини көрмүшәм.
Әрләр сынагындан
Үзүг чыхан, улу
Низамини көрмүшәм,
Фүзулини көрмүшәм.
Кәздикчә, дүјдугча мән
Бир чинара дөнмүшәм,
бир говага дөнмүшәм,
Битмишәм гучагында.
Каһ будага дөнмүшәм,
Каһ булага дөнмүшәм,
Адичә дашыи олуб
итмишәм гучагында!
О гәдәр кәзмишәм ки,
Араз саһили боју,

Алов кими, од кими
                     гаыма ахыб сују.
 Кечиб Нефт дашларында
                     даглардан јол салмышам,
 Лачында, Ленкәранда,
                     Калбәчәрдә галмышам.
 Әбәди бир пәгмәјә
                     чеврилиб Күрүм мәним,
 Олуб сөнмәз шыгым,
                     һәјатым, өмрүм мәним.
 Зирвәләрә чыханда,
 Мәрд гызыны көрмүшәм,
                     мәрд оглуну көрмүшәм,
 Һәр кәрличи бир тарих —
                     галалара баханда
 Чавашшири, Бабәки,
                     Короглулу көрмүшәм!
 Кәздикчә, дудугча мәп
 Чичәкләринин әтри
                     һәфәсимә гарышмыш,
 Чајларын чошгунлугу
                     һәвәсимә гарышмыш,
 Сәрки көзәликләрини
 Хатирә — шәкил кими
                     мәндә әбәди галмыш!
 Кәздикчә, долашдыгча
 Кәндиндә, шәһәриндә
                     даг-дашында, дүзүндә,
 Сәһрәниб көзүмдә
 Көј кими кенишләниб,
                     дәрилләшмисән, Вәтән!
 Өмүр кими, күч кими
                     ширилләшмисән, Вәтән!

Һәјат кизли чәбһәдир

НЕЧ ВАХТ УНУТМУРАМ

Огдумла, гызымла вериб сәс-сәсә,
 Бир садә, мейрибаи һәјат сүрмүшәм,
 Пислик егмәсәм дә неч вахт, неч кәсә,
 Һәјатда боллуча пислик көрмүшәм.
 Бә'зән сарсылмышам дәриндән дәрин,
 Писликләр өзүмә, ше'римә олуб!
 Анчаг гәрибәдир, бу писликләрнин
 Соиралар чохусу хејримә олуб.
 Гаршыма ишыглы бир баһар кими
 Чыхыб тәмәннасыз јахшылыглар да,
 Чатыб имдадыма хиласкар кими,
 Гојмајыб јашајым чәтиндә, дарда.
 Говдум үрәјимдән гәзәби, кими,
 Јохдур е'тибары сәрвәтин, варын,
 Гојдум тәрәзијә һәр икисини
 Јүкү агыр олду јахшылыгларын.
 Һәр заман, һәр јердә үз тутурам мән
 Тәкчә көјә сары, күнәшә сары,
 Бүтүн писликләри унудурам мән,
 Неч вахт унутмурам јахшылыглары!

БОГУЛАН ДАЛГАЛАР

Далгалар шаһә галхды,
Һәр далга санки дагды.
Бир-биринин далынча даг јериди, даг ахды!
Даглар гатар-гатарды,
Дивар-дивар учалыб, јелкән-јелкән габарды.
Ахшыб гоша-гоша
Бирдән кәлди баш-баша...
Даш-гаш, инчи дашыјан,
ашан-дашан, тоггушан,
Бәндләр ғыран, һајғыран,
Атлар кими ғышғыран,
ғылынч-ғылынч вурушан,
Ушаг-ушаг далашан
далгаларын һарајы,
Учурду бирдәи-бирә нечә-нечә сарајы.
Нәһәнк бир бурулғаны
бурум-бурум јаратды,
Көз ғырпымы ичиндә бир учурум јаратды.
Јаратды экран кими
нечә-нечә мәнзәрә,
Каһ фәвварә, каһ тәпә,
каһ шәләлә, каһ дәрә...
Бирдән батан далгалар,
Бирдән јатаи далгалар
Јенә күкрәди, галхды.
Јенә даглар учалды,
Јелкән-јелкән габарыб, дивар-дивар учалды.
Јенә даглар сөкүлдү,
Мин-мин инчијә дөнүб јағыш-јағыш төкүлдү!
Гәзәб атына минмиш
оғулдулар далгалар,

Од кими көрүшдүләр,
Атылдылар, дүшдүләр,
Учдулар, вурушдулар,
јорулдулар далгалар,
Елә ловгалаңдылар, елә гүррәләңдиләр,
Елә кичилдиләр ки,
тоз кими әләңдиләр,
Өз һиреппини ичиндә богулдулар далгалар,
Јаваш-јаваш јатдылар,
Мавилкәдә батдылар,
јөх оадулар далгалар!

ТОЈДА КӨРМӘК ИСТӘМИРӘМ

Севдијим мүғәннини
тојда көрмәк истәмирәм,
Бурда ондан учалыг,
севки, һөрмәт истәмирәм.
Чәнкәл бошгаб сәсиндә
Јоха чыхыб итир сәси,
Нәш'әли нәфәсләрини
Бухарында богулуб
Буза дөнүр од нәфәси.
Тојда охујан заман,
Дөзә билмирәм аман...
Салыр кәдәрә мәши,
чоһ севдијим бир мүғәнши!
Дөзә билмирәм ону
гәрибә, јад һалларына,
хошакәлмәз халларына!
Јыргаланыр, дајаныр
ичи бомбош нәнини кими,

Охујур рестораңларда охујан
мүғәнини кими!
Нај-күјүн далғасында
итир сәси, батыр сәси,
Курласа да, елә бил
тәнбәл-тәнбәл јатыр сәси.
Башга фәннә дәјшмәз
Бир мүәллим
өз фәннини,
Тојда көрмәк истәмирәм,
Севдијим бир мүғәнини.

ГАР ТӨКҮЛҮР

Гар төкүлүр далбадал,
Кәпәк-кәпәк төкүлүр.
Кәтирир бир ағ хәјал,
Чичәк-чичәк төкүлүр.
Һәр күн чыхыб дүшдүјүм
Дағ-гајаны кизләдир,
Һәм дә һәр вахт көрдүјүм
Бир дүнјаны кизләдир.
Сејр едирәм... көзүмдән
Өпән ағ чичәкләри,
Силдр бу јер үзүндән
Бүтүн башга рәнкләри!
Гардыр тутан һәр јаны,
Мәнә гурур ағ чадыр.
Унутдуруб дүнјаны
Ағ бир дүнја јарадыр.
Гар арамсыз, далбадал

Кәпәк-кәпәк төкүлүр,
Кәтирир ағ бир хәјал,
Чичәк-чичәк төкүлүр.
Сәссиз күјсүз, һарајсыз
Мин-мин фишәнк төкүлүр...
Гара рәнк елә итиб,
Нә сәси, нә сорағы,
Кедәр кәлмәзә кедиб,
Кәсидибдир ајағы.
Гар јағыр ири-ири,
Ону парлаг көрүрәм,
Сејр едирәм һәр јери,
Һәр јери ағ көрүрәм!

ФИЗИКА АЛИМНИН ӨЛҮМҮ

Бир алим,
бир физика алимни,
Халатынын рәнки кими
үзү ағаптаг,
Узун голлары
гурумуш будаг...
Онун дүнјасы, —
кичик лабораторијасы...
Севкисп елә сонсуз,
Бирчә ан белә
Галмаг истәмәз онсуз!
Һәкимләр десәләр дә,
«Өмрү даһа аздыр, аз,
Она ишләмәк олмаз»
Һәр күн, һәмишә,

Келиб өз дүңжасында
Башлајыр ишә!
Басыганда дүңмәләр
Чанланыр,
жаныр,
Чингазлар, көзчүкләр,
Гырмызы, мави, сары...
Сејр едир сакит-сакит
кәсишән ишыглары,
кәсишән шүалары...
Билір ки, ишыг
Она зәрәрдир, зәрәр,
Һәр зәррә,
Һәр гыгылчым
она зәһәрдир, зәһәр...
Билір, азальб
даһа көзүнүн нуру,
Һәр зәррә од — бир дәгигә
алыб өмрүндән
Аларыр оңу
өлүмә догру!
Көрүр өмрүнүн
гарлы,
туфанлы гышыны,
Дајандырмыр
үмидли,
нурлу
ахтарышыны...
Ишләјир,
арзусуна јетәнә гәдәр,
Үрәји кедәнә гәдәр,
һушу итәнә гәдәр!
Елә ки, өзүнә кәлир,
Нә јатыр, нә динчәлир,

Јени ахтарышларын
сорагында учур,
Арзуларын, хәјалларын
туңагында учур!!!

Бир дәфә оңу
Дүңжасындан алдылар,
Јатагына салдылар,

Дүшүндүләр: «Динчәлсин,
Бир аз өзүнә кәлсин»
Бир кечә —
гәрибә мө'чүзә олду,
Чохусу горхду...

Көрдүләр Алим
јохдур отагда,
јохдур јатагда...

Һејрәтлә јүјүрдүләр,
Олса да һәр тәрәф баглы,
Ахтардылар оңу
әли чыраглы...

Сәи демә,
кәјиб аг халатыны,
Јашајыр,
Өз дүңжасында сон һәјатыны...
Көзчүкләр: мави, ал, сары,
Санки отагда

бүтүн дүңжанын
ишыглары, шүалары...

Алим
әлләрини
көјә узада-узада,

Улдузлардан тута-тута
Ишыгын үстүнә,
Шүанын үстүнә
кәлә-кәлә,

Чеврилиб

агаппаг

бир һејкәлә!

Јүјүрдү бир гадын,

Нә ғышғырыг, нә һарај,

Күллү шалыны билмәдән јерә салды,

Һејкәлини гаршысында

бир һејкәл кими галды!

ТӘНҺАЛЫГ ДУЈМУРАМ...

Сакит отағымда тәк олсам да, тәк,
Санки тәк дејиләм, сакит дејиләм.
Каһ шимшәк олурам, каһ да күл-чичәк,
Ше'р динләјирәм, ше'р дејирәм.
Сөјүдләр, чинарлар, дағлар гонағым,
Долур улдузларла таваным мәним.
Ахшам батан күнәш инди чырағым,
Дөнүр бағ-бағчаја ејваным мәним.
Көврәлирәм, мәни өз ушағы тәк
Бағрына басанда ана голлары,
Кечир отағымдан көј гуршағы тәк
Мешә чығырлары, мешә јоллары.
Нур сачыр арзусу, фикри, хәјалы,
Мүдрик инсанларын, мәрд инсанларын,
Бурда кечәләјир дағлар гарталы,
Ғылынчы парлајыр гәһрәманларыл.
Бурда дәләдузун, бурда илбизни
Јохдур кини, мәкри, бөһтаны, шәри,
Сәсләнир каһ чошгун, каһ сакит, һәзин,

Көрпә бир шаирни тәптәзә ше'ри!
Сүбһ дан улдузундан башланан јолум
Кәлир бу отага күнәшлә, ајла...
Нечә дост-таныша узаныр голум,
Кәлирләр нәгмәјлә, һәјлә-һарајла...
Миширәм күнәшә, аја галхасы
Илдырым сүр'әтли бир тәјјарәјә.
Ғајаја чырпылан дәннз далгасы
Дөнүр отағымда ағ фәвварәјә.
Бурдан чан атырам дүңјаја чыхам,
Һеч заман олмајыр лал кечәләрим.
Ғојмур тәһна галым, гојмур дарыхам,
Нурлу хәјалларым, дүшүнчәләрим.
Шәфәг һөрә-һөрә, күл һөрә-һөрә
Ғалырам јенә дә кәпчлик чағымда,
Белә дујгулара, һиссләрә көрә
Тәһналыг-дујмурам тәһналығымда.

МЕҢРИБАНЧЫЛЫГ

Меһрибан јашамаг көзәл адәтдир,
Мән уча тутурам белә адәти,
Меһрибан бир һәјат—бир сәадәтдир,
Дүңјаја вермәрәм бу сәадәти!
Гәзәб, кин-күдурәт бәлалар кими
Кәтирәр мин кәдәр, мин пешманчылыг.
Бөјүк аиләни галалар кими
Горујуб сахлајар меһрибанчылыг!
Ким ки, дәјишмәјир мәнһәббәтнин,
Ким ки, садиг галыр меһрибанлыга,
Ким ки, итирмәјир сәдагәтини

Лайгидир эи бөжүк гәһрәманлыга!
Севдијим! Сап мәнә кобуд сөз демә,
Дәрд верир гәзәбли бахышлар мәнә,
Меһрибан дедијин ади бир кәлмә,
Бир дүја сәәдәт багышлар мәнә!
Хошдур сакит дәннз, сакит бир мешә,
Меһрибан јашамаг—бу шүарымдыр!
Меһрибан кәлмәләр, һәр вахт, һәмишә
Гәлбимдән сүзләп шүаларымдыр!

ДӘННЗЛӘ ҮЗ-ҮЗӘ

Сүһи чагы дәннзлә ојанмышам мән.
Онула үз-үзә дајанмышам мән.
Күләк јелләнчәкдән јорулуб дәннз,
Шәфәг сүзкәчиндән дурулуб дәннз.
Күнәш—о бир башда гыпгырмызы шар,
Бир азча үфүрсән, елә бил учар.
Сулара төкүлүр гызыл телләри,
Тутур әлләримдән онун әлләри.
Нә думан, нә чән вар, һәр тәрәф шәффаф,
Дәннз дә, һава да бүллүр кими саф.
Бу бүллүр һавада јохса да әтир,
Онуи бу сафлығы сафлығы кәтирир.
Һамыны охшажар, әзизләр дәннз,
Һәр шеји тәзәләр, тәмнизләр дәннз!
Ал мунчуг төкүлүр көј синәсинә,
Узагда енибдир көј синәсинә.
Елә тәмиздир ки, көзәл мавилик,
Бу ки мүгәддәслик, бу ки үвалик.

Бахырам сафлығыдан дојмајыр көзүм,
Таныја билмирәм өзүмү өзүм!
Саник булуларда јеријирәм мән,
Бу сафлығы ичиндә әријирәм мән.
Сүһи чагы дәннзлә ојанмаг көзәл,
Онула үз-үзә дајанмаг көзәл!
Көзәлдир һәмишә тәмиз галасан,
Белә бир сафлығыла нәфәс аласан!

МҮӘЛЛИМСИЗ КЕЧӘН ДӘРС

Һәј-күјлә, сәслә,
Чошгуилугла, һәвәслә
Шәп тәләбәләр
                                синфә кирдиләр,
Кирдиләр,
                                дәрһал да
                                киридиләр.
Бу, нә сирр?!
Нә үчүн һеч кәс динмир?
Бүрүдү кәдәр думаны
                                үзләрини,
Јерә дикдиләр
                                сүкутла
                                көзләрини?
Һамы башышагы
Отурду өз јериндә.
Дүнән үрәкләриндә
Туфан, фыртына варды,
Онлар чижиләриндә

Севимли мұаллим
Сог мәңгилә апарды.
Инди онун дәрсидир,
Сүкутла кечир бу дәрс...
Бу вахт ешидилер сәс...
Бу сәс онун сәсидир,
Ахы онун дәрсидир...
Намы сакит, лал...
Мұаллим бу синифдә
Хәјалдыр,

анчаг хәјал...

Бир кәнч чыхды ирәли,
Намы аилады ону...
Охумага башлады
Һамлетин
Көзәл монологуну.
Охуду кечән дәрсдә
Мұаллимни јанында
Охудугу тәк.
Индисә онун сәси
Кәдәрли, һәзини, титрәк...
Кәлди тәзә мұаллим
Гапыдача дајанды.
Синифдә мұаллимни
Олдугуна инанды.
О, галды чашбаш,
Шүбһәли, дүшүнчәли
Гајытды јаваш-јаваш.
«Бу дәрсә ким кириб, ким
Көрән, һансы мұаллим»
Кәлиб һиддәтә,
Кетди мүдирнәјәтә,
шикәјәтә...

О синифдәсә
Нә һај-күј варды,
иә дә сәс.

Мұаллимсиз,
мұаллимә һөрмәтлә,
севкилә, мәһәббәтлә
кечирди бир дәрс!

Бир кәнч сәһнәдә
Охујурду јенә дә.
Намы сүкут ичиндә
сүзүрдү ону.

Һәзини, титрәк бир сәслә
О, дејирди
Һамлетин көзәл монологуну...

ГЫРОВ

Гыров — сәһәр шеһидир,
Ајаздан
донуб галыб,
Аг-аг чичәкләр кими
Торпага гоңуб галыб.
Гыров — пајызда солан,
Отларын сарғысыдыр,
Ағачларын, колларын
Иничси, сырғасыдыр!
Гыров — гарын гардашы,
Булудларын көз јашы!
Јерә ағ сүфрә сәрир,
Бизә хәбәр кәтирир
Гышын оғлан чағындан,
Гарын јағачағындан.

ИКИ ДУЈГУ

Илк кәңчликдәки
о гызгын,
о чылгын
мәһәббәтим һаны,
Нә дөшүнә дөјөн,
нә анд ичән,
Е'тибар булагындан
су ичән,
Аловдан кечән
сәдагәтим һаны?!
Јашадым
рәзаләт көрә-көрә,
хәјанәт көрә-көрә...
Писликләри
унуда-унуда,
Кинајәни, ришхәнди
һәб кими уда-уда,
Јашадым
алныачыг, үзүаг,
башымы шах гута-тута!
Инди билдим ки, мәни јашадан
о чылгын,
о гызгын
мәһәббәтим олуб,
Е'тибар булагындан
јенә су ичән,
аловдан кечән
сәдагәтим олуб!
Бу ики дүјгу,
варса синәмдә
билмирәм
нәдир горху...

Бу ики дүјгу,
Галачагдыр мәнимдә
өмрүм боју!

ҺӨРМӘТ КӘТНРИР

Һөрмәт даш-гаш кими гижмәтли бир тач
Әл атыб асанча көтүрмәк олмур,
Һөрмәт башдан-баша чичәкли ағач,
Ону башгасына өтүрмәк олмур!

Һөрмәти газанмаг чәтиндир чәтин.
Ишыг дејилдир ки, көрә биләсен.
Мәканы, үваны јохдур һөрмәтни,
Кедиб алма кими дәрә биләсен.

Һөрмәти вар, ким ки, ел үчүн јаныр,
Мәгсәди, амалы, фикри гәтидир.
Ким ки вәзифәлә һөрмәт газаныр
Билсин ки, бу һөрмәт мүвәгәтидир.

Шөһрәт пилләсини галханлар бә'зән
Һөрмәт пилләсини галха билмәјир.
Јүксәк пилләләрдән баханлар бә'зән,
Ивсанын үзүнә баха билмәјир.

Богаздан јухары һөрмәт көрмүшәм,
Онуи архасында миннәт көрмүшәм.
Һөрмәт әвәзинә бә'зән һәјатда
Јалтаглыг көрмүшәм, һәсәд көрмүшәм.

Нә гәдәр көзәлдир адын-һөрмәтин
Данм уча олсуи чаһан ичиндә.
Белә бир һөрмәти газанмаг чәтин,
Итирмәк асандыр бир ан ичиндә.

Ким әрнин, јумругун, һөкмүн, јаланын
Күчүнә газаныб ел мәһәббәти?!
Кичик вәзифәли бир мәрд инсанын
Горхаг бир алимдән чоһдур һөрмәти.

Јердән көјә гәдәр газаныр һөрмәт
Ким ки, ағач әкир, чичәк битирир.
Нә бөјүк вәзифә, нә ад, нә шөһрәт,
Инсаан инсаплыг һөрмәт кәтирәр.

БҮТҮН ӨМРҮМҮЗ БОЈУ...

Илк кәнчлик сәһрлидир
ушаг јухусу кими,
Рајиһәли, хош, тәмиз,
чичәк гоһусу кими.
О көзә көрүнмәјән
елә зәриф көрпүдүр,
Инсаны бир фәсилдән
башга фәслә өтүрүр.
Нағыл, әфсанә кими
кәлиб нә јаман кечир,
Әср кими олса да,
од кими бир ан кечир.
Һәр фәсил вардыр онда,
башдан-баша дүјгудур,

Аз олса да елә бил
өмрүмүзүн чоһудур.
О каһ кедир, каһ кәлир
чән кими, думан кими.
Каһ әбәди көрүнүр
һардаса лиман кими.
Гәрибәдир ки, ондан
узаглашмаг чәтиндир
Узаглашыб јендән
гучаглашмаг чәтиндир!
Үфүгдән галхан ајдыр,
һәм јахындыр, һәм узаг,
Өмүр дәннизи үстә
әкси ишыглы, парлаг!
Одур бизи һәјата,
канната баглајан,
Онун дүјгуларыдыр
ганымызда чаглајан.
Бә'зән һәмнин чағларын
билмәјирик гәдринин,
Анчаг өмрүмүз боју
сахлајырыг хәтринин.
Илк кәнчлик — бир отагдан
учалан көрпә сәси,
Оғлумузун нәфәси,
гызымызын нәфәси.
Нәгәрата чеврилир
онун нәгмәси, тоју,
О, јашајыр бизимлә
бүтүн өмрүмүз боју!

БИР ЛӨВЬӘ

Нәһәнк бир күмбәз кими
Башымын үстүндә көй.
Көйүн бир рәнккә вардыр:
Башдап баша тәкчә көй!

Көрүнүр нә булуддан,
Нә чәндән, думандан нә.
Бахыр үзүшагы
Көмкөй, сакит бир дәннә!

Күнәш ки, нур сачырды
Һәр тәрәфә бу күн бәс?
Бир рәнкдә дә көзәлдир
Инди бу көй—бу күмбәз!

ГАҒАҖЫ ӘЛЛӘР

Бөжүк, нурлу бир салон,
Гара рәнкли пиано.
Әҗнидә гар кими дон,
Јаваш-јаваш кәлир о.
Алгыш тутур һәр јаны,
Баш әдикчә бәстәкар,
Одур сәс туфаныны
Јарадан бир сәһркар.
Сәсләнир пианонун
Ширмајы, аг дилләри,
Бу дилләр кими онун
Агаппагдыр әлләри!

О ширмајы дилләри
Далгалара чевирән,
Сәһр долу әлләри
Ушаглыдан севирәм.
Һејрәтлә бахырам мән,
Әлләр учан гагајы...
Епән, галхан,

рәсә едән,
Ганад ачан гагајы!
Гагајыда күчә бах:
Кәһ сәс,

каһ рәнк јарадыр,
Сары, аг, һәзин шағрағ,
Нечә аһәнк јарадыр.
Пианонун дилләри,
Бәстәкарың әлләри
Бир-биријлә јарышыр,
Јагыш кими, гар кими,
Чошан далгалар кими
Бир-биринә гарышыр.
Гагајы иләһм јүклү,
Учдугча да учурур.
Ашан-дашан, көпүклү
Далгалара баш вурур.
Әлләр — елә чырпыныр,
Рәгендир бир шимшәјин,
Әлләр — улдуз тәк јаныр,
Әксендир бир үрәјин.
Ичә, зәриф олса да,
Туфана тәндир әлләр,
Бу сәсләр үмманьнда
Бир аг јелкәндир әлләр.
Үзүб кетдикчә шән-шән
Агардыгча агарыр.

Инсанлары о јелкөн
Јашамага чагырыр.
Бахырам о јелкөнә,
Бахырам дөнә-дөнә.
Узаг-узаг үфүгләр
Јахын көрүнүр мәнә.
Салон лал... салон долу...
Бу дүнја унудулур.
Көрүнмәјир аг дону.
Көрүнән әлләр олур.
Көрүнән әлләр олур.
Әлләр алов,

од кими,
Бир парча булуд кими.
О булуддан төкүлүр
Дујгуларын лејсаны,
Галдырыр ганад кими
Јердән көјә инсаны!
Мусиги гајнар, долгун,
Кан һәзини,
каһ да чошгун,
Динләјирәм,
бахырам
Мән о әлләрә вургун,
Мән о әлләрә вургун!

ҺӘЈАТ ӨЗҮ ЧӘБҺӘДИР

Һәјат — кернјә дөнмәз
Далгалы бир чәбһәдир,
Сакиг, көзәкөрүнмәз,
Кизли бир дөјүш кедир...

Инсан јашајым дејир,
Атылыр бу дөјүшә,
Бир әли күлә дәјир,
Бир әли дә күнәшә!
Инсан — гүдрәтли, көзәл,
Әлванлығы горујур,
Инсан һәр шејдән әввәл
Инсанлығы горујур.
Горујур... Анчаг јенә
Хәбислик бир буз кими...
Кәлир инсан үстүнә
Пислик бир часус кими...
Јахшылыг чыхыр үзә
Ишыглы баһар кими,
Хәбисликлә үз-үзә
Дајаныр дивар кими.
Инсан ачыб көзүнү
Әдаләти ахтарыр,
Инсан даг-даша гачыб
Сәадәти ахтарыр.
Бә'зән инсан дил ачан
Әдаләти көрмәјир,
Бөјрүидә ишыг сачан
Сәадәти көрмәјир.
Бу сәадәт, әдаләт
Кечсә дә хәјалындан,
Она көрүнүр фәгәт
Булудларын далындан
Хејир вермир гәзәб, кин,
Даныш мин-мин һүнәрдән.
Гачмаг олмур талејин
Атдыгы күлләләрдән.
Өз јаланчы меһрилә
Һилә, кәләк фырланыр,

Көзкөрмөз мейварилэ
Чархи-фэлэк фырланыр.
Өмүр кечмир дэјәрсиз,
Иечлијә дөнүр бирдән,
Иитиһарсыз, зәһәрсиз,
Күлләсиз сөнүр бирдән!
Елә чыһыр ки, жоха
Сада галмыр сәсиндан.
Ким гуртарыбдыр јаха
Бир хәрчәнк күлләсиндән?!
Бир инсандә шөһрәт, ад,
Таледир — догур ону.
Гәфил гопан бир күршад
Гојунда бөгүр ону.
Бу дөјүш һәјатында
Чох гәрибә мәгамлар,
Бир гәзәб ганадында
Һәсәдләр, интигамлар...
Ришхәнд үрәк агрыдыр,
Кимдир сонда күләси?!
Бир топ кими агырдыр
Пахыллыгын күлләси!
Һагга, дүзә тәрәзи
Ахтарыр һәјат өзү.
Ајла күнәш... һәрәси
Тәрәзини бир көзү...
Узагда, үфүгләрдә,
Һардаса дөнүш кедир,
О дөнүш кедән јердә
Јенә дә дөјүш кедир.
Хәјал ганадыр, ганад,
Бу ганаддан сүрүш, дүш!
Башдан-баша бу һәјат
Дөјүшдүр, кизли дөјүш!

АНАМ ХӘСТӘХАНАДА

Аз галыр ки, од тутуб
Јанам, хәстәханада,
Бир ајдан чохдур галыр
Анам, хәстәханада.
Кичилиб, јумаг олуб,
Көврәлиб, ушаг олуб,
Ону гыш да һаглајыб,
Сачында гар сахлајыб.
Анам јатагда дејил
Јатыр булуд ичиндә,
Сәһрләниб елә бил
Бахыр сүкут ичиндә.
Әввәлки од, һәвәслә
Көз-көз алыша билмир,
Далгалы бир нәфәслә
Күлүб даныша билмир.
Алты өвлад саһибни,
Он дөрд нәвә саһибни,
Бахыр сүкут ичиндә,
Бәдбәхт бир адам кими.
Кизләдир дөрд-сәрини,
Кизләдир кәдәрини
Тез-тез сорушур анам
Тәкчә нәвәләрини,
Тәкчә нәвәләрини!
Дүшүнүр үркәк-үркәк,
Өлүм—гара әждаһа.
Көрүб өвладларыны
Өлүмдән горхмур даһа!
Јатыр булуд ичиндә,
Бахыр сүкут ичиндә.

Туфаны вар,
Думаны вар,
Јаз чэни вар,
Чэмэни вар!
Пэлэник кими
    һәм нә'рәси,
Һәм мөшәси,
    һәм дәрәси.
Чейран кими үркәклији,
Ушаг кими көврәклији...
Ан ичиндә
Учалт ону,
Ан ичиндә
Гочалт ону!
Ширин сөз де,
    күлә дөнсүн,
Ачы сөз де,
    күлә дөнсүн.
Гаја кими
Агыр дәрдә дөзмәји вар,
Көз јашындан
Ал јанага
Мирвариләр дүзмәји вар.
Сынмагы вар,
Јанмагы вар!
Јанар, јанар,
Ади сөздән јараланар.
Ганадланар,
Учар, учар,
Булуд кими дола биләр.
Бирчә анда сола биләр,
Параланар,
Шүшә кими
Чилик-чилик ола биләр!

Севинч онда, шәфгәт онда,
Гәзәб онда, шифрәт онда,
Севки онда, һәсрәт онда!
Үрәк јаман шејдир, јаман,
Бир аз јаваш,
Һәссас јанаш, аста јанаш,
Үрәк дәмир, даш дејилдир,
Үрәк јаман шејдир, гардаш!

ЗИРВӘЈӘ КЕДӘН ЈОЛДА...

Үст-башыма од јагыр,
Зирвәјә галхырам мән.
Тәнкиәфәс, агыр-агыр
Чыхырам, чыхырам мән.
Бу вахт чәсур бир инсан
Мәнә чатыр архадан.
Онда гартал чүр'әти,
Онда шимшәк сүр'әти.
Әкәр имкан вермәсәм
Аддым да ата билмәз,
Дүзкүн јол көстәрмәсәм
Зирвәјә чата билмәз.
Бахсам она бир аз ком,
Чашыб сүрүшә биләр.
Бир азча итәләсәм
Дәрәјә дүшә биләр.
Бирдән јыхылыр, дәрһал
Јанышырам голундан,
Чиннајәтдир сахламаг
Нете дады јолундан!

Бирдэн баша дүшдү ки,
О эввалки һөрмәтин
сәбәби бир отагдыр,
Јад, узаг адам җими
бу отагда гонагдыр!
Күпләр кечдикчә кәлин
Дејинди, гап гаралтды,
Даһа дөзә билмәди, ана кәндә гајытды!

Ана һәр иш көрүрдү,
Һәм хәрәји биширир, һәм еви сүпүрдү.
Бир дөфә габ сандырды,
Кәлин чошуб башына мин бир ојуи кәтирди,
Оглу елә јад олду,
Ана санды доптогма баласыны итирди.
Матәмә дүшмүш киши
Мөһнәтә, јаса батды,
Даһа дөзә билмәди, ана кәндә гајытды.

Оглу буз олду јенә, оглу јад олду јенә,
Дәјди ана гәлбинә.
Ону бир инсан киши
көрмәјирди елә бил,
Анаја гәфәс олду
бөјүк, ишыглы мәнзил.
Севинчи, сәадәти
гејбә чәкилди, сөндү,
Чырагы јаныб солду,
бәхти керижә дөндү.
Дәррдән-гәмдән нә күндүз,
Нә дә ки, кечә јатды,
Даһа дөзә билмәди, ана кәндә гајытды!

Гајытды ана кәндә
Севимли баласыны
Келиб, кәзиб ахтарсын
о данда, о чәмәндә!
Оглардан, чичәкләрдән
әтрини алысн дејә,
Бош бешијә јенә дә
лајлалар чалсын дејә,
Ана кәндә гајытды,
Итирдији оглуну -
Ушаглыг күпләријлә өмрүнү сүрмәк үчүн,
Ону јенә мүгәддәс,
саф тәмиз көрмәк үчүн!
Гајытды ки, о кәндә
Баласынын һәр заман
сәси јүксәлени дејә,
Ајагы ганајанда,
— Ана! — гышгыран заман
көмәјә кәлени дејә.
Гајытды ана кәндә,
Миниб хәјал атына,
ону һәр јана чапсын,
Итирдији оглуну
елә о кәндә тапсын!
Белә дүшүндүкчә о, санды күрәкләрипдән
Даг атды, гаја атды.
Өз адына алынган отагда јашамады,
Ана кәндә гајытды!

ТӘБИӘТИН СӘСИЈӘМ

Билирәм, дүңјада дамла—нисанам,
Анчаг ки, нәһәнкәм, дагам, үмманам.
Узатсам, голларым һәр јана чатыр,
Күнәш—мәним үчүн гызыл бир чадыр.
Дујгулу аловам, дујгулу одам,
Адичә агачам, адичә отам.
Күнәшсиз һавада гәлбим дарыхыр,
Күнәш чыхан кими гәним дагылыр.
Улдузам, јанмышам, алышмышам мән,
Дүңјанын өзүнә гарышмышам мән.
Дујуб севинчим, дәр-кәдәрими,
Далғајам, көрүрәм сәһилләрим.
Сакит тәбиәттә далгын олурам,
Фыртына гојнунда чылгын олурам.
Дүңја газанырам бә'зән сәһәрдән,
Дүңја итирирәм бә'зән кәдәрән.
Бә'зән кәлир мәнә бир даг гүввәси,
Булудтәк учалмаг, учмаг һәвәси.
Бә'зән дә һеч нәјә һәвәсим олмур,
Санырам ишығым, нәфәсим олмур...
Бә'зән дујурам ки, нәһәнк мөшәјәм,
Бә'зән дә зәрифәм, бир бәнөвшәјәм.
Бә'зән дујгуларым селләрә дөнүр,
Бә'зән дә ачылан күлләрә дөнүр.
Бә'зән гушлар мәни алыр араја,
Еһтијач дујмурам пула, параја...
Бә'зән хәјалымла узаг кедирәм,
Нөгтә — планетә гонаг кедирәм.
Кечир нисанларла мәним һәр күнүм;
Севинчим, кәдәрим, тојум, дүјүнүм!
Каһ фыртына, туфан, каһ сакит аләм,
Бир чүрә олмајыр әһвал-руһијјәм,

Дөјүшүр булудлар дөјүшән кими,
Дәјишир, тәбиәт дәјишән кими...
Ишығам, нәгмәјәм, јагышам, гарам,
Бу дүңја дурдугча һәмишә варам.
Нә фөвгәлбәшәрәм, нә һикмәтәм мән,
Тәбиәт гојнунда тәбиәтәм мән.
Бәли, тәбиәтин бир һиссәсијәм,
Онун зәррәсијәм, онун сәсијәм!

ШЕ'РИЈЈӘТ...

Бир машин чыхыр
Горхулу даг јолушу.
Гу гушу кими
Агардыбдыр гар ону.
Туфан башлајыр бирдән
Гары сүпүрүр јердән.
Гар фырлана-фырлана
Сәпәләнир һәр јана.
Јер дә, көј дә вурушур,
Бурулғана дүшүр гар.
Санки бурда тоггушур
Ағ көпүклү далғалар.
Сүрүчү бахыр гара,
Көрүнмәјән јоллара.
Машыны сүрә билмир.
Үстүндә јол кетдији
Даглары көрә билмир.
Пәнчәрә буз баглајыр,
О, машины
Даг дөшүндә сахлајыр.
Јер сүрүшкән, горхулу,

Нечә кетсин бу юлу?!
Машындан јерә дүшүр,
Тәбиәтлә көрүшүр.
Јердән галхыр сүд бугу,
Унудур бу сојугу.
Гары јелләдир күләк
Гызларын аг доңу тәк...
Бу јер көрүшүр она
Чошан рәге салону тәк...
Унудур, дона биләр,
Машын дајана биләр
Бурда сәһәрә кими.
Бу баланы унудур,
Гар, бораны унудур.
О көзәллик вургуну,
Унудур бу човгуну.
Горху, тәлаш дүјмадан
Сејр едир һејран-һејран
Үстүнә гонан гары,
Үстүндә донан гары.
О, дүшсә дә чәтнинә
Бу тәбиәт ичиндә,
Гышын ше'ријјәтнинә
Бахыр һејрәт ичиндә!

АХЫР ҺӘКӘРИ ЧАЈЫ

Ахыр Һәкәри чајы... нур ахыр, гызыл ахыр,
Далга—сәтир китабда бајаты, нағыл ахыр.

Нәғмәдир—әсрләрин нәфәсиндән сүзүлән,
Дастандыр—бабаларын синәсиндән сүзүлән.

Узаг олса да јолу,
Мәҗбәји гәдим, улу
Ахыр даг дөшүндәки евләрни кәндәриндән,
Ахыр букүнкү көзәл кәңдләрни кәнариндән

Апармыр тәкчә чошгун селләри синәсиндә,
Апарыр фәсилләри, илләри синәсиндә!

Чаглајыр күләбланыб дагларын күлзәриндән,
Ахыр һәзиллик алыб Нәбишин мәзариндән.

Һәр күкрәјән далгадаң кәләр сәси бабамын,
Дәриңликдә кизләниб хатирәси бабамын!

Јашамады шәһәрдә, нәпәм гајытды кәндә,
Инди раһат јатыр о, бу чајып саһилиндә!

Күнәш пар-пар јананда, сулары гырмызыдыр,
Бәлкә бу чај Аразын бапбалача гызыдыр!

Әскилмир күч-гүввәти, әскилмир тәрәвәти,
Јашадыр варлығында бу јери, тәбиәти!

Галыр оду, хәјалы, ешги, руһу, инацын,
Нечә икид инсанын, печә мүдрик инсанын,

Јараныб тәбиәтдән, говушур тәбиәтә,
Кәлиб әбәдијјәтдән ахыр әбәдијјәтә!

Өмрүн чоху кечсә дә
Фэгәт бөјүк сәнәтә
Сојуглуг дүјмәмышам,
Фэгәт көзәл сәнәтдән
Мән һәлә дојмамышам.
Јахшы ше'р көрәндә
Унудурам өзүмү,
Бәјәнмирәм бу заман
Өз ше'римн, сөзүмү.
Чалышарам, гојмарам
Бу ишимн мән жары,
Јенә сәнәтдир мәнә
Мүгәддәслик ме'јары!
Пианын, јашајырам
Нә ад,

нә шөһрәт үчүн.
өлмәјсә һазырам
Үлви бир сәнәт үчүн!

ГЫЗЫМЛА СӨҢБӨТЛӨР

Суал верир, данышыр,
Аһ, нә дејим бу гыза...
Булар бир ше'р олду:
Һәм мә'налы, һәм гыса,

1

— Нијә белә тәләспр.
Һара учур булудлар?
— Һардаса бәрк исти вар,
Јаныр чичәкләр, отлар...

100

2

Һансы күл чох гәшәнкдир,
Гәрәпфил, нәркиз, занбаг?!
— Һәр үчү бирләшәндә
Көзәл олур багча-баг!

3

— Ата, нијә күнәш дә,
Ај да дәннзә дүшүр?!
— Онлар үчүн, ај гызым,
Дәннз бир саф күзкүдүр.

4

— Ај көрсүн дејә көјдән
Бојланыр мәнә сары.
— Ај тәкчә сәни дејил,
Көрүр бүтүн гызлары.

5

— Күнәшин ишығында
Булдулар көзәл олур.
— Амма күнәш сөнәндә
Бу көзәллик дә солур...

6

— Гапымыздыр дөјүлән,
Јәгин оғрудур кәлән?
— Гапы дөјүлүрсә бил,
О кәлән оғру дејил.

7

— Бағбан јахшы әмијди,
О, нијә өлдү, ата?!

101

— Гүссәләһмә, ај ғызым,
Неч кәс галмыр дүнјада!

8

— Көр нечә бәрк кәлир ғыш,
Һәр јан шахтадыр, гардыр.
— Горхма, ғызым, горхма сән,
Ғышын сону баһардыр!

9

— Нијә көзәл көрүңүр
Ағач чичәк ачанда?
— Көзәл олмурму, ғызым,
Күнәш ишыг сачанда?

10

— Һара кетмишдин, ата,
— Узаға, чох узаға.
— Көзәлдини о јерләр?!
— Чатмаз бизим торпаға.

11

— Бир улдуз пәңчәрәмә
Нечә дә јахын кәлиб
— О сәнин үрәјиндир
Улдузлара јүксәлиб!

12

— Нијә, нә үчүн олур
Инсанларда гәзәб, кин?!
— Гәзәб-кин јағышыдыр,
Ғарыдыр тәбиәттин.

102

13

— Нағыллар хош олса да
Онларда чох јалаң вар.
— Ишыглы арзулардан
Догубдур бу нағыллар.

14

— Узаг өлкәдә бизсиз
Нечә дајана билдини?!
— Узагда олсам да мән
Сиздән ајры дејилдим.

15

— Анам јенә нәдәнсә
Һирслидир, ачыглыдыр.
— Үрәјинә бах онун,
Үрәји ишыглыдыр!

16

— Тәкчә көзәллик үчүн
Јетширми ғызылкүл?!
— Һәм әтир ал, Һәм дүјғу,
Һәм сев, Һәм дә севин, күл!

17

— Һара учур дурналар,
Јолда галыб донарлар...
— Дүз апарыр јоллары
Евләринә онлары!

18

— Мәнә мүәллим јенә
Вермәди әла гијмәт.

103

— Јэгин ки, бәсләјир о,
Сәнә бөјүк мәһәббәт!

19

— Көзәлдир көј гуршагы,
Нижә енмир ашагы?!
— О, јерә енә билмәз,
Енсә, көрүпә билмәз.

20

— Мән ше'ри чох сеvirәм,
Ахы бу ше'р нәдир?!
— Көзүмдәки ишыгдыр,
Көплүмдәки нәгмәдир!

21

— Аһ көрдүм сәнв еләјән
Гарангушун мәһвини.
— Инсанлар да мәһв олур
Көрмәјәндә сәнвини...

22

— Бир гыз вар синфимиздә
Чох писдир хасијјәти.
— Көрмәјә чалыш, гызым
Онда јахшы чәһәти...

23

— Ата, нә олуб сәнә?!
— һеч... ачы сөз дејибләр,
Зарафат едә-едә,
Үрәјимә дәјибләр!

104

24

— Јуху нәјә лазымдыр,
Де, бу сирри ким билдир?!
— Јуху бә'зән һәјатда
Һәгигәтә чеврилдир!

ЛИРИК ДАМЧЫЛАР

Јан-јападыр ики агач...
Гарышыбдыр
Будагларә будаглары,
Хатырладыр
Бир-бирини гучаглајан,
Күләшән, шән ушаглары!

Көбәләјә бәнзәјир
Кәсилмиш ири көтүк,
Үстүндә сүфрә кими
Мамырдан јашыл өртүк!

Гара дәннз, Гара дәннз,
Хәзәрим олмасәјды
Гала билмәздим сәнсиз!

Чалышды, евә кәтирди
Гызыл әлванлығыны,
Кәтирди, фәгәт, итирди
Гызыл инсанлығыны,

105

◆
Уча зирвәҗә чыхдым,
Җеҗрәт көтүрдү мәши,
Чүнки көрдүм бу җердән
Җени уча зирвәни!

◆
Охудум бир даһини...
Белә инсан олармы
Җер үзүндә, илаһи?!
Аллаһ, аллаһ деҗирик,
Ким билир, бәлкә елә
Аллаһ иди о даһи!

◆
Коллугларын арасындан
Чыгыр кедир,
Кичик чаҗа бәнзәри вар,
Ахыр кедир,
Гатар кими җашыл-җашыл
Тунелләрдән чыхыр кедир.
Җерә дүшмүш бир шүадыр,
Һара кедир, һарда итир?!

◆
Даһи олмасам да, дәрә етмә, көнүл
Һәҗәтда нә шөһрәт, нә дүрр көрмүшәм,
Мәнә севинч вериб адичә бир күл,
Белә севинчләрлә өмүр сүрмүшәм.

◆
Җатмаса да сәнкәрә,
Бәнзәҗирди әскәрә.
Ән ағыр топлар кими
Күчлү иди гәләми,
Бу гәләмин сәсиҗлә
Титрәдирди аләми!

◆
Топчунун җухусунда
Җенә дә танклар җаныр,
Җенә көҗ курулдаҗыр,
Топ сәсиндән оҗаныр.
Даһа гәлби дөҗүнмүр
Тәһлүкәдә, горхуда,
Ешидир топ сәсини
Топчу анчаг җухуда!

◆
О дөҗүшдү чәбһәләрдә
Ел-обаны севә-севә
Аловларда итди, батды
Җаҗытмады, доҗма евә.
Ев саһибсиз деҗил бу күн,
Бир хатирә олду еви.
Кечә-күндүз кәлиб кедән
Җонагларла долду еви!

◆
Жола салыр оглуну
Әскәрлижә кеңерал.
Илк кәңчлик илләрини
Апарыр ону хәјал...
Јувадан баласыны
Учурур гоча гартал

◆
Кеңерал сәһәр-сәһәр
Үз-көзүндә шәфәгләр
Чичәјә-күлә бахды,
Багчаја су бурахды.
Јада дүшүр нә атәш,
Нә мәрми, нә дә күллә.
Башы үстүндән күнәш,
Кечирир күңләрини
Инди чичәклә, күллә.

◆
Бүрүјәндә һәр јаны
Миш-миш күлүн, чичәјин
Рајинәси, гохусу,
Јаддан чыхыр бу заман
Нүвә, атом горхусу.

◆
Еһеј... кәләчәк нәсил,
Мәи сәни көрүрәм бил!
Көрүрәм уча, јүксәк,
Бизим Баба дагы тәк!

◆
Гәлбимдә, еј инсан, сәнә мәнәббәт
Бил, ола биләрсән шәрәф тачымыз.
Дүзү, чох олса да, түкәнмир фәгәт
Јахшы инсанлара еһтијачымыз!

◆
Вахтын, заманын јохдур гәрәзи,
Вахтдыр, замандыр дүзкүи тәрәзи!

◆
Нәш'әси, мал-мүлкү,
Сәрвәти олмады,
агрисы чох олду,
Мәһәммәд Надинни
Ад-саны, рүгбәси,
Дөвләти олмады,
јангысы чох олду!

ӘННЗ ГОНАГЫМ

Јунан шаирн Фотула Јашо-
копула Аәрбајчана гонаг кәд-
мишди. Шә'р она һәср олунур.

Бу күп гапымы ачды
Мәгрур бир Јунан гызы,
Еллада торпагынын
садә, мәһрибан гызы.

Бахышлары чидди, сәрт
Көзләриндә мэлал, дәрд,
    Киши кими јенилмәз,
    Даг кими вугарлы, мәрд...
Санки дурду өнүмдә
Өфсанәви бир икид,
    Бу көркәми верибдир
    Бәлкә она Еврипид?!
Туфанларын изини
    көрдүм онун үзүндә,
Шимшәкләр, фыртыналар
    Јатыр онун көзүндә.
Көрдүм гәлбиндә онун
Нурлу фәсил јашајыр,
Номер, Есхил јашајыр.
    Онларын кәдәрини
    Санки бу гыз дашыјыр.
Өлдү оғлум Илгары,
    Кәдәрлә деди: — Бары
Бөјүјәндә бу ушаг
Мәним ана јурдума
    Бир күн кәләјди гонаг!
Бу һәвәслә јанса да,
Мүкәддәр дајанса да,
    Евимдә нура дөңдү,
    Улдуз кими көрүндү.
Она бу торпағымдан,
Бу елимдән данышдым,
    Бабәкимдән данышдым,
    Фүзулимдән данышдым.
Сонра ше'р охудум:
    Кәрајлы, гошма, гәзәл.
Динләдикчә сөјләди:
    — Гардаш, көзәлдир көзәл...

Унудуб мәлалыны,
Унудуб кәдәрини,
    Оса мәнә охуду
    Ушаг ше'рләрини.
Пајыз фәсли олса да
Отағымда јаз олду,
    Бу сәрт, бу чидди инсан
    Чеврилиб шән гыз олду.
Бу нәгмәдән, ше'рдән
    Ишыглаанды отағым,
Бахын, евимә кәлиб
    Ән әзиз бир гонағым.
Афина көјләринин
    Учуб улдузу кәлиб.
Бу күн мәним евимә
    Номерин гызы кәлиб!

ЈАХШЫ АДАМЫН МӘШГЛӘРИ

Саатларла улдузлар
    бахмағы севәр,
Чичәкләрдән инчи тәк ше'р
    јығмағы севәр,
Чәмәнләри кәзә-кәзә,
Гөнчәләри үзә-үзә
    әлван чәләнк
    тахмағы севәр.
Өзүнә бир мәскән биләр
    көј гучагыны,
Голларына ганад едәр
    көј гуршагыны,

Су тэк ичэр ал рэнкши
ал лалэлэрини,
Дэрман кими эсэбинни
јатырсын дејо,
Кедиб дурар гаршысында
шэлалэлэрини,
Кобуд сөзү, кобуд сәси
батырсын дејо.
Гачар, гачар
бир мәнәсыз сөһбөтдән узаг,
Гачар,
киндән, күдурәтдән, гејбөтдән узаг...
Гачар, учар
пәғмәләрини ганадларында,
Мин сирр ачар
даһиләрини һәјатларында.
Дәјанәти, күч-гүввәти
дағлардан алар,
Тәмизлији, сәхавәти
бағлардан алар.
Сејр еләјиб көјү-јери
Шимшәкләрлә биркә олар
бир үрәк кими,
Кәриләндә әсәбләри,
Чалышар ки,
титрәмәсин
бир шимшәк кими!
Чај јанында сөјүд олуб
сүкута дөнәр,
Бу дүнијаны көрмәк үчүн
булуда дөнәр!
Күнәш кими алышар ки,
Хырда һиссләр үрәјиндә
доға билмәсин,

Кечә-күндүз чалышар ки,
һеч вахт ону
Хырда һиссләр бурулғаны
боға билмәсин!
Надан тез-тез тәһә вурар,
ешитмәз ону,
Сакит-сакит кәлиб гулар
магнитофону.
Мәшг едәр ки,
нә гәзәбли,
нә кирили олсун,
Сојугғанлы, ирадәли,
тәмкинли олсун!
Дүшүнмәсин горху һағда,
саралмасын о,
Чәтин анда,
дар ајағда
сарсылмасын о!
Мәшг едәр ки,
Күчлү олсун, мөһкәм олсун
голу-ғанады,
Севсин, дүјсун бу дүнијаны,
бу кәинаты,
Севсин бүтүн инсанлығы,
бүтүн һәјаты!

ХОШ КӘЛДИН, ТӘЗӘ ИЛ

Хош кәлдин, тәзә ил, хош кәлдин,
Баһарлы бир фәсил, хош кәлдин.
Истәксән, арзусән, чичәк ач,
Улдузсән, күнәшсән ишыг сач...

Севинч ол, нэгмэ ол, һајат ол,
Өмүр ол, фикир ол, ганад ол.
Сән күнләр кәтир ки, хош, нурлу,
Фәрәһли, мә'налы, угурулу.
Гәлбләри кенишләт көј кими,
Тәмиз ет, шәффаф ет көл кими.
Һамынын гәлбини сән күлдүр,
Десинләр гәдәми јунқулдүр,
Јаныб һәр үрәкдә од кими,
Гов дәрди, гов шәри, гов киши!
Чин олсун арзулар, јухулар,
Бол олсун хејирхәһ дүјгулар...
Бир даһи, бир дүһа јетир сән,
Әбәди бир әсәр кәтир сән.
Кичичик чыгыры јол елә,
Үзләрдә тәбәссүм бол елә.
Дәнизә чевир сән чајлары,
Ил елә күнләри, ајлары.
Бәзәнсини, шәиләсини көзәлләр,
Јашасын хош, нөчиб әмәлләр.
Кәз, долан күнәш тәк дүнјаны,
Ишығлат, көзәлләт һәр јаны.
Бир даһа јанмасын одда јер,
Күнәшсиз өлкәјә күнәш вер.
Һөкм елә сән јерә, сән көјә,
Бирләшдир гитәни гитәјә.
Јол ачыб Марса кет, Аја кет,
Галмасын сирли бир планет!
Нә дејим даһа мән, тәзә ил,
Арзулар бир дејил, үч дејил,
Истәрәм ахырда десинләр,
Ил кечди бир әсрә бәрәбар.
Хош кәлдин, тәзә ил, хош кәлдин,
Күнәшли бир фәсил, хош кәлдин.

Тәзә ил сән елә галх, учал,
Тарихдә һәмишә тәзә гал!

ИЛАҲИ СӘС

Һәр инсан гәлбиндә илаһи сәс вар,
Бу сәсдән јаранан од вар, нәфәс вар!
Инсан доғулаида доғулар бу сәс,
Инсан јох олаида јох олар бу сәс!
Бу сәсдә мө'чүзә, бу сәсдә тилсим,
Бир өмүр, бир һајат бу сәсә тәслим!
Галар дәрриликдә бир арзу кими,
Јују дибиндәки бұллуру су кими!
Галар көрүнмәјән јағут ичиндә,
Сыхлашан, даралап булууд ичиндә.
Бу сәс ја Шималдан, ја Гәрбдән кәләр,
Ја јерин гатындан, гејбдән кәләр,
Ја кәләр булууддан, гардан, јағышдан,
Дәрәдән, мешәдән, гајадан, дашдан,
Океан дибиндән, көј гүббәсиндән,
Илаһи варлығын өз гүввәсиндән!
Бу сәс дамарлардан ахан ган кими,
Һисс кими, күч кими, һәјәчан кими!
О гәдәр ичәдир, көврәкдир бу сәс,
Һеч вахт дилә кәлмәз вә ешидилмәз!
Инсан варлығынын өзүндә јашар,
Илијиндә јашар, көзүндә јашар!
Бу сәсдир инсаны мүдрик сахлајан,
Һәм јерә, һәм дә ки, көјә бағлајан.
Ким ки, бу сәсә јох, тәлејә гулдур,
Ја чани јетишир, ја да ки, гулдур.

Бу сәс әдаләттин, һагтын—шаһлығы,
Вичдан тәмизлији, хејирхәһлығы!
Онда һәм севинчин, һәм аһын сәсин!
Һәм көзә көрүмәз аллаһын сәсин!
Чыхмаг мүмкүн дејил чәзибәсиндән,
Нур долу, сәһрли мө'чүзәсиндән.
Инсан доғуландә доғулар бу сәс,
Инсан јох оландә јох олар бу сәс!
Јох олуб чевриләр нур зәррәсинә,
Гарышар, говушар јер күрәсинә!

ГӘЗӘ БАШ ВЕРӘНДӘ...

Тәјјарә бирдән-бирә
Енәрәк јерә
Гәзәјамы уграды,
Дәһшәтлә уғулдады?!
Бу вахт,
нә көрдүм, нә,
Ағласыгмаз бир сәһнә:
Дөрд јанымыз судур су,
Бүрүдү думан кими
Мәни өлүм горхусу.
Демәк, һәр шеј битәчәк,
Тәјјарә бу дәнзини
Дибинәдәк кедәчәк!
Аман, ај аман,
Бу заман көзләримә
Көрүндү гоча анам.
Аз галды
од тутуб јанам,
Көрдүм бу хәбәрдән

Дәһшәтә кәләчәјини,
Бир анда
белинип бүкүләчәјини...

Көрдүм ки,
Јолумда агаран
Сачларыны јолачаг анам,
Туфанда титрәјән
Сөјүд олачаг анам.
Балыгкөз пәнчәрәдән
чәкмәдән көзүмү,

Унутдум өзүмү.
Анамы дүшүндүм,
Үшүдүм, үшүдүм...
Өлүмдән
Горхум јохдур бир килә,
Лазым кәлсә өлүмә
Кедәрәм күлә-күлә...
Фәгәт мән
Дәрјә севинч вермәмиш
Нијә салым дәрәд-гәмә
Гоча, фагыр анамы?!
Өз өлүмүмлә
Өлдүрүм гәлбиндәки
Ешги, оду, инамы!
Өмрүнүн сон илләри,
Нијә дүјсүн о,
Дүнија бәјдә кәдәри.
Бу нәдир?!
Көзләшилмәдән
Дәф едәрәк гәзаны,
Тәјјарә көјә галхыр
Јарыб кечир фәзаны...
Һамы севинир: — Урал
Галхырыг булудларал

— Еј тэјжарэчи гардаш,
Афэрин, жүз афэрин,
Гој вар олсун эллэрин!
Дүшүпүрөм: бөлкө дө
Өмрүн, күнүн, һэжатын
Мэнасыны көрдү о,
Тэк мэним јох,
Һамынын анасыны көрдү о!

ГАПЫЛАР

Јазымы Е.Мика итһаф едирэм

Јүз чүрө,
Мин чүрө
гапы вар,
Кэз, ахтар,
Нөвбәнөвдүр гапылар.
Һансы гапы истәсән
Јер үзүндө тапылар.
Кэз, ахтар,
Тапылар, тапылар!
Бир бағын гапысы,
Сарајын,
Отағын гапысы,
Машынын,
Чардағын гапысы...
Һәјәтин гапысы,
Үмидин,
Һәсрәтин гапысы...
Нә чохдур

Һәм сөһрли,
Һәм кизли гапылар,
Лаләли гапылар,
Нәркизли гапылар!
Һансы гапы истәсән
Тапылар, тапылар!
Башга бир гапы көрдүм...
Һасарын гапысы...
Јох!
Һасарын ичиндәки
Бир мөзарын гапысы...
Гапы,

бу нә чүр гапы?!
Баһанда дамарларында
Адамын донур ганы...
Гапы санки јас тутуб,
Гыфылыны пас тутуб.
Дәрдә, кәдәрә батыб,
Мөзар саһиби кими
Јатыб, әбәди јатыб!
Дәјмир инсан ајағы,
Сүкутдур гонағы.
Јатыб, әбәди јатыб
Лал евин лал гапысы,
Севинчлә кәдәрин,
Кечәјлә сәһарин
Гәмли вүсал гапысы...
Сөнән,

хәјала дөнән
Өмрүн хәјал гапысы...
Нә шырылты,
Нә пычылты,
Нә од, нә нәфәс,
Нә һәнир, нә сәс...

Јохдур нисан шәфгәти,
Севкиси, мәнәббәти,
Гәрар тутуб
Бир парча

Ај планети,
Онуи доуглугу, тәшһалыгы,
Бозлугу, сојуглугу...
Кәтирир бир горху!
Бир горху
бу гапы!

Јада салыр
Јохлугу бу гапы!
Тәк мазардакыны јох...
Һәм дә ону
Јохламаг үчүн кәләи
Башга бир нисаныи
јохлугуну...

Бу јохлуг ичиндә
Бу бағлы,
Сирли, сорағлы
Гапы кими горујар?!
Хәзәлләшәр, гурујар,
Гаррајар,
Гарыјар.

Еј дади-бидад,
Дадыма чат!
Бу мәним кәләчәк мазарымдыр,
Анчаг нечә ил сонра
Белә олачаг!
Јох, јох!
Сыхылды үрәк,
Ахы

бу нәјә кәрәк,

Ахы

бу кимә кәрәк?!
Гапы кәрәкдир бизә
Нур сачан,
Гапы кәрәкдир бизә
Јол ачан!
Јохса ки,
Кәдәрли,
Думанлы, сисли гапы?
Һәмишә бағлы олан
Сейрли, кизли гапы?!
Һаны бәс,
Нәғмәли, сәсли гапы,
Нисан нәфәсли гапы?!
Бахырам:

паслы гапыја,
јаслы гапыја,

Бу гапы

севинмир, күлмүр,
Ачылмыр, өртүлмүр...
Галыб бу гапы
Сынмыш бир тәкәр кими,
Гәм кими, кәдәр кими...

КӘТИРИРӘМ САБАҢЫ

Мән һәрдән мүркүләјиб,
Һәрдән дә нәғмә дејиб
Узаныб, хумарланыб,
улдузлары од саныб,
Сабаһын доғмасына зилләмирәм көзүмү,

Хәјала дала-дала,
                     кејф, нәш'ә дада-дада,
 Көрмүрәм гызыл донлу кәләчәкдә өзүмү.
 Алову дилим-дилим гызаран дан јеринә,
 Күлүмсәјән сабаһа, онун шәфәгләринә
 Ушаглыгдан баглыјам
                     күнәшли телләримлә!
 Кедирәм о сабаһа
 Дагда, дүздә, чәмәндә ачылан күлләримлә!
 Кедирәм о сабаһа
 Сөзү бир, нәгмәси бир,
 Севкиси, һәвәси бир,
                     гәлби бир елләримлә!
 Кәтирирәм сабаһы гүдрәтли әлләримлә!
 Чыхыб Баба дагына,
 Дөнүб Көј гуршагына,
                     үфүгдә галырам мән,
 Көјүн једди гатына,
 Улдуз кәинатына,
 Шүә-шүә узанан күмүш јол салырам мән!
 Кәтирирәм сабаһы күчүмлә, һүнәримлә!
 Ән көзәл ичи кими,
 Сабаһ көрүнүр мәнә овчумун ичи кими!
 Кәтирирәм сабаһы
 Булуд — памбыгларымла, атәш —
   сүнбүлләримлә,
 Нәркиз, јовшан әтирли,
                     ләләзар чөлләримлә!
 Гурурам, јарадырам,
 Көјә кәмәнд атырам,
 Кәинат гәдәр кениш,
 Кәинат гәдәр сонсуз
                     арзулара чатырам,
                     хәјаллара чатырам.

Кәтирирәм сабаһы
                     бөјүк әмәлләримлә,
 Јерә-көјә һөкм едән
                     гүдрәтли әлләримлә.

БРЕСТ ГАЛАСЫ ӘТРАФЫНДА СӨЈҮДЛӘР

Брест галасынын
                     әтрафында сөјүдләр
 Битиб хәтирә кими.
 Јамјашыл будаглары ачылыб јелпич-јелпич
                     әјилиб јерә кими!
 Битиб јол ғырағында,
 Битиб чај ғырағында,
 Кирир әлван рәнкләрә баһар, пајыз чағында.
 Јашыл рәнкли бир топа
                     булуддур бу сөјүдләр,
 Донуб галан бир көврәк
                     дујгудур бу сөјүдләр.
 Синәси бир дивара, галаја дөнәнләрин,
 Мәрд кими өләнләрин
                     руһудур бу сөјүдләр!
 Бу сөјүдләр онларын
                     дејилмәминш кәлмәси,
 Јазылмамыш мәктубу,
                     охунмамыш нәгмәси.
 Алов долу һәсрәти будаглара чеврилиб.
 Севкиси, мәнәббәти јарпаглара чеврилиб.
 Сөјүдләр севдикләри
 Сачларыны чијиниңә төкән көзәлләр кими,

Јухулар көрүрүк биз:

ја шәраб далгасында,
ја рүбаб далгасында,
ја шәһрәт далгасында,
ја шәһвәт далгасында!

Јаз әтријлә чаңланан бир агач коғушунда
әјләнемәк

јуху кими,

Илаһи бир көзәлини илаһи ағушунда
шәһләнемәк

јуху кими...

Бә'зи јухулар сирли,
Мәстедичи, сәһрли...

Һәм ширин,
һәм дә дәрри...

Бу јухулар ичиндә
бир даш кими батанлар...

Ја шәраб далгасында,
Ја рүбаб далгасында
Көзләри көрә-көрә ширин-ширин јатанлар...
Һәјаты јуху саныб,
Ојағ вахты да јатыб
Дүнјаны унуданлар, һәјаты унуданлар,
Јох! һәјат јуху дејил!

Һәјат бир мүбаризә,

Зәһмәт долу мө'чүзә, һүнәр долу мө'чүзә!
Күчлү олса да белә

јухуларыни далгасы,

Фәгәт даһа күчлүдүр
Һәјат оду, севкиси, туфаны, гасыргасы!
Сәпсин үрәјимизә

ән үлви дүјгулары,

ән уча дүјгулары.

Бизим үчүн һәјатда
Јуху кими кечмәсин һәјатыни јухулары!

ДАҒ БАШЫ ИНДИ ГАРДЫР...

Дағ башы инди гардыр,
Јенә күнәшдир чыхап,
Мәни јандырыб јахан,
Нә дәрд, нә аһу-зардыр,
Бир һәзин иттизардыр,
Бир ширин иттизардыр.
Чәкиб иттизарыны
Дәли-долу севкинини,
Дујуб ағрыларыны
Чылғын, одлу севкинини
Јашајырам нараһат
Туфана дүшмүш кими,
Сыхыр мәни бу һәјат
Һичрана дүшмүш кими!
Үрәјим каһ ишығлы,
Каһ көлкәли, гапалы,
Каһ ачырам ачығлы
Пәһчәрәни, гапыны!

Дағ башы инди гардыр,
Кечә-күндүз андығым
Нә чәннәт, нә күлзардыр,
Һәсрәтилә јандығым
Бир һәзин иттизардыр,
Бир ширин иттизардыр.
Көз дикмишәм баһара,
Одлу бахышларына,
Арзу чичәкләриңә,
Нәғмә јағышларыңа!
Галмышам мөһнәтиндә

Шимшәклә рәгс етмәјин,
Далгајла тоггүшмагын,
Галмышам һәсрәтниндә
Бир мешәдә итмәјин,
Гуш дaлышча гачмагын.
Өмрүң тәр баһарыны
Һәр јанда изләјирәм,
Чәкиб интизарыны
Һәмнишә көзләјирәм,
Һәмнишә көзләјирәм!

Дағ башы инди гардыр
Һәсрәтлә чан атдыгым
Нә дөвләт, нә дә вардыр,
Гәлбимдә јашатдыгым,
Бир һәзини интизардыр,
Бир ширини интизардыр.
Интизар варса демәк
Мәним нә сакитлијим,
Нә дә ки, динчлијим вар.
Әбәди мәнәббәтим,
Одум, ешгим, һәсрәтим,
Әбәди кәнчлијим вар?!

Дағ башы инди гардыр,
О дағ башыдан бахан
Јенә дә назлы јардыр,
Мәни јандырыб јахан
Бир һәзини интизардыр,
Бир ширини интизардыр!

СӘТТАР БӘҢЛУЛЗАДӘ

Мәрд инсанды,
Мәһрибанды,
елә садә, елә садә,
Инандыра билмәз идин
Будур Сәттар Бәһлулзадә!
Көрүнәрди һәјрчансыз...
Хош, мұлајим тәбиәтли,

Өзү арыг,
Өзү чансыз,
Сәнәтисә дағ гүдрәтли...

Һејран идим сәнәтинә,
елә ишчә, елә зәриф,

Тә'риф дедим
Дәнә-дәнә,
Дујдум аздыр, аздыр тә'риф!

Севиб доғма торпагыны,
Лә'л тапды бу торпагындан,

Чәкә-чәкә
Шаһ дагыны,
Уча галхды Шаһ дагындан.

Көзәллији көрмәк үчүн
Ири, гајнар көзү варды,

Гәрибәдир,
Ван-гог кини
рәнки варды, сөзү варды...

Чох кенишди иш отагы,
Дурду бурда, јатды бурда,

Сәһәр чагы,
Ахшам чагы
Рәнки рәнкә гатды бурда!

Бә'ән өзү
Жоха чыхды
    Әсәр олуб чанланды о,
Ири көзләр
Бизә бахды,
    Таблолардан бојланды о
Нејран идим бу рәссамын
    Күнәш гәдәр һәвәсинә,
Ушаг руһлу бу адамын
    Шимшәк гәдәр гүввәсинә.
Сыгышмазды асимана
    Ганадыны ачан заман,
Көз гојарды һамы она
    Зирвәләрдә учан заман!

РӘСУЛ РЗАНЫН МӘЗАРЫ БАШЫНДА

Јај олса да,
    елә бил
    Шимал гышында,
Дајанмышам
    Рәсул Рзанын
    мәзары башында.
Бир өмүр ләпә-ләпә
    ахышыб,
    јыгышыб,
    галыб
Даша дөнән үрәјиндә,
Мәзар — доғулан көрпә,

Јатыр
    тәзәтәр
    күлләрин, чичәкләрин
    бәләјиндә.
Ешидирәм онун
    нәркиз сөзләрини,
Көрүрәм онун
    дәниз көзләрини.
Ешидирәм
    дагдан ајрылан
    бир чајын шырылтысыны,
Көрүрәм
    гындан сыјрылан
    гылынчын парылтысыны.
Ешидирәм
    үсјана бәнзәр
    ирад сәсини,
Көрүрәм дөзүмүнү,
    ирадәсини,
    кәшфини, ичадыны,
    Инамыны, инадыны...
Ешидирәм:
    еһеј... инсан,
    еһеј... чаһан...
Бу сәсин
    шимшәк кими чаһан
    әкс-сәдасыны,
Көрүрәм
    бу сәсин дајанмадан
Гитәдән гитәјә
    аһан далгасыны.
Еһеј... инсан,
Еһеј... чаһан...

Кедирәм,
бу сәс гулагларымда,
Бир гаја ағырлығы
ајагларымда,
Кедирәм,
чеврилиб
мәзара баха-баха,
Кедирәм,
көз јашымы
үрәјимдә бога-бога!

Көзәл гызлар јашар

НЭР ШЕЈ ДЭЖИШСЭ ДЭ...

Илк кэнчлик чагында догулду севким,
Бүтүн варлыгымда нур олду севким.
Булага чеврилди; сөсли-сораглы,
Агача чеврилди; голлу-будаглы.
Учурдум илк баһар мәнһәббәтијлә,
Долујду илк кәнчлик тәрәвәтијлә.
Илләр кәлди кечди, дәјишдим өзүм,
Сачыма дән дүшдү, гырышды үзүм...
Дәјишди сөнһәтим, арзум, диләјим,
Чох шеј дәјишсә дә, галды үрәјим,
Галды о эввәлки мәнһәббәтијлә,
Мәнһәббәт — эввәлки тәрәвәтијлә!

ЧОХ ШЕЈИ УНУТМАГ ОЛАР...

Чох шеји унутмаг олар, чох шеји,
Илк кәнчлик илләриндә
Азыб бүдрәмәләри,
Үиванына дејилән

Ијнәли кәлмәләри,
Имтаһандан кәсиллиб
«Ики» гүјмәт алмагы,
Мүәллимдән, гоһумдан
Миннәт, төһмәт алмагы
Сакит, лал кечәләри,
Гуру әјләнчәләри,
Кизли көрүшләри дә,
Кизли өпүшләри дә,
Чох шеји унутмаг олар, чох шеји,
Тәкчә мәнәббәти јох,
Тәкчә мәнәббәти јох!

Чох шеји унутмаг олар, чох шеји,
Сәһвләри, нөгсанлары,
Идеалсыз,
Хәјалсыз
Һәрчајы инсанлары.
Кеф мәчлисиндә ичән,
Сәдагәтә анд ичән
Достларын, јолдашларын
Сонсуз сәрбәстлијини,
Һәддән чох мәстлијини,
Бә'зән допуглуғуну,
Бә'зән сојуглуғуну,
Додаг бүзмәјини дә,
Јерсиз күсмәјини дә,
Мә'насыз гејбәтләри,
Мә'насыз сөһбәтләри,
Чох шеји унутмаг олар, чох шеји
Тәкчә сәдагәти јох,
Тәкчә сәдагәти јох!

Чох шеји унутмаг олар, чох шеји,
Өгүб кечән бир күнүн
Там мә'насызлығыны,
Дост лагејидлијини,
Дост е'тинасызлығыны,
Севдијини бир көзәлин
Өтәри ачығыны
Јерсиз гашгабағыны,
Бә'зән ушаглығыны,
Бә'зән шылтаглығыны,
Бир инсанын һардаса
Јүнкүл горхаглығыны,
Сәндән бир башгасына
Хәбәр апармағыны,
Јалан сөз дејиб, чошуб,
Һарај гопармағыны
Чох шеји унутмаг олар, чох шеји,
Тәкчә хәјанәти јох,
Тәкчә хәјанәти јох!

СЕВКИ НУРУ САЧАН...

Валлаһ, кифир гызлар јохдур һәјатда
Онларын гәдрини билән кәрәкдир,
Көврәлән, гәмләнән, чәтин бир вахтда
Ахан көз јашыны силән кәрәкдир!

Бу гызлар көзәлдир бири-бириндән,
Таиры хәлг еләјиб нур телләриндән,
Кәлир һәјат әтри аг әлләриндән,
Һәр дәрди онларла бөлән кәрәкдир!

Гызлар күнөш көрөн гөпчөдир бөлкө,
Елө саф, тэмиз ки, көтүрмөз лөкө,
Севки нуру сачан гызларла биркө.
Гөмлөнөн, севинөн, күлөн кэрөкдир!

Нэрэнин бир чүрө ешги, нөвәси,
Сөзү, мөләһәти, назы, шивәси,
Нөгмөдир кәлмәси, күлдүр нөфәси,
Гызларын дәрдиндөн өлөн кэрөкдир!

СӨДАГӘТ

Бир икид эр
Итирмисән кәнч чагында,
Дул галмысан
Үч көрпә дө гучагында.
Көз дикмөдөн
Башгасынын тәкиәсинә,
«Кәл, эрә кет» дејәнләрин
Сөз демөдөн
Данлағына, тә'нәсинә...
Бу дәрдини
Вурмајырсан чох вахт үзә,
Сәи вугарла кәзә-кәзә!

Бөјүтдүкчө көрпәләри,
Чохалдыгча дәрди-сәри
Бир нәсрәтин далгасында
Үзә-үзә
Јашајырсан дөзә-дөзә!

Ниреләнирсән
Зилләнидә сәнә сары,
Кишиләрин
Шәһвәт долу бахышлары.
Јад бахышлар бир пәј умур,
Сәни кизли сүзә-сүзә,
Бу бахышлар бир ох, низә,
Јашајырсан дөзә-дөзә!

Исти нәфәс нәсрәтиндә,
Мәрибан сәс нәсрәтиндә
Говрулсан да,
Гылынч чәкиб
Тәклиф долу нечә сөзә,
Јашајырсан дөзә-дөзә!

Солса белә
Өз өмрүнүн чичәкләри,
Солдурмурсан
Фәгәт көрпә үрәкләри.
Фикрин мөһкәм,
Фикрин гәти.
Горујуб бу сәдагәти
Дөнүр гәлбин ода, көзә,
Илк севкинин күлләрини
Хәјалында дүзә-дүзә,
Јашајырсан дөзә-дөзә!

Дајанмысан,
Сән дә көзәл, көл дә көзәл!
Диггәтлә бах бу күзкүжә,
Күзкүдәки
Сән бу ики көзәллијә!

БИРЛӘШӘН МАҢНЫЛАР

Гонаг галан заман күрчү елиндә
Нәгмәләр охуду догма дилиндә
Ширин ләһчәсилә көзәл гыз — Нана,
Мәфтун олуб вердим көнлүмү она.
Охудум үрәклә мән дә бу заман
Догма Азәрбајчан маҗһыларындан.
Бу көзәл маҗһылар бирләшдији тәк
Бизим синәмиздә бирләшди үрәк!

МӘНИМ ӨМРҮМ УЗАНЫР

Јохдур сәнә бәсләдијим бөјүк севкинин сону.
Сән өзүнү көрәрсән әкәр синәми ачсан,
Көрүшүмә кәләндә, кејинәндә ағ дону,
Сандым ки, баһар чагы чичәкләнән ағачсан.
Һава кими, су кими бүтүн өмрүм узуну,
Сән — мәнә лазым олан мәһәви ештијачсан!

Мәним бөјүк севкими бириси етди инкар,
— Индики дөврдә бу, сајылмаз һүнәр — деди.
Елә ки, евләндииниз, өтдү нечә гыш, баһар,
Бу мәһәббәт, бу аташ тез кечиб сәнәр — деди.
Евдә һај-һарај салыб чохаланда ушаглар
О севки елә солар тәрсинә дөнәр — деди.

Сәһәр јатагдан дуруб сачларыны һәрәндә
Шүә кими үстүмә дүшән нәзәрин олду,
Барлы бир ағач кими сәни бөјлү көрәндә
Нијә даным, бу севким дәһа да ширин олду,
Көрпәмиз дә бизимлә биркә һәјат сүрәндә
Севким көј кими кешиш, көј кими дәрин олду!

Синәм мәһәббәткәһ кими одла, аловла јаныр,
Инан, сөндүрә билмәз үмман белә бу оду,
Севкиси дүнја бөјдә бир аилә јараныр,
Јахын кәлә билмәјир кәдәр, мөһнәт булуду,
Бу дүјгулар ичиндә мәним өмрүм узаныр,
Јенә мәһәббәтимин көрүмәјир һүдуду!

ГЫСГАНЧЛЫГ

Сәни нур кими тәмиз,
Мүгәддәс гыз санырдым,
Бәлкә дә өзүмдән чох
Мән сәнә инанырдым.
Дејирдим: — Ајым, күнүм,
Тәк сәнсән өмрүм, күнүм!
Мән сәни чох сеvirдим.
Онда нечә олду ки,
Сәндән мән үз чевирдим.
Јадындамы, бир дәфә
Кетдик рәгс кечәсинә,
Ојнадыг бүтүн күнү
Ујуб валсын сәсинә.
Сонра кәлди бир чаван,
— Бибим оғлудур! — деди,
Сән она күлүмсәдин.

Күлдүн, дэнышдын шэн-шэн,
Рэгс етдин оюнла сэн...
Гажданда, көзүмдө
Көрдүм жанан бир алов,
Күлдүн: — Гысганма! — дедин, —
— Үрәјиндән буну гов!
Гысганчылыг пис дүжудур,
Алдадычы јухудур.
Мән сәни һаглы сандым,
Сөзләринә иһандым.
Дүшүндүм јени гыссан,
Садә, мәдәни гыссан!
Билмирдим нечә чоһмуш
Сәнин достун, гоһумун?!
Дөздүм, һеч нә демәдим
Тохунсан да телинә
Мәним иһчә руһумун.
Дедин үрәји долу
Биринә дајым оглу,
Биринә биһим оглу!
Јадынһамы, о иһп,
Гумлу дәннз саһили?!
Нечә һөрмәт ејләдим
Мән «әмни оглун» үчүн...
Санки чағырды дәннз,
Сиз чиммәјә кетдиниз!
О, тутду каһ әлиндән,
Каһ да иһчә белиндән...
Ачдын башына ојун
Сән өз «әмни оглунун».
Чылпаг бир һејкәл кими
Чијни үстә дајандын,
Бирдән суја туһландын...
Су үстүндә ојунар,

Су алтынһа ојунар,
Бахдым, бахдым, һејрәтә
Кәтирди мәни бунлар...
Сораглашдым, өјрәндим
Мән биһиндән, халандан,
Оғланларын чоһуну
Ујдурмусан јалаһдан.
Кетдим, узага кетдим,
Санки һәјатда јохдум.
Бу чанлы, бу нәфәсли,
Бу одлу мәһәббәти
Елә ганымда боғдум!
О јенә дә өлмәди,
Ачы һиссләр ојатды,
Ајлар, иһләр кечдикчә
Бу јараны сағалтды.
Бир күн раст кәлдим сәнә,
Мәни өзүн чағырдын,
Һеч нә олмајыб кими
Јенә шән-шән бахырдын.
Дедин: — Кетмишәм әрә,
Бу үһван, бу да һөмрә!
Нә вахт истәсән, зәнк вур,
Әрим евдә аз олу.
Бир дә ки, кәлиб чыхса
Јохду бунун горхусу,
Гәлбинә јол тапмајыб
Һеч гысганчылыг дүјгусу.
Гәлбим һифрәтлә долду,
Бахдым, үзүнә бахдым,
Биһ-биһ гијылыб күлән
О шән көзүнә бахдым.
Чоһ писдир гысганч олмаг,
Писдир керијә галмаг!

Амма даһа да писдир
Күндә мин дона кирмәк,
Көзләрдә гысганчлығы
Бир пәрдәжә чевирмәк!

ҺИССЛӘРИ ЧИЛОВЛАЈАНДА...

Бөјүк идәрәдә бөјүк рәисәм,
Сән, — меһрибан гадын, — мәнә мұавин,
Мәним өз һәјатым, евим, аиләм,
Сәнин өз аилән, сәнин өз евин,

Елә гарышыр ки, башымыз ишә,
Фырланан анларда санки чеврә вар,
Бир јердә олуруг һәр вахт, һәмишә,
Гәбул вар, ичлас вар, мұшавирә вар!

Бизим гәлбимиздә мин гајғы, һәвәс,
Елә ишдә кечир өмрүн јарысы.
Тә'чили тапшырыг... истәр-истәмәз
Онда ајрылырыг кечә јарысы...

Кәркин дәгигәләр, кәркин саатлар,
Бирдир ахшамымыз, сәһәримиз дә,
Сәнинлә бир кечир, елә о вахтлар
Һәтта истираһәт күнләримиз дә!

Мә'зунијјәт вахты, кедәндә кәндә,
Нүбар һәвәсиндә—пај кәтирмисән!
Катибә гызымыз хәстәләнәндә
Бә'зән әвәзиндә чај кәтирмисән!

Сакит еләмисән, бәрк динән заман,
Нәсиһәт вермисән нечә јол мәнә.
Рәнким гачан заман, һирсләнән заман,
Ахтарыб тапмысан валидол мәнә!

Кедәндә сәфәра, узага һәрдән
Јеримдә әјләшиб рәис олмусан,
Белә сәфәр вахты дујдум ки, бирдән
Сән мәнә һамыдан әзиз олмусан!

Узагда дүшүндүм: бу гәрибә һисс,
Өтәри бир һиссдир, кәлди-кәдәрдир,
Чәкдү үрәјимә сәнсиз думан, сис,
Дујдум ки, бу кәдәр ајры кәдәрдир.

Сәндән кизләтсәм дә бу һиссләрими,
Горхдум, әлләрина әлләрим дәјә,
Елә шимшәк чаха, горхдум сиррими
Ја үрәјим дејә, ја көзүм дејә.

Итирәр вичданы чән, думан кими
Овчу гәддар олса ов овлајанда,
Фәгәт уча галар бир инсан кими
Инсан һиссләрини чиловлајанда.

Һәм гәмли, һәм сирли оlanda өзүм,
Сәни дә каһ гәмли, каһ сирли көрдүм.
Гајғылы, фикирли олсам да өзүм,
Сәни дә гајғылы, фикирли көрдүм.

Көрдүм сәһәр долу јухуја дөнүр
Јухулу һиссләри ојатмагымыз!
Көрдүм һәјәчана, горхуја дөнүр
Бирн-биримизә чан атмагымыз!

Одур ки, дүшүндүм бу мүнөсипөт
Дөнө афсанәжә, дөнө нагыла.
Кәтирә фачнә, кәдәр, мүснбәт,
Бир ев, бир анлә уча, дагыла!

Јерими, ишими дәјишим дејә
Гачдым назирлијә, гачдым, әлбәһәл.
Көзүмдә бир даһа учалдын көјә,
Әризә јазмышдын сән мәндән әввәл!

АЛДАТМА, ОГЛАН, АЛДАТМА

Күндә кирисән јүз дона,
Јан алырсан она-буна,
Азәрбајчан гызларына
Даш атма, оғлан, даш атма!

Јалан үстдән дејиб јалан,
Нә умурсан бу гызлардан?
Бир тәлатүм, бир һәјәчан
Ојатма, оғлан, ојатма!

Кәл, данышма инчә-инчә,
Мәһәббәт дејил әјләнчә,
Өзүнү мәрд, севән кәнчә
Охшатма, оғлан, охшатма!

Һүнәрин вар, бирини сеч,
Јолунда да чанындан кеч!
Бачармырсан... бир гәлби һеч
Ганатма, оғлан, ганатма!

Өз-өзүндән утан бары,
Ким сөндүрәр улдузлары?
Бакирә, тәмиз гызлары
Алдатма, оғлан, алдатма!

ХОШБӘХТСӘН

Көзәл гыз! Хошбәхтсән
Сән әрә кедирсән,
Елә бил күнәшсән,
Сәһәрә кедирсән,
Нур, сәадәт долу
Бир јерә кедирсән.

Лентләрин сәјрышыр,
Сәнә чоһ јарашыр
Ағапаг палтарын,
О занбаг палтарын:
Шлјапа — көбәләк,
Башында ағ чичәк!

Лаләләр, нәркнзләр
Ачылыб үзүндә,
Бир дүңја севнич вар
Ишыглы көзүндә.
Елә бил өзүнә
Һејрансан өзүн дә!

Баһар нәфәслисән
Нәгмәдир дилләрин,
Гу богазы кими
Зәрифдир әлләрин.

Штјапа алтындан
Төкүлүб чийинчә
Шәләлә телләрин!

Севиниб күлүрсән
Тәмтараг ичиндә
Агаппаг бир күлсән
Чилчыраг ичиндә.
Кино актјору тәк
Галмысан
Һамынын көзүндә
Алышан
Бир мараг ичиндә!

Кет даим севинчә,
Күнәшә догру сән.
Көрмә, көрмә кәдәр,
Фитнә-шәр тору сән,
Бу ешги, севинчи
Гору сән, гору сән!!!

Көзәл гыз! Хошбәхтсән
Сән әрә кедирсән,
Нур, сәадәт долу
Бир јерә кедирсән,
Елә бил күнәшсән,
Сәһәрә кедирсән.

Хошбәхтсән тој күнү
Севинч бол,
Фәрәһ бол, ишыг бол,
Сабаһ да
Хошбәхт ол, хошбәхт ол!
Кет үзү күнәшә
Һәмишә, һәмишә!!!

АҒЫЛЛЫ ОҒЛАНЛАР АҒЫЛЛЫ ГЫЗЛАР

Ешгилә нур сачар улдуз, ај кими
Ағыллы оғланлар, ағыллы гызлар.
Онлар—ашыб-дашан чошгун чај кими,
Һәрәнин гәлбиндә бир планет вар.

Севмәз бош-бошуна тумарланмагы
Өзкә һавасыны чалмаг истәмәз.
Севмәз мүркү дөјүб хумарланмагы,
Голтугда, көлкәдә галмаг истәмәз!

Агач тәк көк атар үрәкләриндә
Бу торпагын ешги, бу јерин ешги,
Анд кими јашајар диләкләриндә
Короглу гүдрәти, Гагарин ешги.

Онлар вәтән үчүн бир баһар кими,
Одлу нәфәсијлә тәбиәт гызар,
Һәр јанда парлајар улдузлар кими,
Ағыллы оғланлар, ағыллы гызлар!

Бөјүк әмәлијлә дүнијаны бәзәр
Нур сачар зәкасы, ағлы, камалы,
Бир даһи, бир икид инсанә бәзәр,
Учар кәләчәјә фикри, хәјалы!

Севмәз гызыл, күмүш сәрвәтләрини,
Јашајар өз оду, өз һәвәсијлә,
Һеч вахт дүшүмәдән шөһрәтләрини,
Өјүнәр өз күчү, өз гүввәсијлә.

Әкәр бағлыдырса онлара үрәк
Жатмыш һиссләрими ојатмағымдыр,
Һәмншә, һәр јердә кәнчләри көрмәк
Кәнчлик илләримә гајытмағымдыр.

Бизим дајағымыз, пәнаһымыздыр
Ағыллы оғланлар, ағыллы гызлар,
Бизим чырағымыз, сабаһымыздыр!
Ағыллы оғланлар, ағыллы гызлар!

КӘЛМИШӘМ ДАЛЫНЧА

Кәлмишәм далынча гәтијјәтлә мән,
Әввәлки севкилә, мәһәббәтлә мән.
Гуртарыб дөзүмүм, сәбрим, гәрарым,
Кәлмишәм, сәһв јолдан сәни гајтарым.
Елә севмисэн ки, меји, пивәни,
Тамам унутмусан сәни севәни.
Өмрүмүи-күнүмүи мә'насы кими,
Оғлуми, гызымыи атасы кими
Бир заман сән мәним әзизим идиң,
Чаным-көзүм идиң, мунисим идиң.
Кәлмишәм, гуртарыб әзабдан сәни,
Сорулан, бурулан кирдабдан сәни.
Ач, ач көзләрини, буу јахшы бил,
Меј ичиб әјләнмәк кишилик дејил!
Һүнәрми евини, ушағыны ат,
Шәраб далғасында хумарланыб јат!
Ички мәчлисини елә уча тут
Дүнјада јашајыб, дүнјаны унут!
Бир илдир көрмүрсән доғма оғлуну,
Бир вахт дүнјаларча севәрдин ону.

Фәгәт хатырлајыр оғлуңса һәр күи,
Сәнин шәрәфини горумағ үчүн
Сөзләшиб, дилләшиб јолдашларыјла,
Үстүмә јүјүрүб көз јашларыјла.
Сән ки, бир инсансан, әрсән, атасан
Белә бир оғлу нијә атасан?!

Кәлмишәм, ојадым јухудан сәни,
Ајырым далғалы дујгудан сәни,
Ач, ач көзләрини, буу јахшы бил
Мејлә хумарланмағ — кишилик дејил!
Чохдан хәбәрини јох евдән-ешиқдән,
Сәнин көрпә гызын чыхыб бешиқдән.
Инди дәһлиз боју јүјүрүр, гачыр,
Һамының башына миң ојуи ачыр.
Бир гыз ки, гызылдыр, шејтандыр, шејтан,
Дилли-дилавардир, ширин, мейрибан.
Кәямишәм далынча онуи хәтринә,
Кәлмишәм гәзәблә сөјләјим сәнә:
«Гызын бөјүмәсин јетим гыз кими,
Атасы олса да, атасыз кими».

Кәлмишәм далынча, дур, ајаға дур,
Һаны о әввәлки әзәмәт, гүрүр?!

Кәлмишәм далынча, апарым сәни,
Мејдән, мејханадан гопарым сәни.
Дур, дур, диггәтлә бах... арвадынам мән,
Ирадән, мәклијини, инадынам мән.
Кишилик вугарын, гејрәтини һаны,
Дағ-дашы дағыдан гүдрәтини һаны?!

Бу нәдир? Көврәлдин. Јохса ушағсан.
Елә бил индичә аглајачагсан!
Де, һара дикмисэн, һара көзүңү,
Нијә мәһв едирсән өзүн өзүнү?!

Кәлмишәм далынча апарым сәни,
Әввәлки күиләрә гајтарым сәни.

Кәлмишәм гуртарым ғыш туфанындан,
Шәраб далгасынын бурулганындан.
Намусун, исмәтнин, ыугарынам мән,
Ешгин, е'тибарын, илгарынам мән.
Кәлмишәм далынча, дур, ајага дур,
Сәһвдән керн дөймәк! Кишилик будур!
Дур даһа ајага, әзизим, кедәк,
Чаным-көзүм кедәк, мунисим кедәк.
Кедәк, бағрына бас киши-оглуну,
Ғызын да көзләјир ата јолуну.
Кәл, кедәк көзләјир мәһәббәтимиз,
Әввәлки ешгимиз, сәәдәтимиз!
Мәнимлә кетмәсән, кедән дејиләм,
Елә кәлмишәм ки, ачыг дејирәм:
— Сәни бу јерләрдән гопарачағам,
Кәлмишәм онсуз да апарачағам.
Оглума, ғызыма сөз вермишәм ки,
Мән сәни өзүнә гајтарачағам.
Кәлмишәм далынча гәтијјәтлә мән,
Әввәлки севкијлә, мәһәббәтлә мән.
Дур кедәк, оласан әзизим јенә,
Чаным-көзүм јенә, мунисим јенә!

СЕВКИ АҒРЫЛАРЫ, ҺӘЈӘЧАНЛАРЫ

Бир өмүр сазында севки — сәһр, сим,
Тут сорғу-суала бу инсанлары,
Һәјәт јолларында ким дүјмајыб, ким,
Севки ағрылары, һәјәчанлары?!
Түл-түл, пәрдә-пәрдә көрүнәр, итәр

Кәдәр думанлары, гәм думанлары.
Бу кәләи, бу итәи думана бәнзәр
Севки ағрылары, һәјәчанлары!
Парлајар, курлајар, титрәјәр, әсәр
Баһар куршадлары, ғыш туфанлары,
Бу куршада бәнзәр, туфана бәнзәр
Севки ағрылары, һәјәчанлары!
Јандыар, саралдар, солар, төкүләр
Пајыз хәзанлары, јәј һичраилары,
Бу хәзана бәнзәр, һичрана бәнзәр
Севки ағрылары, һәјәчанлары.
Гапгара сачларда ағ-ағ из гојар,
Үрәкдә дүјгулу бир дәниз гојар,
Мәһәббәт, сәәдәт, шәфғәт кәтирәр,
Бә'зән дә фәләкәт, һифрәт кәтирәр,
Һәјәтын ән чәтин имтаһанлары,
Севки ағрылары, һәјәчанлары!
Бә'зән һәлим олур бир ана кими,
Бә'зән дә курлајыр фыртына кими,
Шириндир бир өмүрү ширинлијиндән,
Дәриндир океан дәринлијиндән,
Апарыр үрәкдән нур карванлары,
Севки ағрылары, һәјәчанлары!
Инди узагдадыр кәнчлик чағларым,
Кәнчлији керижә нечә гајтарым?!
Истәрәм јашајым баһар анлары,
О чағлар бир һәмдәм олсуи гәлбимә,
Јенә далга-далга долсуи гәлбимә,
Севки ағрылары, һәјәчанлары!

ДАҲА...

Севан көңлүм жүксөклөрө,
Булуллара чыкмыр даһа,
Нәсрәт галыб шимшәкләрө,
О шимшәкләр чахмыр даһа.

Хош кечсә дә күнүм, ајым,
Азалыбдыр күнәш пайым,
Саф галса да, өмүр чајым
Даша-даша ахмыр даһа.

Рәнксиз олуб јухуларым,
Јелкәнсиздир дүјгуларым,
Үмман-үмман арзуларым
Үрәјимә сыгмыр даһа.

Көрмәјирәм һәр булагы,
Од бахышы, од јанагы,
Әлван рәнкли көј гуршагы
Әлләримнн сыхмыр даһа.

Һеч өјүнмә, Тофиг Маһмуд,
Һа өзүнү кәнч кими тут,
Јаз чағыны өртүр булул,
Гызлар сәнә бахмыр даһа!

БИР ДЭСТӘ ГЫЗ...

Бир дэстә гыз көрдүм дагда, чәмәндә,
Ағ занбаглар кими көлдә чимәндә.
Бир дэстә гыз көрдүм шәлиик едәндә,
Нәғмә охујанда, јаллы кедәндә...

Бир дэстә гыз көрдүм пычылдашанда,
Учмаг дүјгусујла ашыб-дашанда...
Үшүсән, бәри кәл, аловлан, гызын,
Одлу бахышындан бир дэстә гызын.
Нәғмә ганад тапыр додагларында,
Галыр күнәш оду јанагларында.
Бир дэстә гыз көрдүм дағ мешәсиндә,
Мешәнин ән көзәл бир кушәсиндә.
Көрдүм дәрә кечән, дағ ашан заман,
Јарпаға, булага сирр ачан заман!
Бу күн — көзәллијин ајнасы — гызлар,
Сабаһкы гызларың анасы — гызлар!
Бир дэстә гыз көрдүм баһар нәфәсли,
Сөһбәтли, күлүшлү, нәғмәли, сәсли.
Һәр гыз шәфәг кими, чичәк кимидир,
Һамысы бир јердә чәләнк кимидир.
Бир дэстә гыз көрдүм булаг башында,
Бир дэстә гыз көрдүм очаг башында.
Күнәшин одудур, көзүдүр гызлар.
Санки тәбиәтнн өзүдүр гызлар!

АҒРЫЛАР

Бу нәдир?! Көңлүмдә јенә ағры вар,
Чәкиб карваныны кәлир булуллар.
Бу јердән, торпагдан гопарыр мәни,
Чәкиб архасынча апарыр мәни.
Далымча саралан чәмәнләр бахыр,
Күләкли һавада учан бир күләм.
Гәлбимдә кәдәр вар; дағлардан ағыр,
Бәс нијә, бәс нијә белә јүнкүләм?!

Кечмө үфүг далына,
Көл, чат мәним дадыма!
Мәнә вүсал вә'д елә,
Узун јоллар гәт елә,
Узун јоллар гәт елә!
Чыхарам, пөһрә кими,
Галхарам көрпә кими.
Күнәш шәфәгләринә
Чеврилиб дирчәләрәм,
Һәмин вүсал јеринә
Сәндән әввәл кәләрәм!
Мәнә вүсал вә'д елә,
Гөј бә'зән јалаң олсун,
Бу вә'ддә үмид, инам,
Бу вә'ддә күман олсун!
Бу үмиддә, инамда,
Бу күманда галым мән,
Гылынчам, сыјрылым мән,
Горхурам ки, вүсалсыз
Әбәди ајрылым мән!
Көңлүм сәнә чан атар,
Сән сев, истә тәк мәни,
Бир кәнч кими јашадар,
Бу арзу, истәк мәни!
Һәјат нә әјләнчәдир,
Нә мүрәккәб бир суал,
Сәндән вүсал умурам,
Гејри-ади бир вүсал!
Булудлара учалан
Бяр хәјал истәјирәм,
Булудлар гучагында
Бир вүсал истәјирәм.
Нә нискил, нә гәм-губар,
Нә мөһнәтли һал олсун,

Нә дә бош хәјал олсун,
Ајрылыг һәмишә вар,
Һәмишә вүсал олсун,
Һәмишә вүсал олсун!

ЈАШАР КӨЗӘЛ ГЫЗЛАР...

Јашар көзәл гызлар јер үзәриндә
Мешәләр, чәмәнләр, дәннизләр кими.
Јашар көзәл гызлар јер үзәриндә
Занбағлар, лаләләр, нәркизләр кими.

Көзәл гызлар јашар ешг һәсрәтиндә
Кизләдә-кизләдә бу һәсрәтини,
Букүнкү көрүнән сәадәтиндә
Ахтарар көрүнмәз сәадәтини.

Һамынын көзүндә аләм јарадар
Сөзләри, назлары, дәчәлликләри.
Сәадәтә чатса, бирә мии артар
Бу көзәл гызларын көзәлликләри.

Далғалар күкрәјәр, чичәкләр ачар,
Ишығлар сајрышар диләкләриндә,
Мәһәббәт — онлара сөһрли ачар,
Күнәш кечәләјәр үрәкләриндә.

Јашар көзәл гызлар сүнбүлләр кими
Һәјата тәптәзә һәјат кәтирәр.
Торағажлар кими, бүлбүлләр кими
Һамыја мәһәббәт, ганад кәтирәр.

Севки олуб дашар сел дашан кими
Пөһрәли гәлбиндә гызыл нәғмәси.
Улдузлар көйләрә жарашан кими
Жарашар онлара «ана» кәлмәси!

Көзәл гызлар јашар јер үзәриндә
Күнәшә, ағача бәнзәмәк үчүн,
Көзәл гызлар јашар јер үзәриндә
Елә јер үзүнү бәзәмәк үчүн!

ҮРӘЈИМДӘН ҮРӘЈИМӘ...

Мән севдијим көзәл гыза бу ахшам
Узаг јердән тәзә мәктуб јазырам.
Арамызда дәннз дурур, дағ дурур,
Чәмән дурур, шәһәр дурур, бағ дурур...
Сорушсаныз бәс һардадыр, о һаны,
Дејәрәм ки, узаг дејил үнваны.
Бәс мәктубу инди кимә јазырам,
Үрәјимдән үрәјимә јазырам...

АҒЛАМА!

Көрүнмәјән бир һәсрәтин
Гучағында, ағлама!
Сојуг бир мәнәббәтин
Очағында, ағлама!

Үмид долу хәјалын,
Бир нискилин, бир халын,
Узагдакы вүсәлын
Сорағында, ағлама!

Көврәксән, үрәк кими,
Тәксән кәпәнәк кими,
Сөз галыб чичәк кими
Додағында, ағлама!

Күл сәһни кими олмаз,
Сәһни кими тез солмаз,
Көз јашын алмаз-алмаз
Јанағында, ағлама!

Тәрк ет гәм думаныны,
Дуј севнич үмманыны,
Тофиг верәр чаныны
Габағында, ағлама!

АҒЫЛЛЫ ГЫЗЫН СЕВКИСИ

Бир гыз варды: көзәл, шән,
Чохду ону истәјән
Китабды, дәрәди чәһди,
Һәм дәчәлди, һәм чидди...
Чохду назы, ишвәси,
Дејиб күлмәк һәвәси.
Һәм дә ағыллы гызды,
Сөзлү, һағыллы гызды.
Кәтирәди сәһәри

Шәләлә күлүшләри.
Әјҗаш, кәзәҗән бир кәнч,
Өзүнү өҗән бир кәнч
Деди: — Бир ох агарам,
О ғызы алдадарам;
Сөз верирәм: үч күнә
Бусәсини дадарам.
Гүвәмни билирәм мән,
Һәтта мәрч кәлирәм мән.
Елә дәҗишди чилди,
Олду ағыллы, чидди,
Нәзакәтли, мэдәни,
Кеҗими, сөзү жени...
Гыз да она инанды,
Ону һәҗаты санды...
Севди, үрәкдән севди,
Билмәди ки, бу сәһвди.
Билмәди кириб дона,
Мәләк көрүнүр она.
Анчаг бә'зән дүшүндү,
Дүшүндүкчә үшүндү.
Ағлынын ишыгында
Кизли һаллары көрдү,
Оуну данышыгында
Сүн'и халлары көрдү.
Дујду еһтирасыны,
Деди е'тиразыны.
Бир аз сынамаг үчүн,
Сонра ғынамаг үчүн
Јүнкүл имкан җаратды,
Кәнчсә гол-һанад атды...
Чәкди гаранлыг бага,
Чәкди тәһна отага,
Отагдаса җатага...

Гыз дәһшәтдән баҗылды,
Баҗылды
Вә... аҗылды...
Гылырт кимн сыҗрылды,
Севдиҗи бир адамдан
Әбәдиллик аҗрылды.
Улдуз-улдуз севкиен
Сөнүб даг-даша дәҗди,
Она учуз севкиен
Чох баһа баша кәлди.

Илләр кечди, чох илләр,
Кәлди тәзә фәсилләр
Мәсти-хумар о әҗҗаш
Кәзирди җаваш-җаваш.
Көрдү көзәл бир кәлини
Ики ушагла кәлир.
Кәлир тутуб әл-әлә
Шәликлә, күлә-күлә.
Кәлини диксинди бирдән,
Бир аңлыга дәҗанды,
Од тутан бахышлары
Гәзәблә, киһлә җанды.
Киши таныды, бахды
Һәм һеҗрәт, һәм марагла.
Геҗри-ади бир мәләк
Кечди ики ушагла.
Дујду: көзәл итириб,
Көзәл јох, лә'л итириб.
Итириб һәҗатыны,
Ешгини, мурадыны!
Бир мәһәббәт итириб,
Бир сәдагәт итириб!
Итириб үрәҗини,

Бүтүн кәләчәјини.
Көрдү, көрдү кәлини,
Бир дә ики ушагы,
Кетди әјиб беллини,
Кетди башыашагы!

НАРА КЕТДИН, АЈ ОГУЛ?!

Ата-ана тәнбени,
Инан ки, сәһәр шеһи...
Сәнсә шылтаг, әркөјүн,
Галхды һирсин, һај-күјүн.
Гапыны чырпдын, кетдин,
Ат кими чапдын, кетдин.
Ата елә әсәби,
Далга олду гәзәби...
Кетдин, анчаг билмәдин,
Ана гапыны ачды,
Сәнни далынча гачды...
Гачды, гајтара сәни,
Евә апара сәни!!!
Јүјүрдү көзүјашлы,
Һәјәчанлы, тәлашлы....
Ана үрәјијуха,
Көрдү чыхмысан жоха...
Гајытды ганыгара,
Һара кетдин, сәи һара?!

Күнәш солду, кәлмәдин,
Ахшам олду, кәлмәдин,

Бүтүн кечә ананын
Көзү долду, кәлмәдин.
Ана шүбһәли, сөзлү,
Сәһәри дирикөзлү
Ачыб шәһәрә гачды,
Нечә гапыны ачды.
Вериб сораг сорага,
Һамы галхды ајага.
Сәни ахтарды ана,
Ахтарды јана-јана...
Јатмады ипә-сапа,
Истәди, сәни тапа!
Дүшүб мир чүр хәјала,
Бирбаш кетди вағзала,
Тәлашла, горха-горха
Кәзди нечә лиманы,
Кетди сәни таптага,
Һара кәлди күманы.

Күнәш солду, кәлмәдин,
Ахшам олду, кәлмәдин,
Әлдән, дилдән дүшәнни
Көзү долду, кәлмәдин.
Һара кетдин, ај огул,
Һарда итдин, ај огул?!

Билмирсәни, ананын
Бир дүнјадыр истәји,
Сәнсиз дајана билмир,
Гана дөнүр үрәји...
Сән ки, дөзә билмәдин,
Ананын чавабына,
Атанын чавабына, —

Адичэ бир сөзэ сэн,
Бас һәјат эзабына
Де, нечэ дөзәчәксән?!
Һара кетдин, ај огул,
Һарда итдин, ај огул?!

Ахыр сәни тапдылар,
Евинә апардылар.
Сәни — анаја гар алтдан
Чыхан бир новрузкүлү.
Дурдун гапы јанында,
Дурдун бојнубүкүлү.
Ана ачды гапыны,
Унутду эзабыны...
Ана — сачы дагыныг,
Үрәји јаныг-јаныг...
Көзләри ган чанагы,
Мејит үзү, јанағы...
Истәди, јана-јана
Сәни баса бағрына.
Үрәјинин сәсинә
Гулаг аса билмәди,
Јахынлашыб бағрына
Сәни баса билмәди.
Деди: «Сагсан, а бала,
Көрмәјәсэн дәр-бәла...»
Сәни — она новрузкүлү,
Дурдун — бојнубүкүлү...

Бир дә, бир дә, де күсүб,
Кедәрсәнми, ај огул,
Бир дә евдән әл үзүб,
Итәрсәнми, ај огул?!

ӘНЧЛИЈИМ ГАЛЫБ

Гызлар—тәзә ачан заибаглар кими,
Әкс едир көзләри күнү, сәһәри,
Ғајғысыз көрүнүр ушаглар кими,
Баһар јағышыдыр гәһгәһәләри.

Ара бир онлара гонаг кәлирәм,
Әввәл севинирәм, шад олурам мән.
Соһра һәм гәмләнир, һәм көврәлирәм,
Чүнки онлар үчүн јад олурам мән!

Баһар чағларымы јадыма салыб,
Итир раһатлығым, динчлијим мәним.
Елә билирәм ки, әбәди галыб,
Гызларың јанында кәнчлијим мәним!

БАҺАР ЈАҒЫШЛАРЫ

Сәһәр-сәһәр ојанырам,
Көј курлајыб шимшәк чахыр,
Пәнчәрәдән бојланырам,
Аста-аста јағыш јағыр...
Дәғ башында әрит гары,
Јағ, еј баһар јағышлары!

Јағ ки, дујум тәбиәттин
Чичәкләнмәк һәвәсини,
Баһардакы мәнәббәтнин
Шәфгәтнин, нәфәсини.
Ким көзләмир илк баһары,
Јағ, еј баһар јағышлары!

Бир һәҗат ол, бир иччи ол
Даг гаҗаја, чөл-чәмәнә,
Сән һамынын севинчи ол,
Дикилибдир инди сәнә
Севдиҗимин бахышлары,
Җаг, еҗ баһар јагышлары!

КӘЛ, ИКИДИМ, КӘЛ!

Үрәҗими чапдын, кетдин,
Мәни ниҗә атдын, кетдин?!
Бир ат алдын, чапдын, кетдин,
Сән севинчим, сән үмидим.
Дөн јаныма, дөн, икидим!

Јолларына, кәл, һәсрәтәм,
Бир севкијәм, мәнәббәтәм,
Башдан-баша сәдагәтәм,
Бу севкимә сән шаһидим,
Кәл јаныма, кәл, икидим!

Поэма әнди-андышы, кәл,
Чапа-чапа атыны кәл,
Бир дә сына бахтыны, кәл,
Мән ардынча һара кедим?!
Кәл јаныма, кәл, икидим!

ҒАҖҒЫЛАР

Јол кедир узағлара
Бир өмрүн гаҗығлары,
Јүкләниб гаҗығлара
Һәҗатын гаҗығлары.

Кәтирсә дә севинчләр,
Кәтирсә дә агрылар,
Бизи бир инсан кими
Јашадыр бу гаҗығлар.

Ғаҗығлар гоша-гоша,
Бир-бирини хошлајыр,
Бир гаҗыг чатса баша,
Тәзә гаҗыг башлајар.

Кәтирсә дә севинчләр,
Кәтирсә дә гаҗығлар,
Бизи бир инсан кими
Јашадаг бу гаҗығлар!

МӘНӘББӘТЛӘ ЈАШАРАМ...

Сач-саггалым агдыр, аг,
Демәјин ки, гочајам,
Ел јанында үзүм аг,
Ел јанында учајам.

Илк кәнчлик... севән үрәк...
Бу һәсрәтлә јашарам,
Варса бу һәсрәт, демәк
Мәһәббәтлә јашарам.

Мәи севирәм елими,
Күсмәмишәм һәјатдан,
Зәһмәт севән әлими
Үзмәмишәм һәјатдан.

Илк кәнчлик... севән үрәк...
Бу һәсрәтлә јашарам.
Варса бу һәсрәт, демәк
Мәһәббәтлә јашарам.

СӘДАГӘТ ВАРСА...

Дилиндә ширин нәгмә
Олса да мәһәббәтин,
Јахына кәлмә, кәлмә
Јохдурса сәдагәтин!

Мәнә нә дөвләт кәрәк,
Нә ад, нә шөһрәт кәрәк...
Инан, севдијим, инан
Тәкчә сәдагәт кәрәк!

Сәдагәт варса, нә гәм,
Буздан, гардан горхмарам.
Сәһнилә јол кедәрәм,
Туфанлардан горхмарам!

ТӘННАЛЫГ

Тәнһалыгың думаны
Мәни елә бүрүјүр.
Көзләјирәм туфаны,
Гәлбим, руһум үшүјүр...

Еј инсанлар, еј гызлар,
Мәни тәнһа гојмајын,
Еј күлләр, еј улдузлар.
Мәни тәнһа гојмајын!

Күләк, әс! Күнәш, нур сач,
Дөј, ач пәнчәрәләри.
Еј тәнһалыг, даһа гач,
Һәјат кәлир ичәри!

Еј инсанлар, еј гызлар,
Мәни тәнһа гојмајын,
Еј күлләр, еј улдузлар
Мәни тәнһа гојмајын!

О КӨЗЛӘРДИР

Бәнзәдирәм күнәшә
О көзләри, күлүм, мән,
Галдыр, бах ки, һәмишә,
О көзләри көрүм мән.

О көзләрдир һәјатым,
Бәзәјим, јарашыгым,
О көзләрдир гаһадым,
Өмрүм, күнүм, ишыгым!

Өкөр булуд тэк долса,
Жеримдөчө өлөрөм.
Гардаса, мөңсиз олса,
Женө оңу көрөрөм.

БИР ЕВИН ЖАРАШЫҒЫ

О гыздыр доґма, ээиз,
Аг нәркизэ бәнзәјир.
Тәмизликдә, сафлыгда
Бир дәннизэ бәнзәјир.

Бу дүңјада тәкди, тәк,
Көзәллији ишыгдыр,
Бу ишыг улдуз, ај тәк
Бир евә жарашыгдыр.

Чәтин заман кәләндә
Дәјанәтлә јашады,
Бә'зән һичран кәләндә
Сәдагәтлә јашады.

Көзәл гызын даһа чох
Дәјанәти көзәлдир,
Көзәл гызын даһа чох
Сәдагәти көзәлдир!

ЧЕВРИЛНБ КӨЗӘЛЛИЈӘ

Рәссам гадын хәстәдир,
Истилик вар чанында,
Узаныб чарпајыда, кағыз, гәләм јанында.
Көзәллик верир она
Санки јорган-дөшәјини агаппаг јарашыгы,
Бүрүјүр башдан-баша
оңу ајын ишыгы...

Һеч чүрә јата билмир,
Нараһат бир дүјгуну гәлбиндән ата билмир...
Фикри-зикри, хәјали,
Кағызда, гәләмдәдир,
Дүшүнчәси, үрәји көзәл бир аләмдәдир.
Гачыр, учур гуш кими
Дүјгуларын далынча,
Әјләшир чарпајыда, сөјкәнәрәк балынча.
Әлиндә гәләм тутур.
Тәкчә хәстәлији јох, дүңјаны да унудур.
Алыр ганадларына
Оңу сәнәт гүдрәти,
Чаңланыр вәрәг үстә бир көзәлнин портрети.
Ишләдикчә һәвәслә

учур, учур үрәји,

Она печә јарашыр
Өзү кими агаппаг зәриф кечә көјнәји...
Һәр шеј бүрүнүр ага,
Тәкчә көмүр сачлары гар үстә далга-далга...
Голлары аг,

чијин аг,

јарадан әлләри аг.

Јанындакы бир дәстә
о нәркиз күлләри аг,

Агаппаг көјнәјиндә
өзү зәриф, аг заңбаг...
Әлиндә гәләм тутур,
О, јарада-јарада
бу дүңјаны унудур.
Чалышыр көзәллији
көзәл јаратсын дејә,
Хәбәри јох, өзү дә
чеврилиб көзәллијә!

ЧӘРРАҢ ӘЛЛӘРИ

Һәјатым, баһарым ол,
чәрраһ әлләри,
Мәним хиласкарым ол,
чәрраһ әлләри.
Кәл, дүј һәјәчанымы,
Гәмими, тәләшымы,
Хилас елә чанымы;
Өмүр-күң јолдашымы...
Кечирмишәм онунла
Гызыл баһар илләри,
Ән бәхтијар илләри,
О илләри,
гајтар керн,
Гајтар,
чәрраһ әлләри!
Елә көврәк иңсан ки,
Нә кинли, нә ачыглы...
Елә тәбәссүмү вар,
Күнәш кими ишыглы...

Тәбәссүмү бағчада
Чаңландырыр
күлләри.
Гајтар о тәбәссүмү,
Гајтар,
чәрраһ әлләри!
О илләри,
О күлләри,
Гајтар, чәрраһ әлләри!
Мәнә бу әлләр әзиз
Сүбһүн дан јери кими.
Мәнә бу әлләр мунис
Бағбан әлләри кими!
Бир дә о севдијимин
Гара телләри кими
Гајтар,
гара телләри,
Сән гајтар керн,
Гајтар,
әзиз чәрраһ әлләри!
Мунис чәрраһ әлләри!
Мәним хејрхаһымдыр,
Үмидим, пәнаһымдыр
Тәмиз чәрраһ әлләри!
Иңди дардајам өзүм,
Интизардајам өзүм,
Гапыда галыб көзүм...
Өмрүмүн баһарыны
Гајтар,
чәрраһ әлләри,
Өмрүмә кәтир јенә
Баһар,
чәрраһ әлләри!
Көзүмү көзүмә вер,

Өзүмү өзүмө вер,
Бир дө кәзим оңунла
Кәздијимиз чөлләри,
Чәмәнләри, көлләри!
Гәлбими гәјтар кери,
Гәјтар,
чәрраһ әлләри!

*Сәнә раһмәт деҗирик
Әлигулу Гәмкүсар,
галыб «Дәҗәнәкләр»ин
халгымыза јадикар!*

«ХАТИРӘ» ПАВИЛҖОНУНДА
ХАТИРӘ

Ахтарырам јај вахтында
бир павилҗону,
Бирдән чәшнәт гучагында
көрүрәм ону.
Мәни мешә арасыҗла
апаран чыгыр,
Кечиб јашыл бир дүнјадан
дүз бура чыхыр.
Башдан-баша күл-чичәкдир,
агачдыр әтраф,
Дизә гәдәр галхыр отлар...
һәр шеј көзәл, саф...
Гач истидән, сәрни јердә,
бујур, кеч, әјләш,
Бура бирчә зәррә белә
дүшмәјир күнәш.
Ичәријә кечирәм мән...
«бу нәдир, чаным?»
Тутулурам булуд кими,
гаралыр ганым.

Өjlәширәм бир тәрәфдә истәр-истәмәз,
Жарашыгсыз бу салонда
көрүмүр һеч кәс.
Аг сүфрәләр, бәрбәзәкләр,
күлданлар һаны,
Дежиб-күлән, шәнлик едән
һинсанлар һаны?!
Башым үстә, нечә жердә
һөрүмчәк тору,
Бачарырсан өз-өзүнү
һилчәкдән гору!
Дүшүнүрәм, сејр едирәм
көзәл мешәни,
Бу вахт хәјал ганадында апарыр мәһни.
Дивар, таван ишыг-ишыг...
ајлар, улдузлар,
Үз-көзүндә нур, табәссүм
һидмәтчи гызлар...
Аг сүфрәләр архасында
шән, күлә-күлә,
Өjlәшибдир нечә-нечә
көзәл аилә.
Әтир кәлир күл гызларын
күл нәфәсиндән,
Үрәк чошур һәзин, иһчә
нәгмә сәсиндән.
Һәр аддымда јар-јарашыг,
сәлингә-саһман,
Раһат-раһат нәфәс алыб
динчәлпир һинсан.
Бирдән-бирә бу мәнзәрә
солур, саралыр,
Јериндәсә лопабәғлы
бир киши галыр.

— Бујур көрәк! — кәлир онун кобуд,
гарт сәси,
Чыхыр ачыг көјнәјиндән
түклү сһнәси.
Нә дејәсэн?!
Нә јејәсэн?!
Кәлдим, бош јерә.
Бу «Хатирә» павилјону...
һаны хатирә?!
Бәрбәзәкләр, чилчыраглар,
күлданлар һаны,
Дежиб-күлән, шәнлик едән
һинсанлар һаны?!
Бу «Хатирә» павилјону
мәнә суалды,
Ондан аһчаг бир кәдәрли
хатирә галды.

ШИШӘН ШАР

Өjlәшибдир «јағлы» јердә,
Өзүнү һеч салмыр дәрдә.
Кечә-күндүз јејир-иһир,
Јаваш-јаваш шишир, шишир...
Алјанағлы, назикбығлы,
Үзү тәрраш, сачы јағлы,
Кејими дә тамам јени,
Тез-тез тахыр
Ири, гара ејнәјини...
Кабаб јејир
Күлә-күлә, шишә-шишә,

Женә бахыр
Мангал үстә жанан шишә...
Гәрибәдир,
Елә јејир, елә ичир,
Јаваш-јаваш
Елә шишир, елә шишир...
Күндүз чагы
                  тумарланыр,
Ахшам чагы
                  хумарланыр...
Бу, нәдәндир,
Бурну шишир, көзү шишир.
Чиби шишир,
Чиби кими өзү шишир...
Дашдан кечән мөһрү вар,
Буна бағлы бир өмрү вар...
Әјә билмир
Пиј бағламыш нәр бојнуну,
Һамы бахыб,
Чәлләк кими көрүр ону.
Женә јејир,
Женә ичир,
Елә шишир, елә шишир...
Женә сачы јаныр пар-пар,
Көрән билмир, үфрүлән шар,
Шишәр, шишәр,
                  бирдән партлар!

АҒ БАЛЫҒ

Ләззәтлисән, ағ балыг,
Гижмәтлисән, ағ балыг!

Сүфрәләр бәзәјисән,
Шаһларың хәрәјисән!
Сәнә ким дејә биләр
Адиңә әт олурсан,
Сүфрәдә болсан дејә
Бә'зән шөһрәт олурсан.
Сән гапылар ачырсан,
Сән дүјүнләр ачырсан.
Гәрибәдир, көзләрә
Бә'зән ишыг сачырсан,
Нүфуз, һөрмәт олурсан!
Дәнизләрин гојнунда
Көзәл хилгәт олурсан,
Саһилә чыхан кими
Бир һәдијјә донунда
Јахшы рүшвәт олурсан!
Шакирдә, тәләбәјә
Ә'ла гижмәт олурсан!
Тә'рифләр јаздырырсан,
Кимисә әлејһинә
Гујулар газдырырсан,
Бир хәјанәт олурсан!
Кимин әлиндә болсан,
Демәк, ачыг бир јолсан!
Көрүнмәз чыгырлары
Сәрраф кими сечирсэн,
Кечилмәјән сәдләри
Бир гуш кими кечирсэн!
Гүввәт, гүдрәт олурсан!
Билирдим ләззәтлисән,
Гижмәтлисән ағ балыг,
Анчаг билмирдим һәм дә
Гүдрәтлисән ағ балыг!

ДАРЫХЫРЛАР СҮРҮЧҮЛӨР...

Ашам-ахшам,
Сәһәр-сәһәр
Көзләјирләр сүрүчүләр.
Бош машинада
Пәнчәрәдән һеј бахырлар,
Ушаг кими
Дарыхырлар, дарыхырлар...
Көзләјирләр
Бә'зән мүркү дөјә-дөјә,
Көзләјирләр
Өзләрини сөјә-сөјә...
Ресторанда кејфә бахыр
Машиналарын саһибләри
Раһат-раһат...
Сүрүчүләр бош-бошуна
Көзләјирләр нечә саат.
Дарыхырлар сүрүчүләр,
Кәлиб кечән адамлар
Һеј бахырлар сүрүчүләр!
Јагыш јагыр...
Такси, машин ахтарырлар,
Бурда исә сүрүчүләр
Бекарлыгдан дарыхырлар...
Гоча гадын чамаданла,
Көзәл бир гыз, бир чаваңла
Гачыр ора, гачыр бура,
Әл галдыыр машиналар...
Көзәл кәли
Машина кәзир көрпәсијлә,
Көрпә дөзмүр,
Һарај салыр чыр сәсијлә...
Јагыш јагыр...

Машиналар чај јолу кечир,
Һамысы да долу кечир...
Јагыш јагыр...
Такси, машин ахтарырлар,
О јандаса
Бош машинада сүрүчүләр
Дарыхырлар, дарыхырлар...

АЈНА ГАБАҒЫНДА

Бир нәфәр әда илә
Кәзирди отагында,
Тәмкинлә кәлиб дурду
Ајнаһи габанында.
Күлә-күлә, фәрәһлә
Өзү өзүнә бахды.
Кејиминә, башына
Дојмады, јенә бахды.
Ајрылса да ајнадан
Өзүндән разы галды,
Јох, јенә дә гајыдыб
Өзүнә нәзәр салды...
Һәјатда да беләдир,
Десәк, әкәр дүзүнү...
Ајнада олдугу тәк
Көрүр анчаг өзүнү...

ИШЫГЛЫ ОТАГДА КӨЛКӘ

Достум мәни јаз чагы
Кәндә гонаг апарды,
Чох көзәл еви варды,

Ягыш чисәкләјрди
                    биз һәјәтә кирәндә,
Гачыб кизләнди дәрһал
                    бир гыз мәни көрәндә...
Түл пәрдәли, мебелли,
                    чилчырағлы бир отаг,
Бојанмышды јүз рәнкә
                    гаршысында багча-баг.
Ягыш кәсмәјиб јенә
                    јагырды нарын-нарын,
Чимирди чичәкләри
                    нечә алмапын, нарын...
Бирчә ан олсун белә
                    достум сакит дурмады,
Кетди, кәлди, вурнухду,
                    јериндә отурмады.
Каһ фырланды башыма,
Каһ доланды башыма,
Өзү сүфрәни ачды,
Өзү мәтбәхә гачды.
Өзү чөрәк кәтирди,
Өзү јемәк кәтирди.
— Багышла! — дејә-дејә
Дүнјанын не'мәтиндән
                    бир-бир дүздү сүфрәјә...
Бу гәрибә вәзијјәт
                    чох гаралтды ганымы,
Истәдим ки, сорушум
                    һаны евин ханымы?!
Бу вахт гапы јанында
                    ешидилди гыз сәси,
О кирмәди, отага
                    дүшдү анчаг көлкәси...
Горха-горха әл етди,

Нә исә верди, кетди.
Дәһлиздән кечән замап
Көрдүм онун көлкәси
                    пәрдәнин үстә дүшдү,
Көлкә титрәди, әсди,
                    сага-сола сүрүшдү.
Көр нәләр вар сүфрәдә,
                    чан дәрманы тапылар,
Мәни һејрәт көтүрдү,
                    өртүләндә гапылар?!
Даһа кәлән олмады,
Һаны мәним достумун
                    оглу, гызы, арвады?!
Мән севинә-севинә,
Ачыг, тәмиз үрәклә
                    кәлмишәм дост евинә.
Бәс бу көрдүјүм нәдир,
Әкәр евиндә мәнә
                    һалал сүфрә ачырса,
Арвадыны, гызыны
                    нијә мәндән кизләдир?!
Түл пәрдәни үстүнә
                    јенә дә көлкә дүшдү,
Сәрв кими јелләниб,
                    сага-сола сүрүшдү.
Дәһлиздән кечәнләрни
                    ешитдим сәсини мән,
Өзләрни көрмәдим,
                    көрдүм көлкәсини мән.
Дујдум нәсә чатмајыр
Јарашығлы отагда,
О көлкәјлә јанашы,
Башга, јад бир көлкә вар
                    бу ишығлы отагда.

*

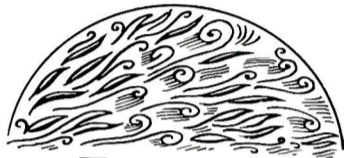
Тохучу Шәфигә
Кечикди бир дәфә
Ишә үч дәгигә.
Директор чагырды,
Дүз он беш дәгигә
Данлады, чыгырды...

*

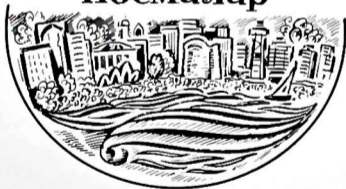
Пул топлады... өзүнү
Үч ил чәтнә салды,
Күдүб һәр гәпијини
Ахыр дублјонка алды...
Алды...
Анчаг дүз үч ај
Хәстәханада галды.

*

Әдаләтдән,
Һәгигәтдән
сөһбәт ачды.
Зәиф билән «дәрд» вердији
Шакирднә бахан кими
Бирдән чашды...
Јахшы билән,
Анчаг јенә «дәрд» вердији
Шакирдинини ишфрәт долу
Көзләрилә гаршылашды...

Поемалар

МЕШЭДЭ ГАЛАН НӨФМӨ

Даг мешэи галын, сых,
Нара чыхырсанса чых,
Дэрэ, тэпэ, жамачдыр,
Агач, агач, агачдыр.
Жолу кэснб бары тэк
Отлар, коллар бој атыр,
Балыгчы торлары тэк
Чэнкэлликтэр жарадыр.
Елэ әжилб чөкө,
Аз галыр јерэ чөкө.
Су вердикчэ булаглар
Агачлар чаван олур,
Гучаглашан будаглар
Мешәјә таван олур.
Көзәлдир јарпагларыи
Һәрдән јерэ дүшмәси.
Јамјашыл отагларыи
Чәмәндир дөшәмәси.
Мешә галын, мешә сых,
Һәр тәрәфдә јашыл рәнк...

Һара чыгырсаңса чых,
Көзәллик дүжур үрәк.

Әсмәр узага кетди,
Сых-сых коллугда итди.
Архасынча жүжүрдүм,
Көзәл бир тала көрдүм.
Мән дажаныб бир гәдәр,
Чагырдым: — Әсмәр, Әсмәр...
Нә һәһһир кәлди, нә сәс,
Нә дә дүждүм бир нәфәс...
Галхыб жамача чыхдым,
Женә һәр јана бахдым.
Мәһһи бир дәһһәт алды,
Һәжәчаным чоһалды.
Һәјана кедиб Әсмәр,
Дүшүндүм итиб Әсмәр.
Ону женә сәсләдим,
Дөнә-дөнә сәсләдим.
Бирдән кәлди шән сәси,
Күлүшү, гәһгәһәси.
Коллардан чыхды Әсмәр,
Мәһрибан бахды Әсмәр...
— Нә едәрсән, сөјлә сәи,
Әкәр мәһһи итирсән?
О, көзәлдир... Дону аг,
Зәриф голлары чылап...
Чијин, әлләри шичә,
Бојну, телләри иничә...
Бахсам да јана-јана...
Бир сөз демәдим она.
Әсмәр жүжүрдү женә
Сөјкәнди көвдәсинә
Бөјүк, уча вәләсин,

Охуду һәһһи-һәһһи.
Бу сәс алыб гәлбимә
Һәр тәрәфә јайлды.
Јазда олдугу кимә
Мешә бирдән ајылды.
Чаһланды иһсан кимә,
Сәсләнди үмман кимә.
Бу нә мө'чүзә олду,
Бүтүп мешә охуду,
Булаглар да охуду.
Бүтүп мешә Әсмәһһи
Һәјран олуб сәһһи,
Јазды магнитофон тәк
Бу сәси сипәсинә.
Әсмәр суսуб дајанды,
Һәр јан ишыгла јанды.
Женә жүкәлди сәси,
Мешәдән кәлди сәси.

Әсмәр — мәһһи тут — дејә,
Јүжүрдү ирәлијә.
— Әһһәчәм тутсам әкәр...
— Вармы сәидә бу һүһһәр?!
Дөнүб јелә гачды гыз,
Күлә-күлә гачды гыз,
Личаг бирдән бүдрәди,
Јерә дәјиб титрәди.
— Бәрк јыхылдын, әһһизим?
— Јох... јох... агрыды дизим.
Мәнә алтдан-јухары
Дикилди бахышлары.
Бу мәһрибан бахышлар,
Бу кәһкәшан бахышлар
Елә ахды гәлбимә.

Дујгулу, нурулу, тэмиз
Јагыш жагды гэлбимә.
Әжилдим бир аз, бар аз...
О пычылдады: — Олмаз!
Әжилдим бир аз јенә,
Көзләрим көзләринә
Елә јахынлашды ки,
Гэлбим ашды-дашды ки!
Бирдән, бирдән, нә олду?
Көзләримиз јумулу.

Узаныр, һеј узаныр
Көзәл мешә дәрәси,
Һәр аддымда бу јерин
Дәјишир мәнзәрәси.
Бә'зән даралыр дәрә,
Бә'зән гаралыр дәрә,
Кәһ тунел олур дәрә,
Кәһ јарған, кәһ мағара,
Дашлардан сызыб кечир
Су агара-агара...
— Дәләјә бах, дәләјә...
Кәлиб дүшдү дәрәјә...
— Бир бах, булагын үстә,
Гоша будагын үстә
Бир парча думан галыб.
— Көрән, нә вахтдан галыб?
Илишибдир будага.
Сәриклик кәтирибдир
Бәлкә думан булага?!
— Күләксиз јер сечибдир
Чыхыб кетмәмәк үчүн,
Булагдан су ичибдир
Тамам итмәмәк үчүн...

— Нәнәм јундур — дејәрди,
Ондан ип әјирәрди.
Бу дәрәнин һәр јери,
Уча, дашлы дөшләри
Хәзәл, хәзәл, хәзәлдир,
Көзәл, көзәл, көзәлдир.
Һәр тәрәфи бәзәрләр
Торпаг рәикли хәзәлләр.
Дәрәдә гоз агачы,
Дәрәдә тоз агачы.
Јамачда сыра-сыра
Агачларын чәркәси,
Дәрәдәсә гапгара
Чәркә-чәркә колкәси.
Әсмәр күл дәрә-дәрә,
Дејир: — Көзәлдир дәрә!

Агачлар арасындан
Бирдән кәлди үч чавап.
Учабој, екликүрәк,
Әлләриндә дә түфәнк.
Бир ирәли чыхды,
Мәнә гәзәблә бахды:
— Сән кет, гыз галсын — деди,
Кетмәјими көзләди.
Әсмәр санки бир ушаг,
Башлады ки, әсмәјә,
Өзүм горхсам да анчаг
— Горхма! — дедим Әсмәрә.
— Тез ол, чых кет мешәдән!
О чавап дәјишмәдән
Сәсини аһәнкини,
Јаваш-јаваш үстүмә
Тушлады түфәнкини.

Чыхартмадым сәсним,
Түфәнкин лүләсини
Көрдүм, жарылды өдүм,
Ајаг үстәчә өлдүм.
Јох, чијинмә тохунду
Гызын ичә әлләри,
Гүввә кәлди гәлбимә,
Дајаг билдим күл кими
Зәриф, титрәк Әсмәри!
Архамда кизләдәрәк
Дајандым бир чинар тәк.
— Дејәсән, иди, күлүм,
Кәлиб сәнин өлүмүн.
Дәли шејтан вур дејир
Сәнин кими ахмагы.
О тәләсик, гәзәблә
Шаггылдатды чахмагы.
Күлләләри бошалтды,
Мәнә јох, көјә атды.
Бирдән гәһгәһә чәкиб
Күлүшдүләр чаванлар,
— Зарафат еләјирдик —
Белә дедиләр оилар.
Сонра чыхыб кетдиләр,
Сых мешәдә итдиләр.
Бахдым, бахдым Әсмәрә
Мән өмрүмдә бир кәрә
«Севирәм» кәлмәсини
Кәтирмәдим дилнимә,
Бајагса онун үчүн
Назыр идим өлүмә!

Гәрибә, чох гәрибә
Мәизәрә ачылырды.

Узун, гызыл иизләр
Төрпага санчылырды.
Мешәјә нур јајырды
О гызыл золаглары,
Ал рәнкә бојајырды
Јамјашыл жарнаглары.
Әсмәр јенә шәпләниб,
Ушаг кими әјләниб
Гачды ишыга сары,
Тутду ал шүалары.
Әлләрини узатды,
Аз галды ишыг сәнә.
Тона гызылкүл кими
Дүшдү ағ сипәсинә.
Әсмәр охуду јенә,
Һејран олдум сәсинә.
Бу нәгмәнин нурундап
Һәр јан ишыгланырды,
Мешәнин ичиндә дә
Күнәш, күнәш јапырды.
Нәгмә зоррәјә дөнүр,
Гыгылчыма дөнүрдү.
Мешәдә чичәк кими,
Күл кими көрүнүрдү.
Дәрә нәгмә олурду,
Јамач нәгмә олурду,
Бу мешә башдан-баша
Нәгмә илә долурду,
Мешә нәгмә олурду.
Гыз деди: — Јорулмушам,
Кәл кедәк, дүшүр ахшам.
Мешә архада галды,
Нәгмә сәси учалды.
Бу, Әсмәрин сәсијди,

Әсмәрин нәғмәсиңди.
Үфүгдә гаралды ғаш,
Һәр яшы сүкүт алды.
Биз кетдик яваш-яваш,
Нәғмә мешәдә ғалды.

Күпләрин фәргн вармы
Гүввәтлн дағ чајыңдан?
Һәр күп бир кәрпич алды
Өмүрүмүп сарајыңдан.
Сојуг бир ғыш сәһәри,
Мәп итирдим Әсмәри.
Әсмәри тәлә мәним
Әлимдәп алды кетди,
Ајымдан алды кетди,
Илимдәп алды кетди.
Тәлә елә кәтирди,
Әсмәри мәним үчүп
Һәмшәлик итирди.
Һарда ғалды Әсмәрим,
Оңсуз кечди күпләрим.

Агарыр инди башым,
Гырха јахыңдыр јашым.
Үрәјимдә һәзин гәм,
Јенә о мешәдәјәм,
Ачыб хәзинәсини.
Хатирә синәсини
Мешә охујур мәнә
Әсмәрин нәғмәсини.
Јенә булагын үстә
Гоша будағын үстә
Бир парча думан ғалыб,
Бәлкә о вахтдан ғалыб?!

Ијирми ил һәр заман
Гәлбимдәјди о думан!
Бу вахт үз-көзүндә иур
Өпүмдә бир ғыз дурур.
Елә билдим Әсмәрдир.

— Адын нәдир?!

— Күләрдир.

— Сәп охујурдуп бајағ?

Ғыз мейрибан, утанчағ
Аста деди: — Бәли, мәп...

— Охујурдуп үрәкдәп.

Ғызысанмы Әсмәрин?!

Күләри һејрәт алды,

Ири, гара көзләрини

Нуру ғат-ғат чоһалды.

— Һардан, Һардан, ај әми,

Таңыјырсап сәп мәни?!

— Таңыјырам сәпнн јох,

Охујугуп нәғмәши.

Колларын арасыңдан

Ғәфил чыхды бир чавап.

Јаңырды көзүндә гәм:

— Күләр... бурдасан? Сәпн

Горхдум ки, итирмишәм...

Ешидәрәк нәғмәши.

Ахтарыб тапдым сәпн!

Севинчлә бир-бирини

Әлләриндәп тутдулар,

Мәши дә унутдулар,

Күлә-күлә кетдиләр,

Сых мешәдә итдиләр.

Јада дүшдү Әсмәрим,

Бир дә кәпчлик күпләрим!

Гөлбими һәсрәт алды,
Јенә нәгмә учалды.
Әсмәрми охујурду,
Күләрми охујурду
Ајыр едә билмәдим,
Бир-биринә охшајан,
Үрәкләри охшајан
Бу һәзини, көзәл нәгмә
Мәһәббәт нәгмәсиди,
Һәјәт, севки сәсијди!
Чыхдым гараланда гаш,
Мешәдән јаваш-јаваш.
Мешә архада галды,
Нәгмә сәси учалды.
Санки бүтүн әләмә
Јајылды кәлмә-кәлмә!
Күнәшлә долу нәгмә,
Севкилә долу нәгмә!
О сәс сусмаг билмәди,
Һа кетдим кәсилмәди.
Долу бир синә кими
Мешәдән сәс учалды,
Кизли хәзинә кими
Нәгмә мешәдә галды,
Нәгмә мешәдә галды.

ҮЧ ГЫЗ

Үч көзәл, балача гыз
Аталары олса да
Јашајырды атасыз.
Һарадаыр бәс ата,

Бәлкә итиб дүңјада,
Бәлкә јохдур дүңјада?!
Аста-аста

бир кечә,
Јердән дурду кизличә.
Бирдән гызы чыгырды,
Ата — дејиб, јухуда атасыны чагырды.
О, бир аилыг дајанды,
Лал сүкутдан утанды.
Тир-тир әсди, тәрләди,
Гапынын ачарыны аста-аста һәрләди.
Бирдән јенә гызынын
Ешидәндә сәсини,
Гурујуб агач кими
Чәкмәди нәфәсини.
Һәр јан сүкут олса да,
Санки топ сәсләнирди онун гулагларында.
Чыхан кими һәјрәтә,
Јенә кәлди һејрәтә,
Шаггылдады будаглар,
Гызы кими сәсләниб
— Кетмә, кетмә сөјләди бир вахт әкдији чипар.
Бу сакит кечә нијә
Горху дүшдү чанына?!
Һеч ким көрмәсин дејә
Кәлкә кими кетди о бир көзәлни јанына!
Үч гызын синәсиндән
Мәһәббәт огурлады,
Үч гызын нәфәсиндән
Һәрарәт огурлады,
Огурлады о, евдән
Бир «ата» кәлмәсини,
Огурлады гызларын
Севинч долу сәсини.

Үч гызын жанагындан
Ал рәнкини гопарды,
Үч гызын додагындан
Күлүшүнү апарды.
О, алибош олса да, сандым бир огру кетди,
Зүлмәтө догру кетди.
Кетди, үч балача гыз
Аталары олса да, инди галыб атасыз!

Алса да агыр жара,
Ана кизләдиб буну билдирмәди гызлара.
Бу жараны онларып

күлүшүjlә сарыды,
Бахышыjла, сәсиjлә, өпүшүjlә сарыды.
Жанса да, говрулса да,
Хәжанәт көзү үстә,
Гызларын үзәриндә титрәjиб үрәк кимп
Онлары чичәк кимп
сахлады көзү үстә!

Өзү солду, саралды,
Әритди үрәjини,
Саралмага гоjмады
Үч көрпә чичәjини,
Өзү көз јашы төкдү,
Јашлары бога-бога
Овундурду онлары.
Өзү тәзә палтара
Һәсрәт галды, гызларын
Әскик олмады анчаг кофталары, доилары!

Догма ата,
Дөндү јада,
Санки јохду
Бу дүнијада!

Кетди ата,
Итди ата,
Надир кетмәк
Дәјәк ачыг,
Учду дирәк,
Сөндү ишиг.
Јана-јана
Галды ана!
Еһ, бир ата,
Үч гыз ата
Кәрәк бата,
Дүшә ода,
Јашамаја
Бу дүнијада!
Ата кетди,
Ата итди,
Лал кечәләр,
Өjlәичәләр
Ешиг үчүн
Кетди бу күн!
Дујмады дәрд
О гәлби дәр!
Ата намәрд,
Ата гәддар!
Ана кизличә кедән
атаны ахтармады,
Јалварыб јахармады,
керијә гәјгармады.

Гүруруну позмады,
Ора-бура јазмады,
Деди: — Евдән кедибсә
Угурлу олсун јолу,
Јохдурса мәнәббәти
нәјимә кәрәк пулу?!

Бу районда анаја
Һамы һавадар олду,
Она һавадар чыһан јахшы адамлар олду.
Белә кечди једди ил,
Үч гызын үрәјиндә ана гојмады нискил.
Бир кечә гачан ата
Һардаса, дамла кими јашајырды дүңјада.
Гызлары көрмәк үчүн
Евә гајытды бир күн.
Үрәјинин гәзәби көзүндә јана-јана,
Белә сөјләди ана:
— Сән гызлары атмысан,
Бәс нијә гајытмысан?!
Гајытмысан ки, онлар
Јенә пәришан олсун,
Үрәкләри ган олсун?!
Сәндән бир хәнишим вар,
Бураларда сүрүмә.
Кет, бир даһа гызларын
Көзләринә көрүмә!
Ата дејилдир адын,
Јохдур сәнин өвладын!
Бирдәфәлик булу бил,
Көзләримиздән итил!
Атанын додағында
Сојуг күлүш, кинајә,
Чибиндән пул чыхартды
Она узатсын дејә.
Ана елә бахды ки,
Ата динә билмәди,
Сөзү диллиндә јанды.
Ананын бахышындан
Елә шимшәк чухды ки,
О шимшәјин одудан пулу әлиндә јанды.

Гызлар үчүн кәләсә дә,
Арзусуна чатмады,
Ата кәдәрли кетди, бир даһа гајытмады.

Кетди ата,
Итди ата,
Санки багды
Бу дүңјада!
Нәшә дујду,
Кејфә ујду.
Дамағы чаг,
Көзди узаг
Гәм, кәдәрдән,
Гызлар һәрдән
Дүшдү јада,
Ичди ата,
Ичдикчә дә
Дөндү јада,
Санки јохду
Бу дүңјада!

О, гызлары анса да,
Һәсрәтијлә јанса да,
Икинчи арвадыны амма бешәлли тутду,
Тәкчә гызларыны јох,
Јашадығы дүңјанын

өзүнү дә унутду!

Арвад шылтаг бир ушаг,
Јемә, ичмә, бах анчаг
Онун хәтти-халына,
Онун күл чамалына!
Ата бу ханымынын
Һәр назына таблады,
Һәр күнүн кәлирини, пулуну һесаблады,
Лакин өгән күнләрин
Һесабыны итирди,

Арвады нә истәсә алыб она кәтирди.
Иш јериндән евшиә
Кедән јолу һәр заман,
Кечди бир көрпү кими кичик гәлјаналтыдан.
Ичкиниң атәшиндә
Аловланыб о, јанды,
Бүтүн күнү мәст олуб, бир дә сәһәр ојанды.
Фикриниң дә унутду, сөзүнү дә унутду,
Тәкчә гызларыны јох,
Јашадыгы дүјянын өзүнү дә унутду.

Гызлар һәр сәһәр-сәһәр
Мәктәбә кедирдиләр.
Кери гајыдан заман
Бире евдә галырды,
Бире су кәтирди, бире чөрәк алырды.
Бире тәмизләјирди һәјәти, бағча-бағы,
Сүпүрүрдү отағы.
Елә ки, ахшам олуб ана ишдән кәлирди,
Ејванда динчәлирди,
— Ана, чөрәк веримми?!
— Ана, чај кәтиримми?!
— Ана, бостанчы һәсән,
көндәриб бизә гарпыз.
— Дөнә-дөнә демишәм, бәс
нијә алмысыныз?!

Бу хәбәрдән олурду
Ана јаман әсәби,
Гызлар билмирдиләр ки, нәдир бунун сәбәби?
Ана јенә дәрдиниң јејирди үрәјиндә,
Дејирди үрәјиндә:
— Мәкәр чаван гызам ки,
О, мәнә салбы атсын,
Мәнә көз дикән јердә,

Еһ, көрүм башы батсын!
Аиламырмы, көрәсән,
Бир дә әрә кетмәрәм,
Ушағлары гојуб мән, башга јерә кетмәрәм?!
Сорушурду о үч гыз:
— Һаны бизим атамыз?!
Ону рәкки гачырды,
Сөзү, дили чашырды...
Бирдән дөзә билмәјиб
Көз јашлары төкүрдү.
Јағышдакы күн кими, бирдән үзү күлүрдү.
— Һеч билмирәм, һардадыр,
Тәк ону билирәм ки, сиздән узағлардадыр!
Сорушурду о үч гыз:
— Кәләчәкми, атамыз?!
Ана сусур, сусурду, јанырды јенә дәрди,
Бу суала чавабы
һәјатын өзү верди!

Јералты,
Гәлјаналты...
Түстү-думан ичиндә
Дајаныб бир гаралты.
Аста-аста
Ичди ата.
Думанланды.
Хумарланды.
Ичди јенә,
Дөнә-дөнә
Көјә учду,
Јери гучду.
Ичди, чошду!
Бах, беләчә,
Күндүз, кечә

Ичди, ичди,
Күнләр кечди...
Нәш'әләрә
Бата-бата,
Күнләрнини
Верди бада!
Итди ады,
Вэзифәси.
Итди ағлы,
Һафизәси!
Думанланыб,
Хумарланыб
Јата-јата,
Санды ата,
Тәк өзүдүр
Бу дүңјада!

Хәбәр тута билмәди
Кечиб кедән илләрдән,
Бир күмүш кими салды сачларына илләр дән!
О, итирди һардаса
Тәзә арвадыны да,
Гурбан верди нәш'әјә бүтүн һәјатыны да!

«Гызым» дејән бир сәсә,
Исти, догма нәфәсә
Һәсрәт галан о үч гыз,
Аталары олса да,
Бөјүјүрдү атасыз!
Бөјүдүккә бачылар,
Унудулду агрылар, унудулду ачылар...
Мөһнәт, һәсрәт, гәм, кәдәр
Һардаса батды кечди,
Үч гызын һөрүјүнү

Илләр узатды кечди,
Үч илаһи көзәли,
Илләр јаратды кечди!
Үчү дә хошбәхт олду,
Үчү дә әрә кетди,
Көчәри гушлар кими
Һәрә бир јерә кетди!
Ата даһа гочалды,
Әлинә әса алды.
О, дүшүндү ки, бары
Өмрүн сон илләриндә кедим, көрүм гызлары!

Инди ата —
Тәнһа ада!
Узандыгча
Чарпајыда,
Гызларыны
Салды јада.
Дүшдү ода.
Дөңдү јада,
Бу дүңјада!
Дәрдә, гәмә
Бата-бата,
Кетди ата!
Кетди ата!

Кетди сағлам олса да,
Өз гызынын јанында хәстә кими дајанды.
Һәким өз атасыны
Агыр бир хәстә санды.
Чәлд сорушду:

— Ај баба,

Нәдәндир шикајәтти?
— Гызым, дүзүнү демәк
Мәнә олачаг чәттин.
Чүнки агырдыр јарам.

Саг чийниндә бир сәһәнк.
Әжиләндә булага,
Гоча кечди габага.
Сөjlәди: — Гызым, мәнә сујун чох ширин
кәлпир...

Бу мөһрибан, шән гызын гәһгәһәси жүкәслир.
— Ола биләр, ај әми,
— Бу кәнддәнсән, еләми?!
— Бу кәнддәи олмасам да, опу догма сајырам,
Чүнки бурда, ај әми, әримлә јашајырам.
— Вармы атаи-анаи бәс?!
— Анам вардыр, атамса...
Гыздан чыхмады бир сәс!
Гыгылчым кими јанды гара көзләриндә гәм:
— Әми, буну билмирәм.
— Инди таныјарсанмы, көрсән әкәр аташы?!
— Ахы әми, о һаны?!
Гоча сөjlәди бирдәи:
— Сәһини атаи мәнәм, мән!

Һәјрәтләнди илк дәфә, сонра гәһ-гәһ чәкди гыз.
— Нечә атасыныз ки, мән бөјүдүм атасыз?!
Бу сөз, нечә кәлмә сөз,
Јанар бир мангал кими гәлбини етди көз-көз!
Чатыб галын гашыны,
Өвладынын өңүдә ата әјди башыны.
Үстүнә од әләнди.
Саиды ки, агырлашыб, батачаг јерә инди.
Гыз күлә-күлә кетди,
Узагда көздәи итди.
Јанар даг олду ата,
Анасыны итирмиш бир ушаг олду ата.
Думан тутду һәр јаны,
Ахыб кәлди бу думан

Кизләтмәјә гочаны.
Һеч ким көрмәсин дејә
Истәди ки, гача о,
Аг думана бүрүпә,
Бурдан узаглаша о!

Сәсләнди һәзин-һәзин пианонун дилләри,
Титрәтди көңүлләри.
Салон сакит, салон лал,
Дилләдикчә адамы чәкиб апарыр хәјал!
Бурдәдыр, гоча инди,
Көрүб сонбешинини опуи гәлби севинди.
Өвладынын сәсини көрпә додагларындаи
Дилләмәјән бир инаи,
Бу күи һәсрәт ичиндә
Дилләди нәгмәсини ичә бармагларындаи.
Курладыгча пиано,
Дәһиздә богулду о, тонгалда алышды о,
Кәлди бу сәс ичиндәи
Үч гызын гышгырыгы,
Үч гызын һычгырыгы.
Ешидилди астадан
«Гурбан олум» кәлмәси,
Бир ананын кәдәрли,
Һәзин, ичә нәгмәси.
Гамыш кими титрәди ата һәјочанындан.
Дәрһал галхды ајага чыхмаг үчүи салондаи.
Мусиги енди бирдәи,
Ата дурдугу јердән,
Даһа кедә билмәди,
Һамы ешидән сәси, о, ешидә билмәди.
Кәлди мусиги илә салони јаз кечәси,
Ешидилди астадан
Нечә ил буидаи габаг,

Гызларыны атараг
Кизличә гачыб кедән атанын аддым сәси!
Бу күнсә аддымыны ата билмәди гоча,
Гүввәсини топлайыб, о астача-астача
Тәрк еләди салону,
Мусиги кур сәсләниб, жалгыз гоҗмады ону!
Гоча бирчә аилга
Гәлбән шад олду кетди,
Өз бәстәкар гызына
Анчаг јад олду кетди.
Кур шәһәрин ичиндә
Ата ешитмирди сәс,
Милјон нәфәс ичиндә
Ата дуҗмурду нәфәс.
Санки кечиб кедирди кимсәсиз бир сәһрада,
Санки јохду дүнјада!

Бел бүкүлдү бир аја,
Дөндү онун һәјаты бурулганлы бир чаја.
Гоча кетди гочалаң арвадынын јанына,
Кетди ки, десин она:
«Нечә илдир кәлмәдим.

анчаг бу күн кәлмишәм,
Ағ сачындан кәдәри говмаг үчүн кәлмишәм.
Кәл, һирсләнмә, јенә сән,
Киңли бахма мәнә сән!
Гочалыгда гәм јемәк өмүр дејил, күн дејил,
Тәк галмаг мүмкүн дејил!
Кәл ки, өтән күнләрин ачысыны ундаг,
Мәһәббәти, севкини һәр шејдән әзиз тутар!
Кәлмишәм ки, өчүндә
Күнаһымы јујум мән,
Сон күнүмдә өзүмү
Бир аз јүнкүл дујум мән!

Кәл ки, даһа гызларын сәни шад едә билмәз,
Тез-тез јад едә билмәз!
Һичраныны илләрин
Гапымыздаң говаг биз,
Һичраныны илләрин
Гапымыздаң говаг биз!
Мән дә тәкәм, сән дә тәк,
Өмрүн сон илләриндә,
кәл, јенидән бирләшәк!»

Бу фикир, бу хәјалла,
Гәлбиндәки мөлалла
Чәлли, чисәкли күндә,
Көһнә, таныш бир евин кәлиб дурду өчүндә!
Кирән кими һәјәтә, донуб галды о нәдән?!
Гоча кәлди рингәтә көрдүјү бир сәһнәдән.
О, бахды јарашыглы, сармашыглы ејвана,
Чарпајыда узаныб дирсәкләнишиди ана!
Јәгин јатырды хәстә...
О, тәк-тәһна дејилди,
Дајанмышды үч гызы апаның башы үстә!
Ирәлијә кетмәјә ата чүр'әт дујмады,
Даһа тагәт дујмады.
Дүшдү агыр даг кими чијиннә онун дәрди,
Ајрылсајды әкәр јер, ата јерә кирәрди!

Бәдәниннә
Ијнә-ијнә
Батдыгча дәрд,
Дурурду пәрт.
Инди билди
Олуб намәрд.
Көрдү ата,
Дөнүб јада,
Јохдур даһа
Бу дүнјада!

Жетим бир ушат кими
 Инди әди бојууу,
 Танымады әлилә
 Әдији чинар оңу.
 Нәр будаг бөјүрөк,
 Гол олмуш, ганад олмуш,
 Анаја гызлар кими
 Чинар да өвлад олмуш,
 Ата бахды чинара,
 Бахды, ејвана догру
 Огул голлары кими салланан будаглары!
 О. жүүрмөк иетәди,
 Кетмәди ајаглары,
 О гышгырмаг иетәди,
 Динмәди додаглары.
 Нарај салмаг иетәди,
 Чыхмады сәси оңуп,
 Гујуја батап кими
 Батды нәфәси оңуп.
 Гоча нечә кернјә дөндүјүнү билмәди,
 Варлыгынын гүрүб тәк сөндүјүнү билмәди.
 Нәзини, көзәл бир нәгмә ешидилди бу замап,
 Бу нәгмәни о үч гыз охујурду учадан.
 Күнәш үфүгә енди,
 Көјләр олду сапсары.
 Ата баш алды кетди
 Сонсуз бир дүзә сары.
 Гаралды һава тамам,
 Чөкдү гәриб бир ахшам.
 Кирдаба догру ахды

Даг чајында сал кими,
 Ганадсыз галан ата,
 Гараклыгыи ичиндә итди бир хәјал кими,
 Үч гызы ола-ола
 Өвладсыз галан ата!
 Кетди ата,
 Дамла кими
 Итди ата,
 Санки јохду
 Бу дүнијада!

ФЫРТЫНА КӨЗӨЛЛИНИ

Саһилдә тәһһа, јалгыз,
 Кәлиб дајаныб бир гыз.
 Дәниз—агсачлы ана,
 Нагыл данышыр она!
 Далгалар аша-аша,
 Далгалар даша-даша
 Гум үстә күлләр гојур,
 Аг-аг түлләр тохујур.
 Нәмән бу күлләри дә,
 Нәмән бу түлләри дә,
 Чәкпр, апарыр, кедир,
 Нәфәсини дәрәрәк
 Тәзә бир мәнзәрә тәк
 Јенә дә тәкпар едир!
 Дәниз нәјәчәлидыр,
 Чошиундур, нараһатдыр,
 Енән, галхан, агаран
 Далгалар бир ганаддыр.

Фасиләсиз далбадал
Папаг-папаг габарыр,
Гызын фикирләрини
Узаглара апарыр...
Нараһат олур онун
Гәлби бу дәннз кими.
Ады Нәркиздир, һәм дә
Өзү бир нәркиз кими!

Сулары јара-јара,
Фәвварә вура-вура
Бир катер үзүб кедир,
Гуш кими сүзүб кедир.
Давудун гаршысында
Галхыр, јүксәлир дәннз,
Шығыдыгча бу катер
Үфүгләрлә бәрабәр
Үстүнә кәлир дәннз!

Каһ аглајан, каһ күләп,
Јелпич кими бүкүләп
Далгалар нә көзәлдир!
Чошан, дашан, гајнајан,
Гачды-тутду ојнајан
Далгалар нә көзәлдир!
Көј атласа бүрүнән,
Бир шум кими көрүнән
Далгалар нә көзәлдир!
Јол вериб синәсіндән
Бу далгалар шад олур,
Фәвварә вуран сулар
Катерә ганад олур.
Гагајылар су үстә,

Көрүнүр дәстә-дәстә.
Давуд дөрд јана бахыр,
Кениш үммана бахыр.
Одур ки, голларыны
Кениш ачмаг истәјир.
Дәннзи бир көзәл тәк
Тутуб гучмаг истәјир.
Далгалары сач кими
Буруг-буруг көрүрәм,
Дәннзин ортасында
Тәнһа буруг көрүрәм.
Санырам ки, буруг јох,
Нәһәкк бир көбәләкдир,
Хәзәрнн синәсіндә
Чырпынан бир үрәкдир.
Көрүнүр ушаг кими
Бир ана гучагында.
Анчаг дурур даг кими
Фыртына гучагында!

Јаныр,
үфүгләр јаныр,
Јаныр бир сәба кими.
Јаныр,
шәфәгләр јаныр,
Бир аһәпүрүба кими,
Басыр синәси үстә
Дәннз бу шәфәгләри,
Парылдајыр суларда
Милјон-милјон мирвари.
Көрүнүр о буругда
Нөгтә кими үч адам,
Хәзәрнн үзәрннә
Чөкүр көзәл бир алшам.

Нәсән чошуб чалыр саз,
Нәгмә охујур һајказ.
Давуд дуруб кәнардан
Динләјир һејран-һејран.
Далгаларла һәмһәнәк
Галхыр, сәсләһиһр мугам.
Хәзәһиһ үзәһиһ
Чөкүр көзәл бир ахшам!
Гарышыр бу нәгмәјә
Шылтаг суларыһ сәһп,
һазырдыр иш башында
Иһди кечә пөһбәһи.
Гырмызы, сары рәһкләр
Үфүгдәһ кедир тамам.
Дәһиһиһ үзәһиһ
Чөкүр көзәл бир ахшам.

Евчик. Көрпү. Мәһәччәр.
Јанды бир нечә фәһәр.
Суја шүәлар дүшдү,
Күләјшә бир һар дүшдү.
О һур батан күһшәдһ
Галаһ одлу гәтрәди.
Гырпылаһ бир көз киһи
Бәзәһ фәһәр титрәди.
Нәсән чыхды јухары,
Кәлләчәрхда отуруб
Бәркитди борулары.
Нәгмә киһи динләди
Суларыһ аһәһкиһи,
Гараһлыг чөкдү, аһчаг
Итирмәди јенә дә
Дәһиһ мави рәһкиһи.
Борулар јаваш-јаваш

Кетди дәһиһ алтыһа,
Еһди јерий гатыһа.
Көзәл ахшам чагыһда
Тәзә буруг газылыр
Дәһиһиһ гучагыһда.
Елә өтдү ки, аһлар
Хәбәр тутмады оһлар...
Јүксәлди кечәјары
Дәһиһиһ далгалары.
Гәфил кәләһ гонаг тәк
Мејдан сулады күләк.
Һарај салыб һәр јана,
Галхды күчлү фиртыһа!

Шимшәкли бир гылыһч ојнатды күләк,
Од иди, сулары гәјһатды күләк.
Дәһиһиһ сииһәһ галхды, габарды,
Далгалар саһилә гәзәб аһарды.
Сулар көпүкләһди, јелләһчәк олдү,
Дәһиһ башдан-баша ағ чичәк олдү.
Давуд һәјәчанла бахды јухары,
Күләклә вурушан һәсәнә сары.
Үфүгдә шимшәк чакхды,
Турбобур еһди, галхды.
Нәсән сага-сола әјди бојһуһу,
Күләк аз галды ки, туллаһыһ оһу.
Белһиһ сөјкәди о мәһәччәрә
Аһчаг иһад едид дүшмәди јерә.
Сулар гәзәблә динди,
Турбобур галхды, еһди!
Тоггушду далгалар, итди далгалар,
Јенидәһ от киһи битди далгалар!
Фиртыһа усаһмады,

Фыртына дајанмады.
Давудун һејрәтлә чатылды гашы,
Аз гала, әжиндән чыхсын плашы.
Бирдән јагыш да јагды,
Турбобур енди, галхды.
Күләк бир әждаһа күчүлә әди,
Пилләкән титрәди, пилләкән әди.
Далганын дальыча жүкәлди далга,
Тәзә гүвә илә чошду гасаргал
Дөшәмә сикләнди,
Турбобур галхды, енди...
Давуд жүјүрәрәк тутду дәмнрдән,
— һәсэн, һәсэн! — дејә гыштырды бирдән.
Дәһһизин гәзәбли угултусундан,
Кинли далгаларын курултусундан
Бу сәс јухарыда ешидилмәди,
Һәсәндән бир хәбәр, чаваб кәлмәди.
Һәр јаны гаты бир зүлмәт бүрүдү,
Давуду һәјәчан, һејрәт бүрүдү.
Һәјказ да жүјүрүб кәлди көмәјә,
Гыштырды вар сәслә: — һәсэн, дүш! — дејә.
Бу сәс дә гејб олду угултуларда,
Буруғу титрәдән курултуларда.
Бирдән пилләкәнлә кимсә сүрүшдү,
Дөшәмә үстүнә даш кими дүшдү.
Бу ки, һәсэн иди...

— Рәһһизинә бир бах!

Кағыз тәк олмушду үзү аһһаһ!
Давуд далгалара һејрәтлә бахды,
Горхулу олса да, чүрәтлә бахды.
Бә'зән унудараг өзүнү Давуд,
Чәкмәди дәһһиздән көзүнү Давуд.
Әриди гәлбиндә гәзәбли кини,
Дүјдү фыртынанын көзәллијини!

Севирәм мүбариз, мәрд инсанлары,
Һәјјатда көзәллик ахтаранлары.
Бә'зән унутса да өзүнү Давуд,
Чәкмәди дәһһиздән көзүнү Давуд.
Горхуич фыртынада о нәјә бахды,
Јүз табло асылмыш сәркијә бахды.
Буну Ајвазовски көрсәјди әкәр,
Чәкиб јарадарды јәни бир әсәр.

Далгалар шыгыды, буруға чатды,
Дөшәмә үстүнә дамчылар атды.
Дамчылар сычрады бир фишәнк кими,
Һавада титрәди аг чичәк кими.
Бир бахын: нечә чүр мәнзәрә олду,
Суларда каһ гаја, каһ дәрә олду.
Пәләнк нә'рәсилә һәјгыран дәһһиз,
Нечә тәләтүмә кәлди билсәһһиз.
Каһ нәфәс чәкәрәк батды ашағы,
Каһ елә галхды ки, олду Шаһ дағы.
Кәләндә далгалар кәллә-кәлләјә
Пара-пара олду шүшәләр кими,
Ачды синәсини дәһһиз күләјә
Габарды, јелләнди мешәләр кими.
Бирдән гошун кими далга чох олду,
Бурулду, бурулду, сонра јох олду.
Она күч верәндә јенндән күләк
Көрүндү ојајан рәггәсәләр тәк!
Чырпылды далгалар шараггашараг,
Күлдү гәһгәһәјлә бир дәстә ушаг...
Күлдү лап учадан; ејни нәфәслә,
Бирләшиб күкрәди гәзәбли сәслә.
Вармыш көзәллији фыртынанын да,
Бир табло јаратды һәр бир анында!

Һәсән горхду, бүзүшдү,
Көрүн, нә һала дүшдү.
Ону бир дәһшәт алды,
Рәнки-руһу саралды.
Көз кәздирди дөрд јана,
Билмәди һара кетснц,
Бу дәли дәннз ону
Аз галды дәли етснц.
О, багырды, чыгырды:
— Өлмәк истәмирәм мән.
Сусду бирчә аңлыга
Дәннз онун сәснндән.
Ишә кәлдији заман
Өзүнү өјдү Һәсән,
Дөшүнә дөјдү Һәсән.
Фыртынадан, туфандац
Деди: — Горхум јох мәннм.
Кедәчәјәм ора мән,
Һара десә вәтәшнм.
Инди чыгырды Һәсән,
Инди багырды Һәсән:
— Өлмәк истәмирәм мән,
Өлмәк истәмирәм мән...
Ғынамајын сиз ону,
Дәннзин кәнч оглуну...
Башы үстә һәр заман
Һәсән ана көрүбдүр,
Нә гасырга, нә туфан,
Нә фыртына көрүбдүр.
Гохламамыш дојунча
Чнчәкләрнн ијннц,
Көрмәјиб, дујмајыбдыр
Һәјат көзәллијннц.
Өпүшә һәсрәтдир о,

Көрүшә һәсрәтдир о,
Һәсән чыгырды јенә,
Һәсән багырды јенә.
Давуд ону тутараг
Көрпә тәк гучаглады,
Голларында сахлады.
Фыртына даша-даша
Кәлди һәмән буругу
Јернндән гопармага,
Кәлди бир гузгун кимн
Гара ганадларында
Онлары апармага!
Јох, гопара билмәди,
Јох, апара билмәди!
Буна күчү чатмады,
Апчаг јенә јатмады.
Ашараг дөнә-дөнә
Кәлди буруг үстүнә.
Горхунч, дәли далгалар
Мәртәбәли далгалар,
Гара ганадлар кимн
Ваһнмәли далгалар!
Бирдән ајылды Һәсән,
Јенә бајылды Һәсән.
Давуд, һајказ бәрабәр
Галдырдылар Һәсәнн,
Пилләкәнә биртәһәр.
Далгалар ахды кәлди
Булуд тәк дәстә-дәстә.
Чошуб мејдан сулады
Инди дөшәмә үстә.

Агач будагларыны
әјән, сындыран күләк,

Гапылары титрэдэп,
дөжөн, сындыран күлөк,
Бир тэләтүм жаратды
үрәжиндә Нәркизин,
Пәнчәрәнин өнүидә
инләди һәзин-һәзин...
Јатды бүтүн каниат,
Анчаг Нәркиз јатмады,
Пәргу балынч үстүнә
гыз әјрәк башыны,
Ахытды көз јашыны.
Синәсиндә од олан
мәһәббәти јатмады,
Е'тибары јатмады,
сәдагәти јатмады.
Нечә јатајды Нәркиз,
Гәлбиндә сәсләнирди
тэләтүмлү бир дәннз!

Титрәдикчә пилләкән,
титрәдикчә мәһәччәр,
Гол-гола дајандылар
Давуд, һајказ бәрәбәр.
Һәр мәртәбәли далга
кинли, гәзәбли ширди,
Елә галхырды сәнки
көјләрлә бирләширди.
Һајказ бахды дәннзә,
башы ғырланды бирдән,
Көзүнүн гаршысында
дүңја доланды бирдән.
Дишләрини сыхараг
өзүнү әлә алды,

Горхмаз бир әскәр кими
јенә јериндә галды.
Инди дарда олса да,
бу дәннз гарталлары,
Сөймүрдү бир аи белә
Ишыглы үмидләри,
ишыглы хәјаллары!
Јох, јанылдым, дејәсән,
Давудун үрәжиндә
бир фикир кәзди бә'зән...
Елә кәлди ки, оиа
Ғылынч чәкир ғыртына
Үмман арзуларынын
сајсыз чичәкләринә,
Белә дүшүнән заман
Тәзә гүввә, тәзә күч
кәлди биләкләринә!
Дајанды инди кими,
Сөймәди һәјат ешги
нур кими, үмид кими!
Һәрдән онун көзләри
көрүнсә дә гүссәли,
Давуд бир оғлан инди
даг көвдәли, чүссәли!
Вәтән үчүн, ел үчүн
үрәјини верәрди,
Достуна, јолдашына
Бир тикә олсајды да,
чөрәјини верәрди...
Инди говду башындан
о гара хәјаллары,
Гол-гола вериб дурду
бу дәннз гарталлары!

Бахды дөрд јана Давуд,
горхунч дөһизн көрдү,
Гојиуида фыртынанын
бирдөн Нәркизи көрдү.
Гыз зүлмәтнн ичиндән
нур кими чыхды кәлди.
Аг кәһәрә бәһзәјән
Булуудлу бир далганын
үстүндә ахды кәлди.
Парчаланды бу далга
аг күллү чәмән олду,
Дөһизнн әвәзиндә
Давудун көзләринә
көрүнән Вәтән олду!
Ешидилди узагдан
елләрин һај-һарајы,
Ахыб кәлди көмәјә
Араз чајы, Күр чајы!
Давуд көрдү Кәпәзи,
Давуд көрдү Көј көлү,
Ачды она көксүнү
Муган чөлү, Мил чөлү!
«Чаным-чијәрим, оғлум,
мән сәнә гурбан олум!»
Дејән бир сәс учалды,
Титрәк вә көврәк бу сәс
онун гәлбиндә галды.
Давуд бир дә көрдү ки,
далгалар дөнүр керн,
Чәкилир јаваш-јаваш
аг әлчәклин әлләри!

Гызардыгча үфүгләр
Ачылырды бир сәһәр.

Үсјән дејән далгалар
Кет-кедә алчалырды,
Дөһизнн гучагында
Бир буруг учалырды.
Јох, о буруг дејилдир,
Дагдыр, гајадыр, пәдир,
Һајгыран ат үстүнә
Минмиш бир сәркәрдәдир.
Елә ки, күн учалды,
Елә ки, ишпан алды
Пәһчәрә шүшәсинн
Низәјә ошар нуру,
Нәркиз галхыб јатагдан
Гачды саһилә доғру!
Елә ки, дујду доғма
Дөһизнн нәфәсинн,
Диниләди бу саһилә
Бир үрәјин сәсинн!

СӘДАГӘТЛИ КҮНЛӘР

ПРОЛОГ

Сәдагәт — күнәшә, аја бәһзәјир,
Парлагдыр, көзәлдир шүәлар кими,
Сәдагәт — дөһизә, чаја бәһзәјир,
Сафдыр, ишыгыдыр дамлалар кими.

Сәдагәт — көј кими дәрнн дујгудур,
Әзиздир ананын нәфәси кими,
Сәдагәт — ешг кими ширин дујгудур,
Тәмиздир дирилик чешмәси кими.

Хош күндө, хош заманда
Дәмир көзө — сәдагәт,
Чәтиндә, чән-думанда
Чыхыр үзө — сәдагәт!
Сәрвәр — икид бир әскәр,
Короглуја бәрабар.
Дүшмәнләрлө дөүшүдү,
Чәтинә, дара дүшүдү.
Горху нәдир, билмәди,
Һеч заман әжилмәди.
Јашатды үрәјиндә
Вәтәнә мәнәббәти,
Јашатды үрәјиндә
Вәтәнә сәдагәти.
Бу сәдагәтлә әскәр
Кетди Берлинә гәдәр!
Ордан хош сәда чатды,
Гәләбәјлә гајытды.
Одларын гучагындан
Чыхыб сағ кәлди Сәрвәр,
Вәтәнә алныачыг,
Үзүгә кәлди Сәрвәр.
Үрәјиндә сәдагәт,
Үрәјиндә мәнәббәт!

Сәдәф сәһәр ојанды,
Үзү нура бојанды.
Ешитди тар сәсини,
Анды тој кечәсини.
Сәадәт дујулурду
Онун бахышларында,
Отурмушду агаппаг
Кәлинлик палтарында.
Јанындајды јары да,

Әзиз вәфадары да!
Гызармышды јанагы,
Јамапча утанырды.
Үрәјиндә ән зәриф
Дујгулар ојанырды.
Дејилрди далбадал
Сағлыг сағлыг даһынча,
Бу јухујду, ја хәјал,
Тоја нәзәр салынча
Аз галырды учајды,
Учуб гаһад ачајды.
Инди өз јатагында,
Өз тәзә отагында
Хатырлады кечәни
Бүтүн олуб кечәни.
«Бирдән ојанар Сәрвәр
Мәни дә јатмыш көрәр».
Белә дүшүнүб инди,
Галхыб сәссиз кејинди.
Санки кәләнәк инди,
Аста-аста јеринди.
Ки, әри ојанмасын,
Сәрвәри ојанмасын.
Илк дәфә өз әлијлә
Пәнчәрәни ачды о,
Бу кичик әмәлијлә
Евә ишыг сачды о.
Аһ, нә көзәлди сәһәр,
Шишиб галхды пәрдәләр...
Бахыб јатан әринә
Сонсуз севинч дујду гыз,
Севимли Сәрвәринә
Илк дәфә чај гојду гыз.
Нәзәр салды дөрд јана,

Еви салды сакмана.
Дүмө тикди көйнөжө,
Үтү чакди көйнөжө.
Сәдәфин бу илк күнү
Аилә һәжатында
Илк сәсләнгән нөгмәдир.
Санки бөжүк дастана
Кичик мүгәддимәдир.
Сәрвәр ојанды, галхды,
Күлүб Сәдәфә бахды.
— Оһо, јаша, афәрин,
Гој вар олсун әлләрин!
Даһа нә мурадым вар,
Сәнин кими ишкүзар,
Агыллы арвадым вар...
— Јахшы, јахшы, долама,
Ачыгым тутур мәним
Тә'риф дејән адама.
— Паһо, һазырдыр чај да,
Нә дәрдим вар дүнјада?!
Башлајыр јени дөврү
Бирләшән ики өмрүн.
Бу тәзә аиләдә
Көзәлдир биринчи күн!

Һәјат даим шән өтдү,
Күндән, һәфтәдән өтдү.
Кечдикчә рә'ја кими
Чаваңларын һәјаты
Бәркиди гаја кими
Мәһәббәтнин ганады.
Кечиб ајлар да өтдү,
Гыш да, баһар да өтдү.

— Билирсәним, ај Сәдәф,
Нә көзәлдир кәндимиз,
Бу ил дага кедәк биз.
— Јахшы, разыјам мән дә...
Чох севирәм кәзмәји
Сәһәр шеһли чәмәндә.
— Демәк, биркә чыхырыг
Сабаһ мә'зунийјәтә.
— Кедәк, дојунча бахаг
Даг-даша, тәбиәтә...
Бир күн сәһәр ики кәпч
Узаг кәндә кетдиләр,
Ән әзиз гонаг кими
Гонагкәндә кетдиләр.

Нә гәдәр көзәлдир вугарлы даглар,
Онлара һејрандыр бизим гонаглар...
Сәдәф киши кими гамчы әлиндә,
Шаһанә әјләшиб атын беллиндә.
Лакши горхусундан агарыр рәнки,
Көрмәмиш өмрүндә јәһәр, үзәнки...
Чиллов көтүрмәмиш һеч вахт әлиндә,
Һеч заман мишмәмиш атын беллиндә.
Она горхунч кәлир ат кишиәмәси,
Ахы ешитмәмиш Сәдәф бу сәси.
Чајлыгдан кечәрәк ики мүсафир
Дагларын дөшүлә даглара кедир...
Көйнөжә дүзүлән дүјмәләр кими
Битиб чыгыр боју лалә, гәрәңфил.
Севилән, охунан нөгмәләр кими
Шалалә сәсинә көңүл јад дејил.
Долудур чичәклә, күллә һәр тәрәф,
Инди јаваш сүрүр атыны Сәдәф,

Бүтүн чичәкләрә бахмаг иетәјир,
Дөшүнә, башына тахмаг иетәјир.
Көрмүр даг тәрәфдән ахан думаны,
Бахыр әтрафына:— Вај, Сәрвәр һаны?!
Демә, кизләтмишидир думанлар ону,
Бир тәләш бүрүјүр гызын руһуну...
Ешидир Сәрвәрин күләш сәсини,
Бир дә көһлән атын кишинәмәсини...
Гаршыда учурум көрүнүр бирдән,
Сәдәф горха-горха дүшүр кәһәрдән.
Ајагы сүрүшүр, һарај һопарыр,
Аты архасынча чәкиб апарыр...
Көрүнүр сылдырым, учурум, оймаг,
Бу көзәл аләмдән олармы дојмаг?!
Даглар разы галар кәрајлы десәм,
Ашыг тәк гызышыб дејиб өтмәсәм,
Сазымдакы ичә телим иичијәр,
Телим нәдир, обам, елим иичијәр:

Гар әриди, чичәк ачды
Елин әһди бу дагларда.
Бәзи ше'р јазмајан да
Ше'р деди бу дагларда.

Думан кечди, күләк әсди,
Булаг үсгә ел тәләсди,
Мәләмәмиш гузу кәсди,
Кабаб једи бу дагларда.

Бир гуш олду сөз кәмәндим,
Нә гәшәнкдир Гонагкәндим,
Һәр маһалым, обам, кәндим,
Көзәлләшди бу дагларда!

Чәкмир көзәлликдән Сәдәф көзүңү,
Чәһнәтнин ичиндә дујур өзүңү.
Јенә бошлуғларда думан сүрүнүр,
Дагларын башында бир кәнд көрүнүр.
Көзәлдир бу јерин јалы, јамачы,
Гаршыда учалыр сөјүд агачы.
Агачын јанында бир гоча дурур,
Алшында әзәмәт, ифтихар, гүрур.
— Сәдәфчан, бу јерләр догма обамдыр,
О көрдүјүн гоча һејдәр бабамдыр.
Дәрәдә чај ахыр, көјдәсә булуд,
Истәсән әлини она узат, тут.
Бузу даг булагы — мәнән ич — дејир,
Отур, динчини ал, сонра кеч, — дејир!
Аг чичәк дил ачыр: шаир, јаз мәни,
Әтрими гохлајан унутмаз мәни.
— Көрдүјүм бу јерләр, Сәдәф, мәнимдир,
Өз обам, өз елим, өз мәскәнимдир.
Доланды башыма күңәш, ај кими,
Кечирдим ушағлыг, кәичлик чағымы.
Сәһәр дә, ахшам да јуду чај кими
Думан үз-көзүмү, шеһ ајағымы.
Мәнә даг баласы дејирләр, Сәдәф,
Руһумдур, чанымдыр бу јерләр, Сәдәф!
Сөһбәт едә-едә кедир атлылар,
Гаршыда учалан нәһәнк бир даг вар.

Сәдәф гәлбән севди ели, обаны,
Өз атасы кими һејдәр бабаны.
Чобан түтәјинә о гулаг асды,
Көрнә гузулары бағрына басды.
Кәзди чәмәклари, кәзди бағлары,
Јығышды башына кәнд ушағлары.
Ичәдир мәнәни кәдә отурады,

Даг гызлары кими сәһәнк көтүрдү.
— Де көрәк, печәдир Баки шәһәри,
Яғин бәжәймәсәи бизим бу јери...
— Јох, јох, чох севирәм чәмәни, дагы...
— Аичаг бачармәсәи шок сагмагы...
— Нәлә галачагыг бир ај бурда биз,
Буу да сиз мәнә өјрәдәрсиниз.
— Бу чәтин пешәдир, өјүнмә бары,
Еһ, кәнди севмәјир шәһәр гызлары.
Сәдәф ичнисә дә бу сөздән бәзән,
Бу даг гызларыны севди үрәкдән.
Севиб разы галды елдән, обадан,
Нәләр өјрәймәди һәјдәр бабадан:
Гоча әфсанәләр, пагылар деди,
Гәлбидә дунјанын сөзү вар — деди.
Данышды дагларын тәбнәтиндән,
Елләрин дагларә сәдагәтиндән:
— «Бах, гызым, кор олуб көрмәјир көзүм,
Аичаг бу даглары көзирәм өзүм.
Чобанлыг олумшдур әввәлдән пешәм,
Һәр дашда, тајада ајаг дөјмүшәм.
Һәр ан ешитмишәм түтәк сәсини,
Бир дә ки, дагларын шәләләсини.
Ушагкән дәрәдә, дүздә гачмышам,
Өзүм дә билмәдән чыгыр ачмышам.
О чыгыр көмәкдир инди өзүмә,
Бәләдчи олубдур, бу кор көзүмә.
О чыгыры ачан балача ушаг
Санки бу күнүмдән гопарыр мәни,
Кәлиб әлләримдән бәрк-бәрк тутараг
Сөјүдүн јанына апарыр мәни.
Батмышам севинчә, шадлыга, дәрә,
Күд кими, чај кими, гызым, бу јердә
Кечиб гышым мәним, баһарым мәним,

Бурда олачагдыр мазарым мәним.
Гоча бир даг кими јенә бүтүн күн
Дајанды јанында јашыл сөјүдүн.

Кечириб јәј фәслини,
Кәнчләр бүтүн мејлини
Бу дагларә салдылар,
Бир ај гонаг галдылар.
Хошбәхт кечди күнләри
Көзәл Азәрбајчанын
Бу көзәл маһалында,
Лакин билмәдиләр ки,
Ајрылыг кәлди бирдән,
Дурду гапы далында.

Сәдә мүхбирдир Сәрвәр,
Онуи гүдрәти вардыр,
Журналистләр јанында
Бөјүк һөрмәти вардыр.
Јазыр ишдән, әмәкдән,
Мин арзудан, диләкдән.
Сәрвәр кәзир һәр јери,
Обалары, елләри.
Сәси һәр заман кәлир,
Кәһ буруглар ичиндән,
Кәһ да тарладан кәлир.
Јазысы, фелјетону
Халга танытмыш ону.
Инди бир гонаг кими
Кедир узага Сәрвәр,
Гоншу торпага Сәрвәр.
Кедир Мачарыстана
Совет журналистләри,
Сәрвәри јола салыр
Бу күн Баки шәһәри.

Үрәкләр көврәк олур,
Зәриф бир чичәк олур
Аҗрылыг заманында,
Сәрвәр бахыр Сәдәфә
Тәҗҗарә меҗданында.
Нә дил динир, нә додаг,
Данышыр көзләр аичаг..
— Саг ол, әзиз Сәрвәрим,
Мәним чаным, чиҗорим.
— Нәдир көзүндәки гәм,
Узага ки, кетмирәм?!
— Елә бу да һичрандыр,
Аҗрылыг чох җамандыр.
— Дөзә билмәзсән мәкәр?!
— Бу, нә сөздүр, а Сәрвәр?!
Санки әлвида деҗә
Тәҗҗарә галхды көҗә.

Мачарыстан, гардаш торпаг,
кениш бир диҗар,
Нә көзәлдир мешәликләр,
баглар, багатлар...
Санки күллү палтар кеҗди
көҗләр шәфәгдән,
Јаваш-јаваш баш галдырды
күнәш үфүгдән.
Бу торпага аҗагыны
гоҗду Сәрвәрим,
Гоншу елин нәфәсини
дуҗду Сәрвәрим.
Хошу кәлди Мачарыстан
кечәләриндән,

Кечиб кетди Будапештти
күчәләриндән.
Бура дөҗүш илләриндә
даш сәнкәр иди,
Сәрвәр онда бу торпагда
бир әскәр иди.
Вәтән деҗә, достлуг деҗә,
азадлыг деҗә
Атылмышды икид кими
мүбаризәҗә.
Бизим орду сүлә, азадлыг,
һәҗат кәтирди,
Сәрвәр танкла бу шәһәрә
биринчи кирди.
Иди исә гонаг кими
кәзир шәһәри,
Кечир бир-бир көз өнүдән
хатирәләри.
Будапештти һәр гарышы
нечә көзәлдир,
Онун кечиб јол кетдиҗи
күчә көзәлдир!
Сәрвәр кәзир, ахшам дүшүр,
үфүгләр јаныр,
Бирдән көзү гаршысында
Баки чапланыр.
Көрүр һеҗдәр бабасыны,
ана кәндиши,
Баба јурду, ата јурду
Гонагкәндиши...
Мәһәббәтлә доланса да
гоншу шәһәри,
Хатырлаҗыр дөнә-дөнә
догма елләри!

Сәдәф бојнубүккүлү,
Андырыр солгун күлү...
Пәришан бир һалдадыр,
Фикирдә, хәјалдадыр...
Дүшүндүкчә Сәрвәри,
Кәдәрләһир көзләри...
Ah, бу кечәләр,
Бу дүшүпчәләр...
Бәсдир, еј көзәл,
Дур, бир аз динчәл!
Јат, јум көзүнү,
Јорма өзүнү!
Чарпајја бахыр гыз,
Тез ајага галхыр гыз...
Саныр бир нәфәр јатыр,
Әзизи Сәрвәр јатыр...
Узананда јеринә,
Елә бил күрәјиндә
Мәһрибан әл доланыр,
Гәлби һәсрәтлә јаныр...
Онуң үрәјиндәдир,
Јанындадыр Сәрвәри,
Санки илијиндәдир,
Ганындадыр Сәрвәри.
Көзәлдир салыб јада
Севдијини дүңјада
Мәһәббәтлә көзләмәк,
Сәдагәтлә көзләмәк!

Сәрвәр сәјјаһ кими кәзир һәр јаны,
Кәзир башдан-баша Мачарыстаны,
Дагларың, чәлләриң сујундан ичир,
Нечә кәндән кечир, шәһәрдән кечир.

Дәрир јамачлардан күл дә, чичәк дә,
Мачар гызларына һәрүр чәләшк дә...
Кәзир дәрәләри, кәзир чәлләри,
Ону саламлајыр мачар елләри,
Будур, даг дөшүндә сәфалы бир кәнд,
Күношә ачылан печә әјнабәнд...
О, бурда дөјүшдү, мин гана дүшдү,
Гасыргаја дүшдү, туфана дүшдү.
Јахшы јадындадыр сәзаг, сәјуг гар...
Од ичиндә кечән гаплы вурушлар
Кәлди бир забитин гишгырыг сәси,
Сәрвәр динмәди.
Дирәнди дөшүпә пагаң лүләси,
Сәрвәр динмәди.
Онуң көз тојдулар дырнагларына,
Сәрвәр динмәди.
Ијинә јеригдиләр бармагларына,
Сәрвәр динмәди.
О даш камерада вәтәни анды,
Багры гаң олду,
Мешәни, даг-дашы, чәмәни анды,
Көзләри долду.
Башы әјилмәди дүшмән өнүндә,
Анды вәтәнини, әјилди башы.
Неч вахт агламады әзаблы күндә,
Анды Гонагкәнди, ахды көз јашы!
«Ah, вәтән, ah, вәтән, каш сон дәфә мән,
Кечәјдим јенә дә догма чөлдүдән. ...
Тојмарам, тојмарам ана торпагы
Кәлиб тапдаласың дүшмән ајагы!»
Ону Мачарыстан партизанлары
Азад елдиләр бир кечә јары...
Будур, һәмми кәндә отурмуш иңди,
Ачы хатирәләр јаман ширинди.

Сөрвөр долашдыгча јенә һәр јаны,
Бу гардаш торпагы, Мачарыстаны
Динләди узаган вәтән сәсини,
Гојду дизи үстә дәфтәрчәсини,
Гәлбиндә јурдунун чајлары дашды,
Кәлиб гаршысындан бир чејран гачды.
Ахды булаг-булаг дииш дондуран су,
Көрүндү көзүнә Лачын, Истису...
— Олшајар руһуму догма даг—деди,
Астадан—Гонагкәнд, Хачбулаг—деди.
Бир анлыг санды ки, Шаһ дагындадыр,
Аязы мешәси гучагындадыр.
Јанагы күл үстә шеһә тохунду,
Дәли дагдан әсән меһә тохунду.
Өгдү башы үстән дуриа гатары,
Она нәгмә деди Күрүн сулары.

Сәдәф ишә кедәндә,
Пшдәи кери дәнәндә
Бир кәпч гысыб бојнуу.
Кәлини изләјирди,
Күчәдә, тиңдә олу
Дајаныб көзләјирди.
Түстүләниб јанырды
Папирос дамагында.
Кәзирди, доланырды
Пәнчәрә габагында.
Таныш кими, дост кими
Јахылашды Сәдәфә,
Сөһбәт етмәк оуула
Баш тутмады бу дәфә.
Јахылашды о, јенә
Лакии раст кәлди гызын
Гәзәбли көзләринә.

Дөнмәди инадындан:
Деди: — Нечә әл чәким,
Белә көзәл гадындан?!
Бој онда, кәрдән онда,
Әи иччә бәдән онда,
Бу дүнјада вар көзәл,
Анчаг һарда тапылар
Белә фүсуикәр көзәл?!
Кәтирәрәм әлә мән
О чаналан гадыны,
Тутуб ширин дилә мән
Гырарам инадыны.
О чаван белә етди,
Гызын далынча кетди,
Һәр күчәдә көрүндү,
Архасынча сүрүндү.
Бир күн кәлди машында,
Шлјана да башында.
Сәдәф өгдү јанындан,
Горху кечди чанындан.
Салыб гашгабагыны,
Кәпч кәсди габагыны:
— Даһа дөзә билмирәм,
Дидир үрәјими гәм!
— Јахшы, фикриниз пәдир?!
— Көңлүм бир пәрванәдир...
— Ајыбдыр, чаван оглан,
Чәкилин бу јолумдан.
— Јох, Сәдәфчан, дајанын,
Сөзләримә инанын.
Чошур севки дәнизим,
Гаршыңызда, әзизим,
Машын да вар, пул да вар,
Мәним кими «гул» да вар!

Хош кечер күндөрүмиз,
Хөбөр тутмаз эришиз...
Разы олун ханым тыз...
— Аһ, нечә ачачгыныыз!
Ажыбдыр, чаван ослан,
Чөккүлиниз јолумдан.
— Алмасам «һә» сөзү мән,
Бурахмарам сиз мән.
Сәдәф: — рәдд олун! — дејә
Кәчи өз әлләријлә
Итәләди керијә.
Өгдү бир күләк кими,
Кечди бир шимшәк кими...

Отелдә доланыр арыг бир чаван,
Дејирләр кәлмишидр Америкадан.
Шалвары, пепчәји әјиниә дардыр,
Онуи мави рәнкли ејиәји вардыр.
Нәдәисә Сәрвәри јаман иләјир,
Бәзән дә гапыда дуруб көзләјир.
Сәрвәрә кәһ ички, кәһ сигар верир,
Кәһ да чох гәрибә суаллар верир...
Бир дәфә отелдә тәк көрүб ону,
Әјди аста-аста назик бојуну.
— Кәлин, сөһбәт едәк...

— Бујуруи, мистер...

— Хошуна кәлirmi бу өлкә, бу јер?!
— Бәли, мән бағлыјам Мачарыстана,
Бурда севнич верир һәр шеј инсана.
— Фәгәт бизим өлкә даһа көзәлдир,
Инсан нә истәсә ону дүзәлдир...
Мәним вәтәнимдә бир гауи да вар,
Бир адам истәсә милјонер олар...
— Ким ичад еләмиш һәмни гаууну,

Багышлајын, мистер, билмирдим буу...
— Еһ, чох шеј өјрәнәр орда галаңлар,
Биним өлкәмиңә мејд салаңлар...
Галдырар јүкәсәј бу дијар ону,
Бүтүн Америка таныјар ону...
Сәрвәр әккәр кими ајага галхды,
Нифрәт илдырымы үзүндә чахды.
Дајанды гәзәбли бир аслаң кими,
Јүз һүнәр көстәрмиш гәһрәман кими.
Мистерин әлләри титрәди, әсди,
О, ачыг гапыја тәрәф тәләсди.
Јола салды ону нифрәтлә Сәрвәр,
Дүшүндү кәдәрлә, һиндәтлә Сәрвәр...
Көзүнүи өңүндә вәтәни дурду,
Догма даг-дәрәси, чәмәни дурду.
Чәккүлди бир анда думан үзүндән,
Саңки нур төкүлдү гара көзүндән.
Тәзә гүввә алды өз дијарындан,
Чаһана сыммады ифтихарындан.
Вугары андырды уча бир дагы,
Чох көзәл олса да мачар торпагы
Чагырды елә бил догма кәнд ону,
— Кәл! — дејә сәсләди Гонагкәнд ону!

Јенә, јенә о чаван
Шәһвәт одунда јанды,
Сәдәфин архасынча
Кәлкә кими доланды.
Кечә-күндүз иләди,
Дөңкәләрдә көзләди.
— Сәдәф, јалварырам мән...
— Чәккүлин көзләримдән!
Әл атды кәч көләјә
Өзү дүшдү тәләјә...

О чаван һәдәфинә
 Күллә вурә билмәди,
 Сәрвәрни Сәдәфинә
 Тәлә гура билмәди.
 Мөһкәм гасырга олду,
 Бәһзәһиб ахар чаја
 О кәһч бир далга олду.
 Сәдәф исе бир гаја...
 Кәһч күсәдү, чыхды, кетди,
 Өзүлә сөһбәт етди:
 — Бәлкә дә һеч тапылмаз .
 Белә мәләһәтли гыз,
 Јер үзүндә аздыр, аз
 Белә дәјанәтли гыз...
 һардадыр Сәдәф кимн
 Көзәл, сәдагәтли гыз?!

Чалынан бир мугам хоша кәләрни
 Тарзән көстәрмәсә телә сәдагәт.
 Алмыр нәфәсини бүлбүл нәгмәсиз,
 О гуш да көстәрнр күлә сәдагәт!
 Күшәһсиз күл ачмаз багчалар, бағлар,
 Күләкәли күшләрдә думан дагылар,
 Көстәрнр һәмншә зирвәли дағлар
 Көксүндән төкүлән селә сәдагәт!
 һөрмәт ет, баш әјмә һеч заман јада,
 Хәјанәт еләмә, дүшсән дә ода,
 Бөјүк бир шәрәфдир бүтүн дүһјада
 Торпага, вәтәнә, елә сәдагәт!

Әлвида Мачарыстан,
 әлвида көзәл дијар,
 Учуб кедир тәјјарә,
 сәјрәкләшнр думанлар...

Аһ, нә гәдәр көзәлдир
 ана вәтән һавасы,
 Аһ, нә гәдәр тәһиздир
 булудларын топасы.
 Сәрвәр бахыр торпага
 көз гојуб пәнчәрәдән,
 Бөјүк, күшәшли вәтән
 көрүнүр тәјјарәдән.
 Бағрына басмаг үчүн
 догма, ана торпагы,
 Ганадланыб гуш кимн
 шыгыјарды ашагы!
 Фәгәт, тәјјарә шимшәк,
 јер дә гују тәк дәрнн,
 Адичә бир гонагдыр
 гучагында көјләринн.
 Нәһзи торпагда вурур,
 гәлби јердә дөјүнүр,
 Учесуз-бучагсыз вәтән
 дүһја кимн көрүнүр.
 Бирдән сүр'әт азалыр,
 тәјјарә јаваш кедир,
 Демә, инди Хәзәрнн,
 Бакынын үстүндәдир...

Мејданда тәјјарә ендикчә јерә,
 Сәдәфинн гуш гәлби галхды көјләрә.
 Беш ајы, беш или олар көзләмәк,
 Бир аны дөзмәји бачармыр үрәк...
 Нијә јерә еһмир, тәјјарә, нијә,
 Јохса галхачагдыр тәзәдән көјә?!
 Јох, енди, дајанды, чумуб ирәли
 һавада јелләнди Сәдәфинн әли...

Севинчдән чај кими ашыб дашдылар,
Гол-гола сарылыб гучаглашдылар!

Гартал өз гажасына,
Гарангуш жуvasына
Гажыдыб женә кәлди,
Сәрвәр евинә кәлди.
Гапы янында дурду,
Нәдәнсә гәлби вурдә?!
Көрән, о нәји анды,
Нијә белә дајанды?!
Она чох сәрин олду
Бу отагып һавасы,
Балдан да ширин олду
Бу еви, бу «жуvasы».
Гаждадыр, чох бәрк севәр
Тәрлан өз ојлагыны,
Түстүсү чох олса да,
Иисан өз очагыны.
Бу чарпайы, бу ајна,
Нечә догмадыр она.
Сәдәф күлүб астача
Дүмсүкләди Сәрвәри:
— Нә дурдун, кеч ичәри.
Будур, јазы столу,
Үстү китабла долу...
Кәнч евиндә отурду,
Ону хош әтир вурду...
Күллү палтар кәлинә
Көр печә дә дар кәлир,
Јәгин Сәдәф көкәлир...
Јох, Сәрвәрин сәһви вар...
— Нијә бахырсан мәнә?!
— Дејирәм ки, бу палтар
Чох дар кәлир әјнинә...

Кәлин бирдән дајанды,
Көрән нијә утанды?!
Дилләймәди, астача
Чарпайыны ачды гыз,
Үркәк бир чейран кими
Јан отага гачды гыз...
— Сәдәф, јахына кәл бир...
Кәлиндән сәс кәлмәјир...
— Сәдәф, нә олду сәнә?!
Кәлин динмәјир женә...
Сәрвәр галхыб ајага,
Чәлд кечди јан отага.
Охшайараг телини,
Гучаглады кәлини.
Она чох сәрин олду
Бу отагып һавасы,
Балдан да ширин олду
Өз еви, өз «жуvasы!»

Низами бир парча гара чөрәклә
Јашады шәринә садиг үрәклә.
Нәсими сојулду, чыхды дәрндән,
Дөнмәди ешиндән, әмәлләриндән.
Һеч вахт баш әјмәди Вагиф дүшмәнә,
Верди үрәјини ана вәтәнә!
Сабирин гүссәдән шишди чижәри,
Јенә мәнәббәтлә севди елләри!
Бу бөјүк синалар, бөјүк дүһалар,
Көстәрди халгына мәнәббәт, илгар!
Сәдагәт — инсанын көз бәбәјидир,
Өз ганы, өз ешиг, өз үрәјидир.
Бир өвлад бөјүтмүш гоча ихтијар,
Догма баласыдан сәдагәт умар!

Лакин аг сачлара һөрмәт етмәжән,
 Нанкор огуллар да тапылыр бә'зән.
 Кичирик тикәни тапдалажданан
 Е'тибар, мәнһәббәт умармы инсан?!
 Гафур дост јолунда көстәрди һүнәр,
 Верди синәсини күлләјә сипәр.
 Гандан-гана кечиб дөјүш илләри,
 Сәдатәт јашатды бизим елләри!
 Е'тибар көстәрсә дост доста һәр ан,
 Кечәр һәмнин достлуг оддан, аловдан.
 Сәдатәт өтәри гошаг дејилдир,
 Каһ ахаң, каһ сусан булаг дејилдир,
 О чох мүгәддәсдир бир мә'бәд кими,
 Учардыр дағ кими, ше'ријјәт кими!

КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

Поэзия мә'нәүәдир 5

КӨЗДИКЧӨ, ДУЈДУГЧА

Мәним ана торпағым	11
Лешини һејкәли	13
Дуңјаја бағлананда	15
Планетлар адасы	17
Панаг алтда огуллар вар	18
Гышда дағ мешәси	20
Әниз шәһәр	22
Кәзәрәм бу торпағы	23
Зә'фәрән јарпағлары	25
Бузовна гајалары	27
Низами шәһрәти	28
Даң улдузу, бағбан, күлләр, чичәкләр	29
Гусар ләвһәләри	31
Јусиф Мәммәдәлијевини ел-музеји	33
Башдан-баша кәзмәк үчүн	35
Бу ишигла галачағам	36
Гара Гарајев гатары	37
Кәми тә'мирчиләри	39
Салам, Зәнкилан, салам!	40
Мешәја јағыш јағыр	41
Ватән	42
Адил Бабајев адына китабхана	43
Онлар кәһкәшан олду	44
Губадлыда лејсан	49
Гатар кедир Тәбризә	50
Мәһсул бајрамы	51
Шәһријарым	52
Ичәришәһәр... кечә јары	53
Шаир ше'р охујур	55
Вертолјотдан мешәјә бахдым	56
Вәтәнини дүшүндү	57
Сев дәнизи	57
Көздикчө, дујдугча	58

НЭГЭЛТ КИЗЛЭН ЧӨБХӨДИЙР

Нэг вахт унутмурам	63
Богдлан далаалар	64
Тогта көрмөк илэмширэм	65
Гэр төвдүүр	66
Физика алимшин өдүмү	67
Төнхөдөг дүжүрэм	70
Мейрибаччылыг	71
Дөнгөдө үгүзэ	72
Мүдэлмисит кечэн дөрө	73
Гыров	75
Икн дүжү	76
Нөрмөг кәтирир	77
Бүтүн өмрүмүз боју	78
Бир дөвнө	80
Гагајы эдләр	80
Нәјат өгү чөбхөдир	82
Анам хәстәханада	85
Кадәрдән узат	86
Үрәк јаман шејдир...	87
Зирваја кедән јолда	89
Мүасир романтика	90
Ана кәндә гајатды	91
Тәбнәтин сәсијәм	94
Ше'ријјәт	95
Ахыр нәкәри чајы	96
Биринчи сшиф мүдәллишиә	98
Мүгәддәслик ме'јары	99
Гызымла сөһбәтләр	100
Лирик дамчылар	105
Әниг гонағым	109
Јахшы адамын мәншләрн	111
Хәш кәднн, тәзә нә!	113
Иләнн сәс!	115
Гәзә баш верәндә	116
Ганылар	118
Кәтирирәм сабаһы	121
Брест галасы әтрафинда сөјүдләр	123
Нәјат јухулары	124
Дәг бәни ниди гардыр	127
Сәттар Баһлуладә	129
Рәсул Рәһман мәлары башымда	130

КӨЗӨЛ ГЫЗЛАР ЈАШАР...

Нәр шеј дәјишә да...	135
Чоқ шеји унутмаг олар	135
Севки нуру сачан...	137
Садагәт	138
Елә көзөл гызсан	140
Икн көзәллик	140
Бирләнән маһиылар	142
Мәшиг өмрүм узашыр	142
Гызганчдыг	143
Ниссләри чилоплајанда	146
Алдатма, оған, алдатма...	148
Хәшбәхтсән	149
Ағыллы оғанлар, ағыллы гызлар	150
Кәлмшән дәлычә	152
Севки ағрылары, һәјәчәлары	154
Даһа	156
Бир дәстә гыз	157
Ағдылар	157
Сиз һардан билирсиниз?	159
Мәнә вүсәл вәд елә!	159
Јашар көзәл гызлар...	161
Үрәјимдән үрәјимә	162
Ағлама!	162
Ағыллы гызын севкии	163
Һара кетдин, ај оғул?	166
Кәнчләнјим галыб	169
Баһар јағышлары	169
Кәл, икидим, кәл!	170
Гајгылар	171
Маһәббатла јашарам	171
Садагәт вәрса...	172
Тәһналыг	173
О көзләрди	173
Бир сәни јарашыгы	174
Чәриллиб көзәллијә	175
Чәрраһ элләри	176

ДӘЈӘНӘКЛӘР

«Хәтирә» пәвиләјонунда хәтирә	181
Шиншән шар	183

Аг балыг	184
Дарыхырлар сүрүчүлөр	186
Аjna габагында	187
Инигылы отагда көлкө	187
Тохучу Шафига...	190
Пул топлады...	190
Эдаләтдөн...	190

ПОЕМАЛАР

Мешәдә галан нәгмә	193
Үч гыт	202
Фыртына көзәлләни	219
Сәдагәтли күнләр	231

Мехтиеv Тофик Махмуд оғлы

ПРИ СВЕТЕ ДУШИ МОЕЙ
СТИХИ И ПОЭМЫ

(на азербайджанском языке)

Баку — 1985

Издательство «Язычы», 370005,

Баку, площадь Натаван.

Типография им. 26-ти бакинских комиссаров
370005, Баку, ул. Али Баирмова, 3.

Редактору *Минајә Әлијева*, Рассамы *Е. Тагымов*.

Бөдүн редактору *Ә. Мәжмәдов*, Техники редактору *Р. Әлмәдов*.

Корректору *Ф. Ахундова*.

ИБ № 1484.

Язылмага верламши 11. 11. 1984-чү ил. Чана имзәланмыш 23. 01. 1985-чү ил. Ф1 04506. Кагыз форматы 70×90^{1/2}. Кагыз № 3. Әдәби гарнитур. Јүксәк чан үсулу. Физики чан ярәги 8. Шәрәти ч. в. 9.36. Учот нәшр. ярәги 10.4. Сифариси № 903. Тиражы 7 000. Гирәмәти 1 ман. 50 гәп.

Азәрбајжан ССР Дәвләт Нәшријат, Полиграфія və Китаб Тичарәти Ишләри Комитәси, «Язычы» нәшријаты, 370005, Баку, Натаван мейданчысы.

26 Баки комиссари адына мәтбә, 370005, Баку, Әли Баирмов күчәси, 3.

PLATE

